

PROGRAMUL DE COOPERARE ELVEȚIANO-ROMÂN
SWISS-ROMANIAN COOPERATION PROGRAMME

Societatea helvetă, un model de succes pentru orice societate

- GHID DE BUNE PRACTICI -

**ASOCIAȚIA ROMÂNNO-ELVEȚIANĂ PENTRU INTERGRARE
- ELVEȚIA CENTRALĂ -**

www.maieuropean.ro

www.integrationsverein-arei.ch

Autori:

Decebal Apostol
Giorgia Seeholzer
Cezara Darie

Asociația Româno-Elvețiană pentru Integrare - Elveția Centrală

Toate drepturile de autor aparțin
Asociației Româno-Elvețiană pentru Integrare - Elveția Centrală

Acest raport a fost realizat în cadrul proiectului „*O oră pentru democrație*”, implementat de Asociația Mișcarea pentru Acțiune și Inițiativă Europeană în parteneriat cu Asociația Româno-Elvețiană pentru Integrare - Elveția Centrală, Colegiul Național Gheorghe Țițeica, Colegiul Național Pedagogic Ștefan Odobleja și Colegiul Tehnic Decebal și co-finanțat printr-un grant din partea Elveției prin intermediul Contribuției Elvețiene pentru Uniunea Europeană extinsă.

Acest raport nu reflectă neapărat poziția oficială a guvernului elvețian. Responsabilitatea pentru conținutul acestuia este asumată în întregime de Asociația Româno-Elvețiană pentru Integrare - Elveția Centrală.

Cuprins

Introducere

Capitolul I Aspecte istorice

1. Națiunea helvetă între mit și realitate

Bibliografie

Capitolul II Sistemul politic elvețian

1. Originile și definirea conceptului de democrație participativă

1.1 Învățarea și înțelegerea democrației - exemplu: Consiliul Europei

2. Modelul elvețian de democrație participativă

2.1 Federalismul. Cantoanele elvețiene

2.2 Elveția – statul modern

2.3 Forma de guvernământ elvețiană

2.4 Partidele politice din sistemul politic elvețian

2.5 Referendumuri și stabilitate politică - exemplu de bună practică

3. Cum este privită Elveția din afară - testimonial Ralph du Long

Bibliografie

Capitolul III Sistemul social, modelul de învățământ elvețian

1. Învățământul din punct de vedere politic

1.1 Școala în trecut

1.2 Sistemul școlar în prezent

2. Patriotismul

2.1 Cetățeanul

2.2 Armata

3. Elveția și lumea

4. Diverse aspecte despre elvețieni. Concluzii

Capitolul IV Modele de bune practici

1. Modele de bune practici la nivel instituțional

1.1 Palate de democrație

1.2 Educație prin călătorii

1.3 Foraus - Swiss Forum on Foreign Policy

1.4 Freie demokratische Schule

1.5 Parlamente ale tineretului

1.6 Pro Juventute

1.7 Pro Patria

2. Modele de bune practici - inițiative la nivel de cetățean

2.1 Testimonial Giorgia Seeholzer

2.2 Interviu cu Alexandru Vaida

Cuvânt de încheiere

Notă despre AREI-Elveția Centrală

O scurtă prezentare a realizatorilor manualului „Ghid de bune practici”

Giorgia Seeholzer

Cezara Darie

Decebal Apostol

Anexa 1 - Cantoanele Elveției

Anexa 2 - Generalități despre școala în Elveția

Introducere

«*Dimidium facti, qui coepit habet; sapere aude, incipe[...].*»¹

Proiectul ***O oră pentru democrație*** a fost demarat în anul 2015 de către Asociația Mișcarea pentru Acțiune și Inițiativă Europeană (MAIE) împreună cu Asociația Româno-Elvețiană pentru Integrare - Elveția Centrală (AREI-EC). ***O oră pentru democrație*** își propune să explice generației tinere conceptele și mecanismele democratice, în speță cele care țin de democrația participativă, după modelul elvețian, și să susțină tinerii care doresc să se implice în activități civice în comunitatea din care fac parte, prin dezbateri și voluntariat.

Proiectul este co-finanțat printr-un grant din partea Elveției prin intermediul Contribuției Elvețiene pentru Uniunea Europeană extinsă. Valoarea totală a proiectului este de 111.333 CHF, din care 99.990 CHF reprezintă grantul din partea Elveției și 11.343 CHF contribuția Asociației Mișcarea pentru Acțiune și Inițiativă Europeană.

Scopul proiectului este crearea de oportunități, cu ajutorul expertizei elvețiene, pentru tinerii din Drobeta-Turnu Severin, pentru a înțelege democrația participativă și pentru a se implica în comunitatea lor. La derularea lui au participat trei licee din Drobeta-Turnu Severin, în cadrul cărora s-au înființat Cluburi democratice și în a căror programă de studiu a intrat pentru un an școlar ***O oră pentru democrație***.

Democrația, un model expirat? - Provocarea istoricului Jakob Tanner²

De la Peter Dürrenmatt la Ulrich Im Hof și Thomas Maissen, istoricii elvețieni sunt mereu în căutarea unor noi aspecte ce ar putea defini, științific și clar, esența Națiunii helvete. Aceste căutări sunt mereu influențate de spiritul perioadei în care lucrările sunt scrise. Istoricul Jakob Tanner se întreba recent dacă democrația va supraviețui unei lumi în care Statele sunt confruntate cu actori și provocări politice puternice. El se întreabă: „Poate supraviețui Suveranitatea Poporului sau va trebui să ne consolăm cu un model post-democratic?” Întrebarea respectivă și articolul în care această întrebare a fost analizată de Prof. Tanner au fost publicate în luna iulie a acestui an (2015), în ziarul *Tages-Anzeiger*.

Elveția serbează în acest an trei evenimente de o valoare spirituală mult mai profundă decât valoarea lor strict istorică. Și tocmai într-un an atât de important pentru Elveția, istoricii par a încerca din răspuțeri să taie Nodul gordian. Procedura „tăierii” a început cu mult mai mult timp în urmă, atunci când alt istoric renumit, Roge Sablonier³ a redus actul de naștere al Confederației de la 1291 la un „simplu document” de tipul unui acord între părțile implicate pentru sprijin reciproc în menținerea păcii și a ordinii sociale existente în acea perioadă. Apoi au mai apărut și alți istorici cu alte confirmări științifice,

¹ Horațiu (65-8 î.Hr.) poet roman. *Epistole* I; 2,40, n.tr. „Lucrul început este pe jumătate făcut. Îndrăznește să gândești”. Kant (1724-1804) a preluat „Sapere aude!” în lucrarea *Ce este Iluminismul*, 1784. Germ. *Habe Mut, dich deines eigenen Verstandes zu bedienen*, n.tr. „Ai curajul să te servești de propria rațiune”.

² <http://www.tagesanzeiger.ch/schweiz/standard/Demokratie-ein-Auslaufmodell/story/20251334>

³ <http://www.nzz.ch/auch-die-urschweiz-gab-es-nicht-1.793328>

mereu având același scop: destrămarea figurilor eroilor mitici elveții. Ultima carte pe tema eroilor și miturilor elveție a apărut chiar în acest an, și este scrisă de Thomas Maissen⁴: *Adevărul despre istoria eroilor elvețieni*. Am considerat oportuna participarea la o dezbatere publică ce a avut loc la Berna pe tema relevanței acestor figuri istorice precum Wilhelm Tell și cei trei reprezentanți ai regiunilor Uri, Schwyz și Unterwalden, regiuni fondatoare, sau modern formulat, cantoane fondatoare ale Confederației elveție, subiectul fiind de mare interes pentru public.

Dezbaterea a fost foarte argumentată din punct de vedere al cercetării istorice iar din punct de vedere al percepției colective a folosit mai mult partidului de dreapta, SVP-ul (UDC), partid ce folosește figurile istorice ca alegorie în discursul politic pe care-l formulează. SVP-ul însă nu face decât să se servească politic de ceea ce mentalitatea elveție oricum a acceptat, cu sau fără confirmare științifică. Wilhelm Tell există în conștiința națională așa cum și Moș Crăciun există în conștiința majorității. Întotdeauna există mai mult de un punct de vedere asupra a ceea ce s-a întâmplat în istoria unui popor - discutarea acestora este în sine o dovadă de democrație.

Așa cum se vede și în imaginea de mai sus, Elveția serbează în acest an 700 de ani de la bătălia de la Morgarten, 500 de ani de la înfrângerea din Marignano și 200 de ani de la Congresul de la Viena. Dacă Jurământul de la 1291 nu poate fi documentat istoric, bătălia de la Morgarten nu poate fi infirmată, așa că cel târziu din 1315 Confederația chiar a început să existe. 1515 este anul ultimei încercări armate de cucerire, Marignano - o înfrângere dureroasă a confederațiilor, înfrângere ce a pus bazele unei politici de neutralitate.

1815 este anul în care Elveția primea confirmarea neutralității de la Marile Puteri ale acelei perioade. Aceste aspecte sunt dezvoltate în capitolul I al acestui Ghid.

Acest Ghid nu va răspunde întrebării dacă modelul democrației directe este sau nu un model expirat, dar va demonstra că modelul participativ este singurul model care funcționează cu adevărat, altfel Elveția nu ar fi mereu menționată ca fiind o țară de top în foarte multe domenii.

Politica - sistem de guvernare

Pe lângă teoria conceptului democratic, în acest ghid este prezentat și sistemul politic elvețian, sistem destul de complicat ținând cont de independența în decizii a factorilor locali, independență ce rareori este înțeleasă de la un prim contact cu administrația locală.

⁴ Thomas Maissen, NZZ: <http://www.nzz.ch/feuilleton/buecher/geschichte-und-heldengeschichten-1.18519599>

Primăria unei localități, indiferent cât de mică este ea, dacă este independentă, adică dacă nu a fuzionat deja cu o localitate mai mare, își va organiza conceptul administrativ fie prin decizii luate la nivel de Consiliu al Primăriei, fie prin decizii luate prin vot de cetățenii localității. Indiferent cum este structurată administrativ primăria, un raport anual sigur va ajunge la locuitorii acelei localități. Orice decizie a unei entități administrative poate fi refuzată sau blocată de cetățenii cu drept de vot.

Cazul elvețian

Din punct de vedere politic el este construit pe cei patru piloni: democrație directă, federalism, voluntariat (*Milizsystem*) și neutralitate. Nu în ultimul rând, diversitatea culturală și lingvistică a poporului fac din Elveția un caz special. Astfel, cetățeanul controlează statul cu ajutorul sistemului federalist, prin instrumentul democrației directe și al unei implicări active în formă de voluntariat. Și nu statul este cel care controlează.

Din punct de vedere administrativ, structura Elveției în cifre:

- 2495⁵ de primării; 26 cantoane și un Consiliu Federal format din 7 persoane.

- Parlamentul reprezintă puterea legislativă (ei votează legile, după ce ele ce au fost dezbătute în plenul celor două Camere reunite); tot Parlamentul votează (alege) Consiliul Federal (Guvernul), care este format din șapte persoane plus un Cancelar pe o perioadă de patru ani. Cei șapte reprezintă puterea executivă. Prin rotație, anual, unul din ei reprezintă Elveția ca Președinte - reprezentare mult mai relevantă în plan extern.

- Tribunalul Suprem Federal reprezintă autoritatea judecătorească, cu sediul în Lausanne și Lucerna.

- Poporul este, conform Constituției, Puterea Supremă în Stat, deci instanța politică supremă. Electoratul, în jur de 5,5 milioane de persoane, reprezintă aproximativ două treimi din populația Elveției.

- Cetățenii elvețieni au o mare libertate în exprimarea politică. Astfel, aceștia pot decide, prin cele patru instrumente ce le stau la dispoziție: *das Wahlrecht*, dreptul de a alege sau a fi ales - o dată la 4 ani se votează candidații pentru Parlament, *das Stimmrecht* (decizii ce se iau aproximativ de 4 ori pe an), *das Initiativenrecht* (dreptul la inițiativă) și *das Referendum* (dreptul la referendum). Cel mai interesant aspect apare la votul național, unde candidații de pe liste pot fi: cumulați, amestecați sau șterși (*kumulieren, panaschieren oder streichen*) de către votanți.

Tineretul, învățământul și educația

Nu întâmplător am ales în deschiderea acestei introduceri formularea metaforică și referința către Heidi și îndrăgiții ei munți. Întregul sistem politic și social elvețian este învăluit de o manta a miturilor, a metaforelor și a enigmelor. Care este secretul sistemului dual elvețian de învățământ? Cum de reușește Elveția să mențină o cifră atât de scăzută a șomajului în rândul tinerilor? Ultima publicație, din iulie 2015, a Ministerului Muncii, arată o cifră a șomajului de 17 182 persoane, reprezentând un procent de 3%⁶ în rândul tinerilor cu vârstă cuprinsă între 15 și 24 ani. Sigur, cei care nu cunosc sistemul elvețian se pot întreba: dar acolo tinerii muncesc de la așa o vârstă fragedă? E legal? Ei nu merg la școală până la

⁵ Numărul actual (01.01.2015) al primăriilor este: **2324**. Am lasat în text cifra publicată în anul 2012, alături de cea menționată în capitolul precedent 2352 numărul de primării având ca referință anul 2014, deoarece este o mostră a modificării structurii administrative ce are loc prin fuziunea comunelor.

Sursa cifrelor pentru anul 2015: <http://www.portal-stat.admin.ch/gde-tool/core/xshared/gewo.php?lng=de-de>

⁶ Date complete pe fiecare lună a anului: <http://www.seco.admin.ch/themen/00374/00384/>

vârsta de 18 ani? Câte ore pe săptămână au școală? Ce materii studiază elevii elvețieni? Ce perspective au pe piața muncii și care sunt opțiunile lor profesionale?

Răspunsurile la aceste întrebări le veți găsi în capitolul despre învățământul școlar, profesional și universitar al Elveției, realizat de Decebal Apostol. Tot în acel capitol, autorul a „legat” și tema patriotismului.

În același capitol despre sistemul educațional elvețian veți regăsi și informații cu privire la noile schimbări ce au avut loc în ultimii ani, schimbări care au intervenit atât prin voință politică cât și prin implicare individuală la nivel de familie. Cele două schimbări majore sunt acordurile *HARMOS* și *Lehrplan 21*.

Îndrăznește să faci primul pas, acolo, în Dobreta Turnu Severin!

Giorgia Seeholzer, Luzern, august 2015

Capitolul I – Confederația Helvetă: Aspecte istorice

Națiunea helvetă și istoria ei - între mit și realitate⁷

Tematica acestui capitol este una deosebit de complexă, ce nu poate fi redusă la un aspect strict politic, economic, sau istoric. Elveția este un „caz special” – diversitatea culturală, formarea statului și a națiunii, conflictele religioase care prin Zwingli (Zürich, 1484 - 1531) și Calvin (Geneva, 1509 - 1564) deschid apoi o punte pe care Luther (1483 - 1546) o transformă într-o mișcare a protestantismului și a regândirii formelor de guvernământ (descrisă în lucrările sociologului Weber), sunt aspecte ce au o convergență aproape forțată.

Trebuie reținut de asemenea faptul cel mai important: începutul formării Națiunii helvete are loc în Evul Mediu. Această perioadă include perioade îndelungate de epidemii de ciumă, teamă, acuzații și urmăriri nejustificate urmate de arderi pe rug a evreilor, „vrăjitoarelor”, preoților, la urma urmei oricine putea deveni inculpat, deci acuzat ca fiind sursa nenorocirilor care au venit în acea perioadă peste oameni. Acest context este relevant în explicarea necesității formării de alianțe.

Revoluția agrară, urmată de cea industrială, dezvoltarea științei, scrierile cu influență politică ale lui Machiavelli (Florența, 1469 - 1527), dezvoltarea tehnologică, ruperea de acea dependență față de cler, deci de o instanță religioasă, și, nu în ultimul rând, lupta pentru independență, libertate, egalitate, culminând prin Revoluția franceză, sunt doar câteva din aspectele care au marcat istoria lumii, începând de la procesul de încheiere a migrării popoarelor în jurul anului 600 d.H. și până în zilele noastre.

Contextul formării națiunii elvețiene

Ernest Renan⁸, istoric al religiilor, încearcă să răspundă întrebării „Ce este o națiune?” (Paris, 1882), formulând: „O Națiune este un suflet, un principiu spiritual”. Definiția este apoi dezvoltată în termeni mai accesibili intelectualității acelei vremi: „O națiune este, prin urmare, o mare comunitate susținută de sentimentul de sacrificiu făcut și al acelui sacrificiu pe care ești încă dispus să-l faci”. Astfel, în viziunea istoricului Renan, omul nu este sclavul limbii, al rasei, al religiei sau al parcursului râurilor și-al munților. O comunitate mare, compactă, de oameni cu o rațiune sănătoasă, cu o inimă caldă, creează o conștiință morală ce se definește a fi Națiune.

Plecând de la această definiție, nu ne mai surprind primele cuvinte tipărite în Constituția Elveției, dimpotrivă ne determină să căutăm argumente care să confirme sau să infirme definiția istoricului Renan. Astfel, preambulul Constituției elvețiene spune:

Au nom de Dieu Tout-Puissant !

Le peuple et les cantons suisses, conscients de leur responsabilité envers la Création, résolus à renouveler leur alliance pour renforcer la liberté, la démocratie, l'indépendance et la paix dans un esprit de solidarité et d'ouverture au monde, déterminés à vivre ensemble leurs diversité dans le respect de l'autre et l'équité, conscients des acquis communs et de leur devoir d'assumer leurs responsabilités

⁷ Redactarea acestui text a avut loc pentru prima dată în noiembrie 2012 și a fost publicat pe www.casa-românilor.ch fiind în același timp și unul din primele materiale care au deschis secțiunea politică a site-ului. Forma prezentată în acest Ghid de bune practici este o prelucrare a materialului și o adaptare pentru proiectul *O oră pentru democrație*. Autor: Giorgia Seeholzer.

⁸ Renan, Ernest (1823- 1892) printre altele: scriitor, istoric, arheolog și membru al Academiei Franceze

*envers les générations futures, sachant que seul est libre qui use de sa liberté et que la force de la communauté se mesure au bien-être du plus faible de ses membres, (...).*⁹

Redăm aici și textul în limba română¹⁰:

„În numele lui Dumnezeu Atotputernicul!

Poporul și cantoanele elvețiene, **conștienți de responsabilitatea lor față de Creator**, hotărâți să reînnoiască alianța lor pentru a consolida libertatea, democrația și pacea în semn de solidaritate și deschidere spre lume, **hotărâți** să trăiască cu toții diversitatea lor în respectul față de aproape și în echitate, **conștienți** de bunurile comune și de sarcina lor de a-și asuma responsabilitățile față de generațiile viitoare, știind că doar cel ce se folosește de libertatea sa este liber într-adevăr și că **forța comunității se măsoară în funcție de bunăstarea celui mai vulnerabil dintre membrii acesteia, (...)**”

Chiar dacă formarea unui stat are de obicei un „certificat de naștere”, o dată anume trecută pe documente juridice ce atestă suveranitatea și independența aceluia stat, ea descrie o evoluție istorică în timp. Cum formarea statului elvețian nu face excepție de la această regulă, am ales să menționez doar acele date importate din veriga lanțului istoric helvet, lasând de-o parte amănunțele despre bătăliile armate, despre interdependența istorică de un imperiu sau altul, amănunte ce pot fi găsite într-o bibliotecă, manual școlar sau la simplă căutare pe internet. Voi discuta pe scurt doar două din cele mai importante bătălii armate, deoarece ele au schimbat cursul formării Națiunii helvete prin curajul, decizia și eroii care au rămas în memoria colectivă a elvețienilor.

Prima este bătălia de la Morgarten din 15 noiembrie 1315, luptă împotriva Habsburgilor, reprezentați până la moartea acestuia, în 1291, de către Rudolf I (devenit Sfânt - Împărat roman în 1273). Conflictul a fost datorat revocării de facto a statutului de independență acordat inițial celor trei cantoane (Uri, Schwyz și Unterwalden) în 1291. Bătălia îl are ca erou pe **Wilhelm Tell**, devenit erou național la sfârșitul secolului al XIX-lea. Această luptă a fost prima bătălie a „confraților” (*Eidgenossen*) împotriva habsburgilor.

A doua bătălie importantă este cea din Sempach din 9 iulie 1386, ce a reprezentat punctul culminant al luptei de eliberare a cantoanelor unite prin jurământ. Eroul bătăliei este **Arnold von Winkelried**, ce-l de-al doilea erou care a marcat istoria Elveției.

Legenda spune că, în timpul bătăliei, Winkelried a prins un mănunchi de lănci ale habsburgilor, înfigându-le în el. Astfel, prin gestul lui i-a luat prin surprindere pe dușmani și a creat un coridor care ar fi dat posibilitatea avansării confrăților și, în cele din urmă, a câștigării bătăliei. Sacrificiul lui se pare că a fost ultima motivație necesară victoriei, ultimele sale cuvinte fiind: „Aveți grijă de femeia și copilul meu”.

Revenind la definiția lui Renan despre națiune, se pare că memoria colectivă a reținut „curajul” manifestat de Tell și puterea „sacrificiului” unui soț, tată, dar în primul rând confrate. Am pus sacrificiu și curaj în ghilimele pentru că ele devin simboluri ale conștiinței naționale ce sunt transmise din generație în generație copiilor elvețieni, dar nu numai. Bătăliile au existat, fiind date istoric de cronicari. Tell și Winkelried sunt mituri. Sau poate încă nu există acea certitudine științifică, ținând cont de faptul că astfel de evenimente au fost în primul rând transmise pe cale orală.

Un monument istoric care-l reprezintă pe Tell se găsește în Altdorf, cantonul Uri. Acesta, ridicat în 1895, are inscripționată ca dată a „jurământului celor trei” anul 1307. Despre acest aspect, la sfârșitul capitolului, în nota de subsol. Tot în Altdorf există și un muzeu dedicat lui Wilhelm Tell. Lucrarea cu același nume a lui Schiller este o lucrare literară fără bază reală istorică. Dar cu putere de înaripare a fanteziei.

⁹ Constituția Elveției, 18 aprilie 1999

¹⁰ cf. <https://constitutii.wordpress.com/category/2-constitutii-traduse-in-limba-romana/page/7/>

O statuie dedicată lui Arnold Winkelried se află în Stans, în cantonul Nidwalden. El este menționat în 1848 ca „figură istorică a împăcării”, gestul său fiind deseori asimilat sacrificiului suprem. Din punct de vedere geografic, în partea centrală a Elveției există un traseu numit *Weg der Schweiz* ce prezintă, pe parcursul a 27 de km, momentele formării Statului elvețian. Detalii pentru iubitorii de drumeții găsiți pe site-ul *Weg der Schweiz*.

O altă personalitate istorică ce a marcat simbolul conștiinței naționale este Henri Guisan (1874 - 1960), General Suprem în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. El este cel care, prin decizia luată în timpul confruntării cu regimul fascist, a redefinit termenul de autodeterminare, dându-i o simbolistică la nivel național. Astfel, el a susținut „depărtarea” de sistemul nazist, pledând pentru păstrarea neutralității, cu riscul unui atac armat din partea adversă. Decizia lui Guisan de a confrunta naziștii a fost percepută de cetățeni ca decizia lui David împotriva lui Goliat: autodeterminarea (*Selbstbestimmung der Schweiz*) a devenit, de atunci, un deziderat național. Guisan este din păcate menționat și negativ, atunci când se face referire la cine și cum a fost în cunoștință de cauză de atrocitățile regimului nazist.

Un résume istoric:

- 1291 este anul **jurământului** depus de cei trei reprezentanți ai cantoanelor Uri, Schwyz și Unterwalden ce au format nucleul națiunii helvete. Jurământul a fost confirmat ceva mai târziu printr-un document istoric controversat (*Bundesbrief*), căruia i s-a atestat de curând autenticitatea perioadei în care se presupune că a fost scris, prin metoda datării cu carbon. Rămâne însă dubiul că cei trei țărani ar fi fost inițiatorii aceluși document scris în limba latină.

- 1648 a însemnat eliberarea Elveției de sub dominația Imperiului german

- 1798 a însemnat crearea Republicii Helvete; este un moment pe cât de scurt pe atât de complex din punct de vedere al alianțelor din istoria Elveției. Pe scurt, această formă de stat a existat între 1798 și 1803, ea fiind rodul influenței unui curent ideologic pornit de altfel chiar din Elveția, inițiatori fiind J.J. Rousseau și J.M Pestalozzi. Susținătorii ideilor promovate de Revoluția franceză au fost numiți „Patrioți”. Figura principală din această perioadă este Napoleon Bonaparte. Detalii despre lupte, alianțe, Mișcarea de rezistență și revenirea la independența cantonală și statală puteți găsi în lucrarea lui Holger Böning (detalii în bibliografie).

- 1815 în cadrul Congresului de la Viena este recunoscută neutralitatea Elveției.

- 1848 este anul în care Constituția este votată de majoritatea cantoanelor ce s-au alăturat Confederației.

- 1891 ziua de **1 August** este aleasă ca zi de Sărbătoare Națională.

- 1971 a însemnat introducerea dreptului de vot pentru femei.

Formarea statului prin aderarea cantoanelor la Confederație

Pe scurt, iată anii în care cantoanele au aderat la Confederația Helvetă:

- 1291: Nidwalden (Unterwalden), Schwyz și Uri

- 1332: Lucerna

- 1351 - 1353: Zürich, Zug, Glarus, Berna

- 1481: Solothurn, Fribourg

- 1501 - 1513: Schaffhausen, Basel Land și Basel Stadt, Appenzell (Ausserr-/Innerrhoden)

- 1803 - 1814: Ticino, Thurgau, Waadt, St. Gallen, Graubünden, Aargau, Geneva, Neuchâtel, Wallis.

Ultimul canton care s-a alăturat Confederației a fost Jura în 1978/9. Republica Rauraciană (azi Jura) independentă a fost cedată cantonului Berna drept compensație a perioadei napoleoniene după congresul de la Viena din 1815. În urma nemulțumirilor sociale și după votul popular, Jura, se alătură

Confederației helvete ca membru cu drepturi depline. Un reportaj interesant despre istoria acestui canton în linkul notei de subsol.¹¹

Înainte de a descrie aspectele care au creat Elveției reputația de *Sonderfall* (caz special), preiau cuvintele cele mai importante din preambulul Constituției elvețiene, varianta din limba germană: *im Bestreben* (într-un efort), *im Willen* (într-o voință), *im Bewusstsein* (conștienți de realizările comune și de responsabilitatea pentru generațiile viitoare).

Efort, voință, conștientizare par a fi pașii urmați în realizarea acestui *Bund* - legături, care astăzi reprezintă Elveția. Cuvântul „responsabilitate” apare de două ori: prima dată când face referire la „Creație”, a doua oară când reamintește necesitatea asigurării unui viitor generațiilor următoare.

Este Elveția o țară responsabilă față de locuitorii ei și față de „Creație” - natură și resursele oferite de ea omului? Dacă răspunsul este afirmativ, atunci, indirect, enigma formării unei națiuni pe principii total opuse celor care au determinat formarea altor națiuni este, într-o oarecare măsură, elucidată. Majoritatea statelor s-au format pe o unitate teritorială și/sau o majoritate culturală, lingvistică și religioasă. Explicit, mai mulți oameni stabiliți pe un anumit teritoriu, vorbitori de o singură limbă, cu tradiții și obiceiuri comune și o religie predominantă formează o națiune.

Nu și Elveția! Patru limbi oficiale, apartenență religioasă conflictuală, nu doar diferită, protestantism și catolicism, dezvoltare economică inegală sunt doar aspectele esențiale ale diversității acestei națiuni. Cum a fost posibilă această unificare a unor state atât de diferite? Argumentul adus deseori, al puterii armate unificate, poate fi susținut doar până la prima probă contrarie: statele puteau coopera armat fără a crea o alianță ce le periclita suveranitatea. Și nu în ultimul rând, independența pe care și-au păstrat-o până la nivel comunal, în ceea ce privește puterea deciziei politice, confirmă dorința de suveranitate. Decizia unificării se reflectă în acele cuvinte magice: efort, voință, conștientizare!

Într-un proces evolutiv de formare a unui stat democratic, statul asimilează, ușor dar sigur, fiecare structură importantă din societatea pe care o reprezintă. Astfel încât, armata, poliția, educația, sistemul economic, impozitarea, domeniul sănătății sunt domenii centralizate. În unele sisteme de guvernământ centralizarea este totală, în altele, cum este cel federativ, parțială. Elveția are un sistem politic federativ unde suveranitatea cantonală și comunală este asigurată de stat. Acesta este unul din argumentele pro-unificare.

Pe principiul: accept diversitatea dacă îmi este asigurată identitatea, constituția elvețiană nu impune, nu decide, ci indică doar direcția în care, apoi, fiecare canton în parte trebuie să-și formuleze legislația. Privită prin prisma consensului și a compromisului, unificarea este un act de voință, efort și conștientizare a necesității, datorat unui simț mai mult decât treaz de responsabilitate.

Acest simț al responsabilității pare să aibă rădăcini în legende precum cea a lui Wilhelm Tell. Documentul istoric ce atestă acel „jurământ”, *der Bundesbrief*, se dorește a fi un fel de certificat de naștere al națiunii helvete. Numele dat țării și drapelul național are ca origine numele și steagul cantonului Schwyz, care în 1291 era cel mai puternic dintre cele trei cantoane inițiatoare ale Confederației. Cum denumirea în limba latină a statului elvețian este Helvetia, multe cantoane preiau această variantă, tocmai pentru a crea un sentiment de apartenență inclusiv acelor cantoane care s-au alăturat mai târziu Confederației, dar, mai ales, celor care au altă limbă, religie și cultură decât cea a cantonului Schwyz.

Elveția este o națiune-stat. Această realitate contribuie la definirea ei ca fiind un caz special. Este o națiune care s-a format printr-un puternic act de voință, prin găsirea acelor puncte comune și printr-o atitudine echitabilă vizavi de partenerii semnatori ai pactului original. Nimeni nu este mai presus de nimeni. Conflictul religios și reprimarea voinței catolicilor de către liberalii conservatori (majoritatea

¹¹ Arhiva SRF, 12 noiembrie 2013, reportaj realizat în limba germană: <http://www.srf.ch/sendungen/myschool/zeitreise-kampf-um-den-kanton-jura-3-31>

protestanți) a fost redefinit, implicându-i pe aceștia în deciziile politice, și oferindu-le mitul Wilhem Tell ca un echilibru între rațiune, gândire liberală și spiritualitate.

O vorbă înțeleaptă spune că „pentru a vedea viitorul trebuie să privești trecutul și să înțelegi prezentul”. Memoria colectivă are acel „spirit” care unește oamenii cu un scop și viziuni comune. Indiferent cum mai este definită o națiune din punct de vedere politic sau administrativ, cuvintele scrise la începutul acestui articol se adevăresc: Elveția este o comunitate de oameni cu o viziune majoritar comună despre trecut, prezent și viitor. Indiferent de rasă, etnie, limbă sau obiceiurile pe care le au. Ei au avut șansa să se regăsească pe un teritoriu devenit apoi comun; nu teritoriul a definit națiunea, ci ei, locuitorii, au definit teritoriul.

„Statul trebuie să formuleze reguli și legi suficient de generale, astfel încât să funcționeze în împrejurări care să nu poată fi prevăzute în detaliu” (F. Hayek) este concluzia cu care încheiem acest articol amintind că: **puterea unui popor se măsoară în binele celui slab! Statul este sau ar trebui să fie doar instrumentul prin care cetățenii lui se organizează spre binele lor și într-o armonie cu cei de lângă ei.**

Concluzii:

Simbolurile conștiinței naționale elvețiene sunt: Tell, Winkelried, Guissan.

1291 este anul pactului prin jurământ al celor trei cantoane, Uri, Schwyz și Unterwalden. Acest an este considerat de unii istorici ca fiind fals, varianta corectă fiind 1307. Dar cum Ziua națională a rămas 1 August, se menționează mereu data de 1291.

Constituția a fost pentru prima dată votată de popor (și implicit de toate cantoanele ce formau la aceea dată Confederația) în 1848. Ultima revizuire a avut loc în 18 aprilie 1999.

Sonderfall Schweiz (Elveția - caz special) este definit de federalism, neutralitate, democrație directă și pluralism socio-cultural.

Willensnation Schweiz reprezintă unirea prin voință, nu prin asimilare și unitate, a unor zone geografice reprezentate administrativ prin forma cantoanelor. La fel, prin voință, statul creează o unitate în diversitate, respectând și susținând minoritățile. *L'État-nation Suisse* oferă fiecărui membru al său posibilitatea de a se dezvolta.

Cuvinte cheie: voluntariat, respect, responsabilitate, atingerea unui scop comun, consens, compromis.

Bibliografie

Texte în limba română:

Sava, I.N - „Cazul elvețian”, Studiu introductiv la Wolf Linder, *Swiss Democracy*. Publicat în Revista de Științe și Relații politice nr 9/2012

<https://constitutii.wordpress.com/category/2-constitutii-traduse-in-limba-romana/page/7/>

Texte în limba franceză:

Renan, Ernest, *Qu'est-ce qu'une nation?*, Conférence donnée à Sorbonne, le 11 mars 1882, Paris

Texte în limba germană:

Holger Böning: *Der Traum von Freiheit und Gleichheit: Helvetische Revolution und Republik (1798-1803)*, Zürich 2001

Grunner, E.: *Bürger Staat und Politik in der Schweiz* (1973)

Gilomen, H.J: *Die Schweiz: gestern-heute-morgen*

Linder, Wolf: *Schweizer Demokratie*

NZZ online: *Willensnation Schweiz!*

Paul Widmer, Ambasador și reprezentant permanent al Elveției la Consiliul Europei: *Die Schweiz als Sonderfall. Grundlagen, Geschichte, Gestaltung* (2008)

Resursele accesate online se regăsesc în notele de subsol ale fiecărei pagini, accesarea a avut loc în perioada: 03.08 – 16.08.2015

Giorgia Seeholzer, Luzern, august 2015

Capitolul II - Sistemul politic

1. Originile și definirea conceptului de democrație participativă

„Dacă ar exista un popor de zei, el s-ar numi democratic. Oamenilor nu li se potrivește un guvernământ atât de perfect”, afirma J.J.Rousseau.

Ce este democrația? O întrebare fundamentală la care trebuie să răspundă teoria democratică. Democrația este o formă de perfecțiune morală. Ea dimensionează atât organizarea și funcționarea puterii, pentru a o umaniza, cât și modul de viață al cetățenilor, pentru a-l modela. Din cele mai vechi timpuri, oamenii și-au imaginat un sistem politic al cărui membri se consideră egali din punct de vedere politic, guvernează împreună și sunt înzestrați cu toate calitățile, resursele și instituțiile necesare pentru a se autoguverna.

Grecii, îndeosebi atenienii, au fost primii care au adus ceea ce Robert Dahl numea prima transformare democratică: de la ideea și practica guvernării de către cei puțini la ideea și practica guvernării de către cei mulți.

Democrația - regim politic definit de către Aristotel ca forma coruptă a guvernării majorității, în condițiile în care aceasta nu urmărește interesul comun, ci pe cel propriu. Aristotel considera că democrația este rea și de nedorit, însă preferabilă tiraniei sau oligarhiei. Expresie a interesului săracilor dintr-o cetate, democrația fusese deja respinsă de Platon pentru că împiedica dominația rațiunii asupra pasiunilor, împiedicându-i astfel pe filosofi să își exercite autoritatea.

Democrația antică, sub forma democrației directe, era guvernată de principiile legalității, egalității și majorității. Ea se opunea puterii unei singure persoane (monocrația), sau a câtorva persoane (oligarhia). Ideea și practica guvernării de către cei mulți a fost transferată de la statul-cetate la statul-națiune. Esența însăși a guvernării democratice constă în caracterul absolut al stăpânirii majorității, deoarece în afara majorității, nu există nimic într-o democrație.

Alexis de Tocqueville (1805-1859) este primul gânditor din epoca modernă care ne oferă o teorie a democrației, prin prisma unei fenomenologii a democrației, în special, a celei americane. În *Introducerea la Despre democrație în America*, acesta scria următoarele: „Mărturisesc, spune el, că am văzut în America mai mult decât America; am căutat în ea o imagine a democrației însăși, a tendințelor ei, a caracterului prejudecăților și pasiunilor ei...”¹²

Ceea ce l-a impresionat mai întâi pe Tocqueville în America a fost „egalitatea de condiții”. Aceasta este o sintagmă cheie pentru înțelegerea democrației. Democrația înseamnă, potrivit lui Tocqueville, „libertatea combinată cu egalitatea”. Pe măsură ce studia societatea americană, Tocqueville descoperă în „egalitatea de condiții acel fapt generator din care părea să decurgă fiecare fapt particular”. Dar Tocqueville nu se mulțumește să constate „egalitatea de condiții în America”. Bun cunoscător al istoriei Franței, el remarcă un fapt care poate părea curios pentru cineva care provenea din rândul aristocrației franceze și care mărturisea că are „pentru instituțiile democratice o atracție intelectuală în timp ce era aristocrat prin instinct”¹³: pretutindeni în Europa creștină, începând din secolul al XI-lea, a avut loc un progres în direcția egalității sub cele mai diverse forme. Ideea evoluează într-un soi de crescendo. „De șapte sute de ani, n-a existat niciun eveniment al creștinătății care să nu se întoarcă în folosul democrației, n-a existat niciun om care să nu-i consolideze triumful” (op.cit, p. 44).

În final, Tocqueville ajunge să considere „dezvoltarea treptată a egalității de condiții” ca „un fapt providențial” care „este universal, durabil și scapă cu fiecare zi puterii umane: toate evenimentele, ca și

¹² Alexis de Tocqueville, *Despre democrație în America*, București, Editura Humanitas, 1992, pp. 54-55

¹³ Tocqueville, *Despre democrație în America*, p.55-57, Ed. Humanitas, p. 55-57

toți oamenii, îi sprijină dezvoltarea” (op.cit., p.45). Astfel, mișcarea umanității (a celei creștine, mai ales) către democrație pare inexorabilă.

Este interesant de remarcat că în același an, 1835, în care apărea primul volum al cărții lui Tocqueville, Lamartine, într-o scrisoare adresată celui dintâi afirmă cam același lucru. „Foarte sigur, scria el, vom intra în era democratică: ideea democratică este pretutindeni, ea sapă sub toate tronurile, ruinează toate aristocrațiile. Se va putea combate; accidente vor putea să îi suspende dezvoltarea: dar orice am face și orice am spune, victoria ei definitivă va rămâne”¹⁴. Mai devreme sau mai târziu, credea Tocqueville, națiunile vor trebui să aleagă între democrație și despotism. Nu există alternativă la această alegere. Este interesant de menționat că Tocqueville nu iubea neapărat democrația. Nu avea încredere în mulțime și se temea de ea. Cel mai mare pericol pentru un regim democratic este după părerea lui, „tirania majorității” (ideea se va regăsi, mai târziu, la John Stuart Mill).

Tocqueville definește democrația astfel: „un guvernământ la care poporul ia în mai mare sau mai mică măsură parte”¹⁵. Mai mult, democrația este înțeleasă ca participare la guvernare.

În manuscrise inedite găsim însă o altă definiție, mult mai completă. „Democrație: egalitate de drepturi politice, egalitate în fața legii; eforturi ale societății pentru a furniza săracilor instituțiile care le-ar permite să se pună ei înșiși în starea de a se ridica; mare independență lăsată individului (cea mai mare posibilă), toată libertatea, toată responsabilitatea, toată facilitatea. Democrația înseamnă libertatea combinată cu egalitatea”.

Tocqueville considera că democrația trebuie învățată, corectată, modelată, purificată. „A învăța democrația, a-i reanima, dacă este cu putință, crezurile, a-i purifica moravurile, a-i reglementa mișcările, a înlocui puțin câte puțin lipsa ei de experiență cu știința treburilor publice, instinctele ei oarbe cu cunoașterea adevăratelor ei interese, a adapta guvernarea ei timpurilor și locurilor, a modifica această guvernare în funcție de împrejurări și de oameni: iată cea dintâi îndatorire impusă în zilele noastre celor aflați la cârma societății”¹⁶.

O altă abordare privind teoria democratică este elaborată de Arend Lijphart¹⁷. Teoria acestuia este proiectată pe trei axe: teoria democratică, analiza instituțională și politicile comparate. Punctul de plecare al lui Lijphart este constatarea empirică a existenței unor diferențe între diversele sisteme democratice, în privința modului în care este generată decizia publică. În unele sisteme, acest mod se apropie mai mult de concepția tradițională a democrației, ca sistem în care voința majorității are câștig de cauză asupra voinței minorității, iar procesul decizional este unul mai curând conflictual, marcat de confruntarea tranșantă între majorități și minorități (modelul majoritarist). În alte sisteme însă, decizia este mai degrabă rezultatul unui compromis, al eforturilor de a realiza un consens mai larg între actori și de a proteja mai bine interesele minorităților, iar scindarea majorități-minorități este mai puțin categorică (modelul consensualist). Modelul majoritarist este cel al dominanței executivului, în timp ce modelul consensualist este caracterizat de o relație mai echilibrată între executiv și legislativ.

Dintre cele două prototipuri ale democrației consensualiste¹⁸ prezentate de Arend Lijphart, Elveția și Belgia, Elveția se situează în fruntea clasamentului său, alături de Statele Unite și Costa Rica, iar Belgia este pe locul al nouălea. Se sugerează că separarea constituțională a puterilor dintre cea executivă și legislativă corespunde unui echilibru mai mare al puterilor între cele două instituții.

¹⁴ *Grands écrits politiques* de Chateaubriand, Paris, Imprimerie nationale, 1993

¹⁵ Tocqueville, op.cit., p. 60

¹⁶ Idem, p. 46

¹⁷ *Comparative Politics and the Comparative Method*, Arend Lijphart, *The American Political Science Review*, Vol. 65, No. 3. (Sep., 1971), pp. 682-693.

¹⁸ Arend Lijphart, *Modele ale democrației. Forme de guvernare și funcționare în treizeci și șase de state*, ediția a II-a”, Editura Polirom, Iași 2006

Un concept care înglobează într-o măsură semnificativă și la multiple niveluri participarea cetățenilor este cel al democrației participative. Aceasta presupune ca oamenii, comunitățile sau diferite grupuri sociale să fie implicate în procesul decizional și de gestionare a resurselor. Cetățenii sunt actorii protagoniști în dezvoltarea politică, în proiecte sau programe.

Democrația participativă¹⁹ este un proces în construcție continuă, implicând un risc continuu, necesitând organizare, colaborare, identificarea unor obiective comune într-un grup. ”Democrația participativă presupune mecanisme prin care luarea deciziilor cu privire la problemele comunității se face prin implicarea cetățenilor. Sugestiile și reclamațiile cetățenilor trebuie luate în considerare de către decidentul politic, indiferent dacă este de acord sau nu cu cele exprimate de aceștia. Democrația participativă include pe trei paliere participarea cetățenească la procesul de luare a deciziilor publice, participarea cetățeanului la administrarea banului public și consultarea publică a societății civile. Eficiența democrației participative presupune respectarea simultană și obligatorie a principiilor informării, consultării și al transparenței luării deciziilor”²⁰.

”Conceptul de participare cetățenească are la bază necesitatea consultării cetățenilor și exprimarea de către aceștia a opiniilor în legătură cu deciziile care se adoptă la diferite niveluri și de care ei pot fi afectați în mod direct sau indirect. Importanța participării cetățenești în activitățile și deciziile administrației publice locale decurge din faptul că aceasta conferă calitate guvernării, implicit fiind stimulată atragerea de resurse la nivel local și utilizarea eficientă a acestora iar pe termen lung impulsionează dezvoltării economice locale. O accepțiune generală a participării o oferă Giovanni Sartori evidențiind nevoia implicării la un nivel mai mult decât formal: „Corect înțeleasă, participarea este a lua parte personal, într-un mod voit, autoactivat.” Participarea nu înseamnă, prin urmare, numai „a fi parte din”(simplul fapt de a fi implicat într-o împrejurare oarecare) și cu atât mai puțin o stare involuntară de „a fi făcut parte din”²¹.

Democrația semidirectă combină instituții ale regimului reprezentativ cu diferite procedee proprii democrației directe. Mult timp, democrația semidirectă a fost practică doar de câteva țări, în a căror tradiție politică și constituțională se va integra. Este vorba de exemplul Elveției și al Statelor Unite ale Americii, care continuă să se dezvolte, iar procedurile de intervenție populară directe sunt din ce în ce mai des înscrise în Constituțiile mai multor state (Austria, Germania, Spania, Italia). Însăși Marea Britanie, care este prototipul democrației reprezentative, a recurs la referendum în anul 1975.

Democrația semidirectă are adepții și criticii ei. Susținătorii acestei forme de democrație cred că ea constituie un corectiv deosebit de util al democrației reprezentative. Astfel Parlamentul, fiind ales pe o perioadă de mai mulți ani, poate să piardă din vedere opinia publică sau chiar să piardă contactul cu ea. Obligația de a consulta în mod direct în anumite cazuri și situații poporul va putea înlătura acest pericol. Un alt argument este acela că Parlamentele fiind alese pentru mai mulți ani, iar șeful statului nedisponând de dreptul de a le dizolva, acestea tind să devină tiranice.

Criticile ce se aduc democrației semidirecte se referă la faptul că poporul se călăuzește, de cele mai multe ori, după sentimente și rareori după rațiune. Exercițiul funcției legislative în statele moderne implică anumite cunoștințe tehnico-juridice, pe care adesea nici Parlamentul nu le posedă, și deci cu atât mai puțin, majoritatea cetățenilor. O altă critică se adresează faptului că în situații de criză internă sau internațională, când e nevoie de măsuri legislative urgente, adoptarea procedeeleor democrației semidirecte ar avea ca efect o pronunțată încetinire a procesului de legiferare. O consultare prea frecventă a cetățenilor îi obosește, ceea ce duce la creșterea absentismului și a abținerii de la vot.

Nu poate exista democrație fără cetățeni devotați.

În anul 1863, Abraham Lincoln definea democrația ca „guvernarea poporului de către popor pentru popor”.

¹⁹ V. Țuțui, *Democrația deliberativă*, vol. „Concepte și teorii social-politice”, Editura Institutul European, Iași, 2011, p. 9-37

²⁰ http://www.ugb.ro/Juridica/Issue1RO/4_Democratia_participativaStanescuRO.pdf.

²¹ *ibidem*

Astfel,

- „guvernarea poporului”: puterea vine de la popor, poporul este puterea suverană care își exercită puterea sau mandatează puterea și indiferent de autoritate, aceasta este responsabilă în fața poporului;
- „de către”: puterea este exercitată prin reprezentanți aleși sau de direct de către cetățeni;
- „pentru”: puterea este exercitată pentru a servi interesele poporului care reprezintă astfel binele comun.

Toți cetățenii statelor democratice beneficiază și furnizează, în același timp, educație pentru cetățenie democratică. Cooperare, participare, dialog și respect sunt doar câteva cuvinte esențiale care desemnează atitudinile așteptate într-o școală, în special în rândul adulților, atitudini care trebuie să inspire activitățile în școli și atmosfera generală a vieții școlare.

O clasificare importantă a cetățeniei democratice este propusă de Ruud Veldhuis care distinge patru dimensiuni ale cetățeniei, dimensiuni bazate pe o analiză a societății. Aceste dimensiuni sunt: cea politică și juridică, cea socială, cea culturală și cea economică:

- dimensiunea politică și juridică se referă la drepturile și îndatoririle cu privire la sistemul politic și legislativ. Este nevoie de cunoștințe cu privire la legislație și sistemul politic, atitudini democratice și capacitatea de a participa, de a exercita responsabilitățile la toate nivelurile vieții publice;

- dimensiunea socială se referă la relațiile dintre indivizi. Competențele sociale sunt extrem de importante. Această dimensiune este legată de solidaritate;

- dimensiunea economică se referă la producție și consumul de bunuri și servicii. Se pune accentul pe muncă, distribuția forței de muncă și piața muncii;

- dimensiunea culturală se referă la reprezentările colective, imaginația și valorile comune.

Aceasta din urmă implică, la fel ca și celelalte dimensiuni, recunoașterea unei moșteniri comune cu componentele sale variate. Cultura reprezintă de asemenea, în legătură cu capacitățile care constituie baza pentru școlile noastre din Europa, citire și scriere, capacitatea de a te transfera într-un univers lingvistic și de a dobândi un altul.

O abordare magistrală reinterpretată a democrației a fost realizată de profesorul italian Giovanni Sartori. În accepțiunea lui, vorbim azi cel mai des despre democrație politică, democrație socială ca stare a societății, dar și despre democrație industrială și economică. Democrațiile moderne se bazează pe domnia majorității limitate, proceduri electorale și transmiterea reprezentatională a puterii. Deși alegerile și reprezentarea sunt instrumente necesare și fundamentale pentru existența unei democrații, Sartori afirmă că acestea reprezintă „călcâiul lui Ahile”, deoarece cel care își delegă puterea o poate și pierde (alegerile nu sunt neapărat libere, iar reprezentarea nu este în mod necesar reală).

În continuare, redăm semnificația conceptului de cetățean în 5 limbi²². Poate fi un exercițiu interesant de analiză și dezbateră.

• Engleză: **citizen** ...

1. person who lives in a town, not in the country : the ~s of Paris. (persoană care locuiește în oraș, nu la țară: cetățenii Parisului)

2. person who has full rights in a State, either by birth or by gaining such rights: immigrants who have become ~s of the United States. Cf British subject ; ~ of the world, cosmopolitan person. ~.ship ... being a ~ ; rights and duties of a ~. (persoană care are drepturi depline într-un stat, prin naștere sau câștigând astfel de drepturi: imigranți care au devenit cetățeni ai Statelor Unite ale Americii. Cf. Supus britanic; cetățean al lumii, persoană cosmopolită. Cetățenie... a fi cetățean; drepturi și îndatoriri ale unui cetățean.)

²² ”Basic Concepts and core competencies for education for democratic citizenship” document DGIV/EDU/CIT (2000) 23.

• Germană: **Bürger** (...)

1. Bewohner einer Stadt od. eines Staates (Staats~); Angehöriger des 3. Standes, des besitzenden Bürgertums, der Bourgeoisie ; Zivilist ; ein ~ des Vereinigten Staaten (Locuitor al unui oraș, al unui stat, persoană care aparține celei de-a treia pături sociale, burgheziei bogate; civil; cetățean al Statelor Unite ale Americii);

2. akademischer ~ Angehöriger einer Hochschule (cetățean academic, membru al unei Înalte Școli); ein angesehener ~ unserer Stadt [zu Burg] (cetățean respectat al orașului nostru)

Bürgerlichkeit (...) Angehöriger des Bürgertums, Nichtadliger (cetățenie; membru al burgheziei, om de rând)

• Spaniolă: **ciudadano**, -a (adj. y n.)

1. Natural o vecino de cierta ciudad. Se aplica a las personas de una ciudad antigua o de un estado moderno con los derechos y deberes que ello implica ; a causa de esos deberes y derechos, la palabra lleva en si o recibe mediante adjetivos una valoración moral y un contenido afectivo : .No es buen ciudadano el que no respeta las leyes. Se siente ciudadano del mundo. (V: NATURAL, SÚBDITO. PATRICIO, quirite, republicano.CIVISMO, VALOR civico. NACIONALIZARSE, NATURALIZARSE. LIBRE. (cetățean prin naștere sau vecin al unui anumit oraș; acest termen se aplică oamenilor dintr-un vechi oraș sau dintr-un stat modern, cu drepturile și obligațiile pe care le implică; din cauza acestor taxe și drepturi, cuvântul poartă cu el sau a primit adjective de evaluare morală și de conținut afectiv, nu este un bun cetățean cel care nu respectă legile; se simte cetățean al lumii;

CONCIUDADANO . Antiguamente, habitante de la ciudad, de *clase intermedia entre la de caballero y la de artesano ... Hombre bueno .. Hombre perteneciente al estadollano. (Anterior, un rezident al orașului, membrul al clasei intermediare, între domn și meșteșugar; ... om bun .. Om aparținând *estado llano*, clasa de jos.)

ciudadania. Cualidad de ciudadano de cierto sitio. Derechos de ciudadano decierto pais. (V. NACIONALIDAD, NATURALEZA .) Civism,Comportamiento proprio de un buen ciudadano : Hay que votar por ciudadania. (cetățenie; calitate de cetățean al unui anumit oras; Drepturi de cetățean al unei țări – vezi Naționalitate, Naturalizare; civism, comportamentul propriu al unui bun cetățean: Trebuie să voteze pentru cetățenie.)

• Italiană : **cittadino**² s. m. (f. -a) [uso sostantivato dell'agg].

1. Chiunque abita in città o risiede in una determinata città: *i c. di Venezia, di Palermo; c. operosi, pacifici, tranquilli*; spesso contrapposto agli abitanti della campagna, del contado:*assumere un aspetto di c.; rivalità fra cittadini e valligiani*. (Orice persoană care locuiește în oraș sau are reședința într-un anumit oraș, de ex: cetățean al Veneției, al orașului Palermo; cetățean harnic, pașnic, liniștit; de multe ori spre deosebire de locuitorii din mediul rural: să ia o atitudine de cetățean ; rivalitate între cetățeni și rezidenți)

2. a. Chi appartiene a uno stato (cioè a una comunità politica, a una nazione), e per tale sua condizione è soggetto a particolari doveri e gode di determinati diritti: *essere c. italiano, inglese, ecc.; una c.spagnola; nell'imminenza del conflitto i c. stranieri furono invitati a rientrare in patria; essere un buon c.; Son cittadino per te d'Italia* (Carducci). (Care aparține unui stat - adică este membru într-o comunitate politică, o națiune - și în consecință starea sa este supusă unor taxe speciale și se bucură de anumite drepturi: să fie cetățean italian, englez, etc.; un cetățean spaniol) Analogam., con riferimento a una città-stato, a un comune medievale e sim.: *i c. di Atene, di Sparta; questo Dante fu uno orrevole antico c. di Firenze di porta San Piero* (G. Villani) (Analog, cu referire la un oraș-stat, un oraș medieval și similar: cetățean din Atena, din

Sparta; acest Dante a fost un cetățean respectat în vestul Florenței, la poarta San Pietro). Per *c. europeo*, v. cittadinanza (n. 1 a). *Il primo c. d'Italia*, modo con cui viene talora indicato il presidente della Repubblica, e così *primo c. di una città*, il sindaco. (Pentru cetățean european, vezi Cetățenia (n. 1 a). Primul cetățean al Italiei, așa este indicat, uneori, Președintele Republicii, și al fel primul cetățean al unui oraș - primarul) Per contrapposizione polemica: *essere c. del mondo*, di chi rifiuta, come troppo angusta, l'appartenenza a una determinata nazione, sentendosi membro di una comunità molto più ampia; *dichiararsi c. del cielo*, riconoscere nel cielo la propria vera patria. (Pentru polemică: a fi cetățean al lumii, a celor care resping ca fiind prea îngustă, apartenența la o anumită națiune, simțindu-se membru al unei comunități mult mai ample; a se declara cetățean al cerului, recunoscând cerul ca adevărata lui patrie.)

b. Nel linguaggio com., chi appartiene a una città, per residenza oppure per concessione onorifica (*c. onorario*). (b. În limbaj comun, persoană care aparține unui oraș, prin reședința sau căruia i s-a acordat dreptul onorific - cetățean de onoare)

3. In epoca comunale, appartenente all'ordine intermedio fra i nobili e il popolo: *sapevano che era c. e non signore* (Boccaccio). (În epoca comunală, persoană aparținând ordinului intermediar între nobili și plebe: știau că era cetățean și nu aristocrat.)

4. Nella Francia rivoluzionaria, dal 1789 al 1804, termine divenuto di uso corrente in sostituzione dei titoli nobiliari o di riguardo, per affermare l'eguaglianza di tutti i Francesi di fronte alle leggi: si distinguevano *c. attivi*, cioè tutti i Francesi dai 25 anni di età in grado di pagare allo stato un'imposta diretta pari in valore a tre giornate lavorative, e *c. passivi*, privi, a differenza dei primi, di diritti politici. (În Franța revoluționară, între 1789-1804, a devenit un termen utilizat în mod obișnuit în locul titlurilor nobile sau respect, pentru a afirma egalitatea tuturor francezilor în fața legii: se distingueau cetățeni activi, adică toți francezii de la 25 de ani care erau în măsură să plătească statului un impozit direct egală în valoare de trei zile lucrătoare, și cetățeni pasivi, lipsiți, spre deosebire de prima, de drepturi politice).

Cittadinanza, s.f. (cetățenie)

1. Insieme degli abitanti di una città; la cittadinanza è invitata alle celebrazioni dantesche. (totalitatea locuitorilor unui oraș: cetățenii sunt invitați la sărbători dantești.)

2. appartenenza del singolo a una società organizzata a Stato; cittadinanza originaria; cittadinanza acquisita / Piccola cittadinanza, priva del godimento dei diritti politici e dell'obbligo del servizio militare / Doppia cittadinanza, appartenenza di un singolo, in qualità di cittadino a due stati. (Calitatea de membru a individului la o societate organizată în stat; naționalitatea originară; cetățenia dobândită / cetățenie mică - cetățenii lipsiți de drepturi politice și obligați să facă serviciul militar / dubla naționalitate, apartenența unui individ, în calitate de cetățean al două state.)

• Franceză: **Citoyen**, enne .(XVI°, concitoyen ; de cité).

1. Vx ou plaisant. Habitant d'une ville. (Locuitor al unui oraș)

2. (Fin XVII°). Antiq. Celui qui appartient à une cité (2°), est habilité à jouir, sur son territoire, du droit de cité. (cel care aparținea unei cetăți era îndrituit să se bucure de dreptul cetăției, pe teritoriul acesteia)

3. (XVIII°). Mod. Individu considéré comme personne civique, particulièrement National d'un pays qui vit en république . (individ considerat ca persoană civică, mai ales cel dintr-o altă țară și care trăiește în republică)

4. (XVII° ; de 1°). Citoyen du monde, qui met l'intérêt de l'humanité au-dessus du nationalisme. (cetățean al lumii, care pune interesul umanității înaintea naționalismului.)

Citoyenneté. Qualité de citoyen. *La citoyenneté française*. (cetățenie – calitatea de cetățean. Cetățenia franceză)

1.1 Învățarea și înțelegerea democrației - exemplul Consiliului Europei

Carta privind educația pentru cetățenie democratică și educația pentru drepturile omului

Europa ca și continent are o relație unică cu democrația. Este locul unde a apărut și s-a dezvoltat sistemul de guvernare oraș-stat și s-a extins la sistemul de guvernare supranațional. De asemenea, este locul care a fost supus multor provocări și care a fost pe cale să dispară în timpul celor două războaie mondiale.

În urma celui de-al doilea război mondial a fost fondat Consiliul Europei. La data de 5 mai 1949, 10 state au semnat statutul. În momentul de față există 47 de state semnatare, printre care și Elveția, din anul 1963. Scopul principal al Consiliului Europei este garantarea democrației, statului de drept, respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

O mare parte a activității Consiliului Europei este dedicată promovării și predării democrației. Predarea este utilizată pentru a acoperi experimentarea și înțelegerea democrației în practică. Prin urmare, resursele intelectuale existente și activitățile educaționale dezvoltate de către departamentele Consiliului Europei privesc și abordează democrația prin învățare practică și mai puțin prin memorarea de fapte și date istorice sau cunoștințe teoretice.

Comitetul de Miniștri, care s-a reunit la 11 mai 2010, a adoptat Recomandarea CM/REC (2010)²³ referitoare la Carta privind educația pentru cetățenie democratică și educația pentru drepturile omului, cu convingerea că educația și formarea joacă un rol central în continuarea acestei misiuni de promovare a drepturilor omului, democrației și statului de drept. Carta este un text legal care prezintă misiunea și obiectivele principale ale acesteia. Normele metodologice create pentru a permite profesorilor, trainerilor, formatorilor și oricui este interesat să învețe și/sau să predea despre cetățenia democratică și educația drepturilor omului sunt, pe scurt, următoarele:

EDC/HRE Pack (Education for Democratic Citizenship and Human Rights Pack)- Pachetul de Măsuri pentru Cetățenie Democratică și Drepturile Omului

Este un set de instrumente pentru promovarea democrației și drepturilor omului prin educație bazată pe experiența statelor membre ale Consiliului Europei și expertiza lor în acest domeniu. Pachetul de măsuri include publicații adresate în mod specific decidenților politici, formatorilor, directorilor de școli, inspectorilor școlari, universităților și organizațiilor societății civile. Aceste instrumente vor fi, de asemenea, de interes pentru toți cei preocupați de bunăstarea societăților și de rolul educației în acest sens.

Manualele "Living Democracy" - Manuale pentru profesori

Profesorii se zbat, de cele mai multe ori, pentru a identifica resurse de predare adecvate pentru educația privind cetățenia și drepturile omului. Cele care sunt în prezent disponibile variază foarte mult în calitate și acoperirea subiectelor este neuniformă.

Șase manuale elaborate de Consiliul Europei, numite „Living Democracy”, oferă profesorilor materiale de predare de înaltă calitate, care au fost testate de către educatori și profesori în mai multe țări și sunt suficient de flexibile pentru a permite cadrelor didactice, atât cu experiență cât și stagiari, să introducă educația privind cetățenia și drepturile omului în școlile lor într-un mod inovativ și distractiv. Acestea au fost elaborate de experți din mai multe părți ale Europei și acoperă o întreagă arie de predare de la învățământul primar până la cel gimnazial și liceal.

²³ <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1621697> (accesat la 05.05.2015)

Compendiumul de bune practici

Compendiumul educațional „Educația pentru drepturile omului în sistemele școlare din Europa, Asia Centrală și America de Nord: un compendiu de bune practici” colectează 101 practici exemplare ale educației în drepturile omului, educației pentru cetățenie democratică și educației pentru respect și înțelegere reciprocă. Compendiumul a fost publicat de diverse organizații internaționale, inclusiv de către Consiliul Europei.

Compass - un manual pentru tineri de educație pentru drepturile omului

„Compass” a fost actualizat în jurul anilor 2002 și 2012 și a prezentat modul în care educația pentru drepturile omului este predată tinerilor și învățată de aceștia pe continent (există inclusiv o traducere japoneză). Acest manual nu doar că explorează istoria drepturilor omului într-un mod ușor de citit și înțeles, dar și prezintă în detaliu abordările educaționale pe care puterea acestor metode de învățare experimentală o are pentru fiecare grup de tineri în circumstanțe diferite.

Democrația și cetățenia activă au nevoie mai mult decât o participare la vot și alegeri libere, deși acesta este elementul cel mai important pentru ca democrațiile să fie funcționale. Inițiativele politice la nivel internațional asigură cadrul necesar pentru intervenții strategice în modul de furnizare a educației în statele membre. Cooperarea furnizorilor de educație din diferite țări permite transferul de bune practici, schimbul de cunoștințe și de învățare unii de la alții, făcând astfel posibil ca tinerii să se bucure de o calitate superioară a educației și de oportunități mai multe.

De ce educația? Aceasta este o întrebare fundamentală care apare în mod natural în vremuri de reflecție necesară și continuă, mai ales că și astăzi, în ciuda tuturor cooperărilor internaționale, regimurile autocratice persistă și oamenii mor în căutarea unei vieți mai bune.

Paulo Freire²⁴, profesor și filosof brazilian (1921-1997) cu activitate extinsă în educație, democrație și transformarea lumii, a transmis un mesaj care încă inspiră și încă este valabil: „Educația fie funcționează ca un instrument care este utilizat pentru a facilita integrarea tinerei generații în logica sistemului actual sau devine practica libertății, prin care oamenii se ocupă critic și creativ de realitatea în care trăiesc și descoperă cum pot să participe la transformarea lumii lor.”

Mai multe detalii se pot găsi la:

The Charter on Education for Democratic Citizenship and Human Rights Education here:
http://www.coe.int/t/dg4/education/edc/Charter/Charter_EN.asp

2. Modelul elvețian de democrație participativă

În lume există 23 de state federale, iar Elveția este a doua ca vechime, după Statele Unite ale Americii, fiind organizată pe trei nivele politice: comune, cantoane și confederație.

Confederația este numele atribuit statului elvețian. **CH** este abrevierea numelui Elveției din limba latină: Confoederatio Helvetica. Confoederatio înseamnă confederație, iar Helvetica se referă la helveți, un popor antic de celți care s-a stabilit în regiunea Elveției de azi cu mai mult de 2000 de ani în urmă.

2.1 Federalismul. Cele 26 de cantoane

Federalismul reprezintă un mod de organizare a statului prin împărțirea puterii politice între centru și regiuni. Un Stat federal este o alianță de state federale. Mai multe state au ales sistemul federal: Elveția, Germania, Austria, Statele Unite ale Americii, Canada, Australia, Mexic, India, Pakistan și

²⁴ Youth participation in Democratic life.

http://eacea.ec.europa.eu/youth/tools/documents/lse_study_on_youth_participation_2013.pdf, accesat la 05.05.2015)

Malaysia. Statele federate pot fi cunoscute sub denumiri diferite. De exemplu, în Germania și Austria sunt denumite drept *landuri*, în S.U.A. *state*, iar în Canada, *provincii*.

Elveția este un Stat federal alcătuit din 26 de cantoane federale: 20 de cantoane și 6 cantoane considerate drept ½ canton, din punct de vedere administrativ. Toate sunt numite cantoane în formulările oficiale. Doar tradițional, 6 dintre ele sunt cunoscute ca fiind half-cantons sau *cantons partagés*. (vezi anexa 1)

Elveția este o federație a cărei cetățeni respectă două categorii de legi: legi federale și legi cantonale. Fiecare canton are propriile sale instituții politice: un parlament, un guvern și tribunale sau curți de justiție. Această proximitate între autoritățile politice și cetățeni este percepută ca un avantaj. Fiecare canton poate să răspundă nevoilor particulare specifice pe care le are. Minoritățile sunt, în acest fel, mai bine protejate. Unitatea federației este menținută, întrucât toate cantoanele sunt sub autoritatea Constituției Federale.

La nivel federal, fiecare canton are două locuri de reprezentare în Consiliul Statelor, iar fostele cantoane partajate au un loc. Reprezentanții cantoanelor împart puterea legislativă cu Consiliul Național, care reprezintă poporul. Cantoanele își exprimă, de asemenea, părerea pe durata procedurii de consultare. Cantoanele au dreptul să organizeze un referendum. Dacă minim 8 cantoane sprijină adoptarea unei legi federale, aceasta devine astfel subiectul unui vot popular.

La data de 1 ianuarie 2014, Elveția a avut un număr de 2352 de comune. Cea mai mică era Corippo, din cantonul Ticino, un sat cu 12 locuitori. Cea mai mare era Zurich, cu o populație de aproximativ 380.000 de locuitori.

2.2 Elveția – statul modern

Scurtă incursiune în istoria politică a Elveției, statul modern:

1815 - Tratatul Federal: mai multă putere pentru cantoane. După înfrângerea lui Napoleon de către coaliția puterilor europene, Confederația și-a restabilit alianța cu Valais, Neuchatel și Geneva. Apoi, Confederația a fost compusă din 22 de cantoane. Tratatul Federal din anul 1815 a transmis atribuții din autoritatea Confederației către cantoane, în timp ce Confederația a rămas responsabilă pentru politica de securitate.

1815 - Congresul de la Viena: definirea limitelor teritoriale și a granițelor. Neutralitatea Elveției și inviolabilitatea teritoriului său au fost recunoscute la nivel internațional în anul 1815. Majoritatea granițelor actuale naționale și cantonale au fost definite prin Congresul de la Viena (cu excepția cantonului Jura, în 1979).

1847-1848 - Războiul Sonderbund²⁵: război civil asupra reformei federale. Începând cu anul 1822, unele cantoane au devenit liberale și radicale și au intrat în conflict cu cantoanele Lucerna, Uri, Schwyz, Unterwalden, Zug, Fribourg și Valais care au reușit să reziste și să se adapteze reformei în modul elaborat de Confederație. Crearea unei alianțe speciale între cele șapte cantoane catolice a dus la războiul civil din anul 1847.

1848 - Constituția Federală: un stat federal cu drepturi democratice. Statul modern federal a fost fondat odată cu adoptarea constituției federale de către popor. A asigurat majorității cetățenilor (bărbați) drepturi și libertăți, precum dreptul la vot și drepturi electorale, libertatea presei și libertatea religioasă. Sistemul bicameral, bazat pe modelul american, a fost introdus la nivel federal prin **Consiliul Național și Consiliul Statelor**, care au ales **Consiliul Federal**. Elveția a devenit **o singură regiune** din punct de vedere juridic și economic.

1874 - Revizuirea totală a Constituției Federale: extinderea drepturilor democratice. Constituția Federală a fost revizuită în anul 1874 lărgind ariile de responsabilitate ale Confederației și extinzând

²⁵ http://en.wikipedia.org/wiki/Sonderbund_War, accesat la data de 15.04.2015

drepturile democratice. Au fost adăugate două instrumente suplimentare pentru influențarea puterii la nivel național de către cetățeni: referendumul a fost introdus în anul 1874 și inițiativa populară a fost introdusă în anul 1891. În anul 1891, un reprezentant al Conservatorilor Catolici (azi Partidul Creștin-Democrat, CVP), Josef Zemp, a fost ales în Consiliul Federal pentru prima dată. A fost primul pas spre democrația consensuală.

Sfârșitul secolului al XIX-lea: constituirea partidelor politice. Diversele mișcări politice s-au constituit ca partide. Partidul Social-Democrat (SP), a fost înființat în anul 1888, Partidul Democrat Liberal (FDP) în anul 1894, Partidul Conservatorilor Catolici (azi, Partidul Creștin-Democrat, CVP), în anul 1912 și Partidul Fermierilor, Comerțului și Cetățenilor (azi, Partidul Poporului Elvețian, SVP) în anii 1917-1918.

1914-1918 - Primul Război Mondial, Revoluția Rusă: teren propice pentru ideile socialiste. Pe durata desfășurării Primului Război Mondial, situația s-a deteriorat pentru multe segmente ale populației. Sărăcia și șomajul împreună cu răspândirea principiilor socialiste după Revoluția Rusă au dus la o grevă generală la nivel național în anul 1918. Consiliul Național a fost ales prin reprezentare proporțională pentru prima dată în anul 1919, facilitând pașii următori spre democrația consensuală.

1939-1945 - Cel de-al doilea Război Mondial: mai multă putere pentru Consiliul Federal. Elveția nu s-a implicat militar în cel de-al doilea război mondial și a fost una dintre puținele democrații funcționale de pe continent în acea perioadă. Parlamentul a garantat Consiliului Federal puteri care cădeau sub jurisdicția parlamentului și au ales primul reprezentant din Partidul Social-Democrat în Consiliul Federal.

1959 - Consiliul Federal alcătuit din patru partide. După alegerile Consiliului din anul 1959, Consiliul Federal a fost compus din reprezentanți ale celor mai importante patru partide: 2 FDP, 2 CVP, 2 SP, 1 SVP. Această constelație (formula magică) a rămas identică până în anul 2003.

1971 - Introducerea dreptului de vot pentru femei. Femeile au obținut dreptul să voteze și să participe în alegeri la nivel național în anul 1971. Într-un număr de cantoane și comune, bărbații și femeile au reușit să se bucure de aceste drepturi înainte de această dată.

1999 - Revizuirea totală a Constituției. Revizuirea totală a Constituției a evidențiat cooperarea și parteneriatul dintre Confederație și cantoane, a dat prioritate legilor federale înaintea legilor cantonale în materie de conflict și a acordat putere de implicare mai mare comunelor.

2000 - Decizie populară privind acordul cu Uniunea Europeană. Electoratul elvețian a votat în favoarea unor acorduri bilaterale între Elveția și Uniunea Europeană cu o majoritate de 67%. Acordul a intrat în vigoare în anii 2002/2004. A creat acces reciproc la piețele economice și au asigurat bazele cooperării în domenii ca securitatea, cercetarea, azilul politic, mediu și cultură.

2002 - DA pentru Organizația Națiunilor Unite. În anul 2002, poporul și cantoanele au fost de acord cu intrarea Elveției ca membru al Organizației Națiunilor Unite. De atunci, Elveția a fost implicată activ în Organizația Națiunilor Unite ca membru deplin.

2.3 Forma de guvernământ elvețiană

Puterea legislativă²⁶

În Elveția, puterea legislativă aparține Adunării Federale (Parlamentul). **Adunarea Federală** este autoritatea supremă a Confederației. Are două camere: Consiliul Național și Consiliul Statelor, care au puteri egale²⁷.

²⁶ <http://www.parlament.ch/f/wissen/parlamentswissen/Pages/parl.aspx>

²⁷ Constituția Elveției, art.148

Consiliul Național reprezintă poporul. Are 200 membri, în calitate de consilieri naționali. Este ales o dată la fiecare 4 ani prin reprezentare proporțională. Numărul consilierilor naționali depinde de populația fiecărui canton. De exemplu, cantonul Zurich are 34 de consilieri naționali. Cantoanele Obwalden, Nidwalden, Uri și Glarus au doar câte unul.

Consiliul Statelor reprezintă cantoanele. Este format din 46 de consilieri de stat. Este ales o dată la fiecare 4 ani prin sistemul de vot majoritar, cu excepția cantonului Jura, unde se votează prin sistemul de reprezentare proporțională. Fiecare canton are 2 consilieri de stat (fostele cantoane partajate au câte unul). De exemplu, un consilier de stat din Zurich reprezintă 630.000 de locuitori, iar un consilier de stat din Appenzell Innerhoden reprezintă 15.000 de locuitori.

Cele două camere au aceleași atribuții. În cazul unui dezacord, se formează un comitet de arbitraj care trebuie să identifice o soluție de compromis.

Potrivit Constituției, cele două camere au atribuții legislative, financiare, internaționale, de supervizare și electorale. Votează legile, votează bugetul de stat, împuternicesc Consiliul Federal să semneze tratate internaționale, verifică activitatea Consiliului Federal și a Administrației astfel încât să fie în conformitate cu criteriile legale și cu cele de timp și eficiență.

Adunarea Federală reunește cele două camere în ședințe comune. Aceasta se întâmplă atunci când:

- are loc alegerea Consiliului Federal, o dată la 4 ani sau când un loc devine vacant;
- are loc alegerea președintelui Confederației la sfârșitul fiecărui an calendaristic;
- are loc alegerea judecătorilor federali;
- are loc alegerea Cancelarului Confederației;
- are loc alegerea generalului Armatei elvețiene în caz de război;
- se acordă grațieri.

Procedurile legislative de lucru sunt: inițiativa parlamentară, moțiunea, interpelarea, adresarea de întrebări, legi federale, decrete federale, ordonanțe.

În Elveția, adoptarea unei legi poate dura mulți ani sau chiar decade. De exemplu, în anul 1945, poporul a aprobat prin vot adoptarea unui articol în constituție care garantează asigurarea de maternitate. Acesta a intrat în vigoare abia în 2005, 60 de ani mai târziu.

Puterea executivă²⁸ este reprezentată de **Consiliul Federal**. Consiliul Federal este format din 7 consilieri federali. Consiliul Federal este autoritatea supremă executivă a Confederației²⁹. Alegerea Consiliului Federal este indirectă. Nu cetățenii sunt cei care aleg Consiliul Federal, ci Adunarea Federală. Alegerile au loc o dată la 4 ani, afară de cazul în care unul din consilieri nu își depune demisia în timpul mandatului. În general consilierii federali sunt realeși. Au fost doar patru excepții: în 1854, 1872, 2003 și 2007. Așa a apărut formula magică nescrisă, care înseamnă balanța de putere, prin reprezentarea partidelor politice: 2 membri FDP, 2 membri SP, 1 membru SVP și 2 membri CDP.

Fiecare consilier federal este responsabil pentru un departament guvernamental. Acest guvern executiv funcționează pe principiul colegialității: toți consilierii federali apără doar deciziile comune. Dacă aceștia nu sunt de acord unul cu celălalt, este interzisă informarea publicului. Întâlnirile săptămânale ale Consiliului Federal nu sunt publice, spre deosebire de cele ale Camerelor.

Atribuțiile Consiliului Federal:

- Să planifice și să coordoneze activitățile statului (Art.180);
- Să prezinte propuneri legislative către Parlamentul Federal (Art.181);
- Să aplice legislația (Art.182);

²⁸ <https://www.admin.ch/gov/en/start/federal-council.html>

²⁹ Constituția Elveției, Art.174

- Să asigure managementul financiar (Art.183);
- Să semneze tratate (internaționale) și să le ratifice (Art.184);
- Să ia măsuri ce țin de asigurarea securității pe plan extern, independența și neutralitatea Elveției (Art.185).

Președintele Confederației prezidează sesiunile Consiliului Federal. Este ales de către Adunarea Federală în fiecare an. Este reprezentantul Consiliului Federal în Elveția și în străinătate. Președintele Confederației are un rol mai degrabă onorific.

Din cei 115 consilieri federali de până în prezent, doar 7 au fost femei. În contrast, membrii Consiliului au avut reprezentativitate geografică diversă. 35 din cei 115 consilieri au fost din cantoanele vorbitoare de limba franceză: 14 din Vaud, 9 din Neuchatel, 5 din Geneva, 4 din Fribourg, 3 din Valais, dar totuși niciunul din Cantonul Jura sau din partea vorbitoare de franceză a cantonului Berna.

Cele 7 departamente ale puterii executive sunt:

FDFA³⁰- Departamentul Federal pentru Afaceri Externe, responsabil de relațiile diplomatice ale Elveției cu alte state.

FDHA³¹- Departamentul Federal pentru Afaceri Interne, responsabil de învățământul superior, asigurările medicale de sănătate, cultură și cercetare.

FDJP³²- Departamentul Federal pentru Justiție și Poliție, responsabil de coordonarea activităților polițiilor cantonale, azil politic, etc.

FDDPS³³- Departamentul Federal pentru Apărare, Protecție Civilă și Sport, responsabil de implementarea politicii de securitate votată de Parlament.

FD³⁴- Departamentul Federal pentru Finanțe, responsabil de sistemul federal de taxe și impozite.

FDEAR³⁵- Departamentul Federal pentru Afaceri Economice, responsabil de promovarea economiei elvețiene.

FDETEC³⁶- Departamentul Federal pentru Mediu, Transport, Energie și Comunicații, responsabil de infrastructura autostrăzilor, aviația civilă federală, transportul de cale ferată federal, etc.

Puterea juridică: curțile de justiție

Puterea juridică se împarte între jurisdicțiile cantonale și cele federale. Curțile federale au o autoritate supremă și decizia lor este finală în cazul în care aceasta nu se poate lua la nivel cantonal. La nivel cantonal și federal puterea juridică este organizată după trei linii directoare principale:

- Legea civilă se aplică în cazul unei dispute între companii și/sau persoane implicate într-o relație comercială;
- Legea penală se aplică în cazul unor infracțiuni, crime sau încălcarea legii.

³⁰ <https://www.eda.admin.ch/eda/en/fdfa.html>

³¹ <http://www.edi.admin.ch/?lang=en>

³² <http://www.ejpd.admin.ch/ejpd/en/home.html>

³³ <http://www.vbs.admin.ch/internet/vbs/en/home.html>

³⁴ <http://www.efd.admin.ch/index.html?lang=en>

³⁵ <https://www.wbf.admin.ch/en/>

³⁶ <http://www.uvek.admin.ch/index.html?lang=en&>

- Legea administrativă se aplică în disputa dintre servicii diferite ale statului sau dintre stat și cetățeni.

Cantoanele sunt responsabile de implementarea legilor. Justiția se manifestă prima dată la nivel cantonal. Sistemul federal juridic intervine doar în cazuri specifice și speciale.

Curtea Supremă Federală este autoritatea juridică supremă³⁷. Sediul acesteia este în Lausanne și este formată din 38 de judecători permanenți aleși de Adunarea Federală, cu un mandat de 6 ani. Principalul rol este să acționeze în recursurile adresate deciziilor curților cantonale. Are 7 curți distincte, 5 în Lausanne și 2 în Lucerna.

Tribunalele supreme de primă instanță

Tribunalul Penal are sediul în Bellinzona, a fost înființat în anul 2004 și este format din 15 judecători permanenți aleși de Adunarea Federală pentru un mandat de 6 ani. Gestionează, în primul rând, cazuri de corupție, crime comise cu explozibili, evaziune fiscală sau crimă organizată care depășește granițele cantonale.

Tribunalul Federal Administrativ are sediul în St.Gallen și a fost înființat în anul 2002. Este format din 75 de judecători cu un mandat de 6 ani. Este responsabil de recursurile care se fac la deciziile Administrației Federale. Este cel mai mare tribunal din Confederație.

Statul și societatea

Rolul autorităților publice este limitat, intervenția statului fiind minimală. Statul este responsabil doar de securitatea acestuia. **Statul minimal** are nevoie de resurse puține pentru a funcționa. Nivelul la care statul intervine în societate este o tematică des dezbătută, care divide puternic stânga de dreapta în Elveția. Pe scurt, dreapta consideră bun principiul limitării atribuțiilor statului, în timp ce stânga susține dezvoltarea bunăstării statului printr-un sector public puternic.

În 1848, Elveția a fost un stat minimal. În afară de activitățile poliției și armatei, atribuțiile sale au inclus controlul monetar, servicii poștale și vamale. Statul elvețian s-a dezvoltat ca urmare a industrializării și a reușit să creeze rapid o infrastructură prin care să se dezvolte economic. La sfârșitul secolului al XIX-lea, statul a intervenit în sectorul privat, prin introducerea, pentru prima dată, a legii interzicerii muncii copiilor în fabrici și a legii privind un program limitat de ore de lucru. În anul 1902, industria de stat a înregistrat un mare succes prin crearea rețelei naționale de căi ferate.

În secolul XX, rolul statului în societate a fost vizibil prin: formarea sistemului de asigurări sociale (prima a fost asigurarea de sănătate, apoi cea în caz de accident); în 1948, au apărut pentru prima dată conceptele de vârstă de pensionare și pensii de invaliditate; statul a introdus vacanțele plătite și beneficiile de șomaj obligatorii, precum și asigurarea de maternitate.

2.4 Partidele politice din sistemul politic elvețian

Partidele politice reprezintă conexiunea dintre mediul public și instituțiile statului și sunt esențiale pentru funcționarea democrației. Spectrul politic elvețian este atât de variat precum însăși țara.

Partidul Poporului Elvețian³⁸ (SVP)

Partidul Poporului Elvețian s-a constituit în anul 1971 din Partidul Fermierilor, Comerțului și Cetățenilor. Este cel mai mare partid din Elveția cu 26,6% intenție de vot în rândul electoratului în anul

³⁷ Constituția Elveției, Art. 188

³⁸ <http://www.udc.ch/parti/histoire/>

2015, care reprezintă 648.675 de alegători³⁹. SVP este pentru o Elveție independentă și neutră și este împotriva aderării Elveției la Uniunea Europeană.

Migrația este o temă larg dezbătută de SVP. În anumite domenii ale economiei, aceștia consideră că muncitorii elvețieni sunt dezavantajați de imigranții din Uniunea Europeană și alte țări. Mai mult decât atât, reprezentanții SVP sunt cei care promovează ideea potrivit căreia rata criminalității a crescut din cauza străinilor și azilanților. SVP cere sprijin public pentru deportarea criminalilor străini condamnați și înăsprirea Codului Penal.

Partidul Social Democrat⁴⁰ (SP)

Partidul Social Democrat a fost înființat în anul 1888 și are 33.000 de membri. Partidul Social Democrat militează pentru o societate în care economia trebuie să lucreze pentru oameni și nu viceversa. Persoanele care lucrează în Elveția ar trebui să poată supraviețui cu salariile lor. Coeziunea socială este totuși amenințată de salariile exorbitante din anumite domenii de top. Elveția are un sistem foarte solid de pensii și asigurări sociale și o infrastructură publică bună. SP a contribuit la aceste aspecte. Fără SP, nu ar fi existat o vârstă de pensionare, asigurare de maternitate și dreptul la vot pentru femei. Militanții SP sunt promotorii ideilor potrivit cărora, prin educație și integrare, se pot oferi perspective pozitive și se poate preveni șomajul.

Liberalii⁴¹ (FDP)

FDP a fost înființat în anul 1894 și are 120.000 de membri.

Liberalii sunt cei care promovează libertatea și responsabilitățile individuale. Statul trebuie să asigure un cadru sigur pentru cetățeni, școli excelente și o infrastructură modernă. Liberalii își doresc:

- locuri de muncă sigure. Politicienii nu sunt cei care creează locuri de muncă. Acesta este rolul întreprinderilor mici și mijlocii și al companiilor mari. Sprijinul pentru libera circulație a persoanelor ar trebui să fie coroborat cu o politică de migrație strictă, dar corectă, infrastructură mai bună și încurajarea femeilor și persoanelor în vârstă să participe pe piața forței de muncă;

- servicii sociale solide;
- mai puțină birocrație. FDP vrea reguli simple și proceduri rapide.

Partidul Creștin-Democrat⁴² (CVP)

Partidul Creștin-Democrat a fost fondat în anul 1912 și are 100.000 de membri. CVP are în centrul programului său politic familiile și cetățenii cu venituri medii. Urmărește constant un echilibru între indivizi și societate, responsabilitate individuală și solidaritate. Partidul este angajat să asigure securitatea internă și externă a statului. Principalele tematici de acțiune sunt:

- Familia;
- Economia. Locuri de muncă noi și sigure alături de prosperitate sunt create prin inovație. Pentru a promova țara ca atractivă pentru afaceri, CVP militează pentru nivele atractive de taxare și impozitare, infrastructură și educație;
- Securitate socială;
- Politica de mediu.

³⁹ <http://www.udc.ch/parti/histoire/>

⁴⁰ <http://www.sp-ps.ch/fr/parti/nous-sommes-le-ps>

⁴¹ <http://www.fdp.ch/partei.html>

⁴² <http://www.pdc.ch/index.php?id=10672>

Alte partide politice din Parlamentul Elveției sunt:

- Verzii (Swiss Green Party), înființat în anul 1983, cu aproximativ 7.500 de membri;
- Partidul Democrat Conservator (BDP), înființat în anul 2008, cu aproximativ 6.500 de membri;
- Partidul Liberal Verde (GLP), înființat în anul 2007, cu aproximativ 3.800 de membri;
- Partidul Evanghelic al Poporului (EVP), înființat în anul 1919, cu aproximativ 4.600 de membri;
- Lega dei Ticinesi (Lega), înființată în anul 1991, cu aproximativ 1.500 de membri;
- Mișcarea Cetățenilor din Elveția vorbitoare de franceză (MCR), înființată în anul 2005, cu aproximativ 1.500 de membri;
- Partidul Social-Democrat Obwalden (CSP Obwalden), înființat în anul 1956, cu aproximativ 250 de membri.

2.5 Referendumul și stabilitatea politică - exemplu de bună practică

Referendumurile frecvente au o influență directă atât asupra activităților Parlamentului, cât și asupra activităților executive. Experiența arată că un partid înfrânt în parlament poate organiza un referendum asupra unei noi legi și că sunt șanse astfel încât un partid din cinci poate câștiga un referendum și bloca noua lege, în cazul în care este considerată prea extremă. Termenii din limba germană *Referendumsdrohung* [amenințare de referendum] și *mit Referendum drohen* [a amenința cu organizarea unui referendum] nu pot fi găsiți în dicționare, dar sunt adesea folosiți în ziarele elvețiene în articolele privind dezbaterile parlamentare.

Atât guvernul elvețian, cât și parlamentul iau „amenințarea cu un referendum” în considerare. Există chiar și o metodă formalizată de sondaje de opinie, înainte ca un proiect să fie trimis la parlament. În limba germană, se numește *Vernehmlassungsverfahren* [procedură pentru a auzi opiniile]. Motivul este foarte simplu: chiar și sistemul cel mai sofisticat de reprezentare proporțională nu poate garanta că opiniile membrilor parlamentului sunt o adevărată reprezentare a opiniilor oamenilor în orice chestiune politică posibilă. Deci, într-o dezbatere parlamentară unele argumente decisive în campania de referendum ar putea fi în zadar sau nu suficient de mult luate în serios.

Vernehmlassungsverfahren oferă posibilitatea unui spectru larg de partide politice, organizații profesionale și culturale etc., să își prezinte dorințele și punctele de vedere și să precizeze care sunt limitele până la care un referendum poate fi o amenințare pentru ele.

În cadrul dezbaterii parlamentare aceste opinii sunt luate în considerare și, de obicei, se solicită un „compromis tipic elvețian”. Dacă nimeni nu este într-adevăr mulțumit, dar aproape toată lumea poate accepta compromisul, sunt șanse ca nimeni să nu solicite organizarea unui referendum sau ca legea propusă să fie cel puțin acceptată de majoritatea electoratului. Dar, deși toți membrii parlamentului cunosc sistemul, uneori o majoritate are încă tendința de a juca jocul de putere - de obicei, îl pierde.

În mod tradițional, membrii guvernului Elveției prezintă propunerile legislative, atât în parlament, cât (dacă este vorba de un referendum) și în fața electoratului, și poporul așteaptă ca ei să facă acest lucru, chiar dacă nu sunt de acord personal cu propunerea și toată lumea știe asta. În cazul în care propunerea este respinsă printr-un referendum, atunci tema referendumului este anulată pentru o perioadă de timp (dar este posibil și se întâmplă de cele mai multe ori să fie reintrodusă după câțiva ani într-o formă modificată). Deși este considerată ca fiind o onoare, în cazul în care un membru al guvernului are succes într-o campanie pentru un referendum, nimeni nu va solicita demisia acestuia dacă el sau ea pierde o campanie. În caz contrar, guvernul Elveției ar trebui reales de mai multe ori pe an.

Cu toate acestea, având în vedere că este un sistem politic, în legătură cu procedura referendumului este cu siguranță util ca puterea executivă să se împartă într-o coaliție mare de partide. Patru din cele cinci partide majore elvețiene sunt reprezentate în Guvernul celor 7, iar în prezent au o majoritate de două treimi în camera majoră din Parlament și o majoritate de 100% în camera mică. Dacă aceste partide

nu sunt de acord - și, în mod constant, se întâmplă asta - electoratul va decide și guvernul va executa ceea ce a fost hotărât. Nu este nevoie de un vot de încredere, nu este nevoie de alegeri anticipate. Este nevoie doar de stabilitate politică.

Originile Referendumului elvețian⁴³

Originile referendumului elvețian se regăsesc în situația politică dificilă a Confederației Elvețiene din secolul al 19-lea. Țara a fost împărțită politic între conservatori și liberali. Au existat coaliții între conservatori, precum și între liberalii din diferite regiuni ale țării. O serie de incidente, câteva crime politice și multe schimbări de guverne de la conservatori la liberali în câteva cantoane (de exemplu Zurich, unde termenul elvețian „putsch” (trad.rom., puci) a căpătat un sens politic secundar în anul 1830), sunt reprezentative pentru situația politică din Elveția între anii 1830 și 1846. În anul 1847, tensiunile au culminat cu un război civil de scurtă durată care a evidențiat că guvernele conservatoare catolice din Elveția Centrală nu au avut suportul propriului popor: numărul de liberali catolici din Elveția Centrală a fost mai mare decât s-a așteptat.

După ce un număr important de lideri ai catolicilor conservatori au plecat în exil, drumul a devenit liber pentru o constituție federală⁴⁴. După douăzeci de ani de urcușuri și coborâșuri, liberalii știau prea bine că poziția lor nu a fost totuși atât de puternică. Așa că au propus o formă moderată de federalism care să instituie autoritățile federale, dar cu puteri limitate, lăsând cât mai multă autonomie posibilă cantoanelor (statele federale). Dar cum ar trebui să fie legitimată schimbarea politică? Ar putea o constituție modernă, democratică să fie bazată pe o victorie militară într-un război civil? Această alegere nu ar fi fost în mod evident una bună.

Prin urmare, liderii liberali au decis să organizeze un referendum național⁴⁵ cu regula dublei majorități. Acest lucru înseamnă că atât majoritatea electoratului elvețian, cât și majoritatea cantoanelor ar fi trebuit să accepte noua constituție federală. Astfel cele mai mici cantoane rurale au dat un fel de veto minoritar: teoretic 12 cantoane mici care reprezintă doar aproximativ un sfert din populație ar fi blocat proiectul. Constituția a fost acceptată cu 145584 vs 54,320 voturi și a câștigat o majoritate în 15½ vs. 6½ cantoane (în timp ce 7 cantoane au făcut parte din conservatorul *Sonderbund* - alianță). Primul referendum elvețian a demonstrat că „oamenii”, au fost suficient de maturi pentru a decide mai bine decât liderii lor ce au de făcut atunci când țara le este împinsă într-un război civil.

„Poporul a decis, poporul are dreptate. Nu este clar cine a fost primul politician care a afirmat acest principiu fundamental al democrației bazate pe referendum. Majoritatea politicianilor elvețieni acceptă acest enunț și asta pentru că toți știu foarte bine că acei politicieni care se arată public ca fiind mai inteligenți decât poporul, nu pot supraviețui în sistemul politic elvețian.”⁴⁶

Inițiativa populară

Inițiativa populară și referendumul sunt două instrumente și două drepturi politice ce fac din Elveția una din puținele țări din lume care se bucură de democrație directă la nivel național.

Procedura inițiativei populare este următoarea:

- Un Comitet de Inițiativă propune o revizuire a Constituției Federale. Aceasta poate fi adăugarea, eliminarea sau aducerea un amendament la un articol din cadrul Constituției;

- Comitetul depune inițiativa către Cancelaria Federală și are o perioadă de 18 luni în care să adune 100.000 de semnături. Administrația studiază inițiativa și decide dacă este acceptată sau nu. Dacă nu respectă prevederile unui tratat internațional, este respinsă. De exemplu, o inițiativă care încurajează discriminarea rasială nu va fi acceptată deoarece încalcă Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

⁴³ Wolf Linder, *Swiss Democracy*, Third Ed, Revised und Updated, p.90-110, Ed.Palgrave Macmillan, 2010

⁴⁴ Idem

⁴⁵ Idem

⁴⁶ Idem

• Dacă inițiativa este acceptată, Consiliul Federal trebuie să organizeze un vot popular. Parlamentul poate face o contrapropunere. Cetățenii pot să accepte sau nu inițiativa. În varianta unei contrapropuneri, ei votează independent în fiecare din cele două întrebări și apoi la o întrebare subsidiară în cazul în care atât inițiativa, cât și contra-propunerea sunt acceptate de către popor. Pentru a fi adoptată, inițiativa trebuie să fie votată de o majoritate a poporului și de o majoritate a cantoanelor. Această procedură electorală este cunoscută ca fiind majoritatea dublă.

Cantoanele au, de asemenea, dreptul să inițieze propuneri (constituționale și/sau legislative). Numărul de semnături necesare pentru succesul unei inițiative este fixat prin constituțiile cantonale. Astfel, este nevoie de următorul număr de semnături în cantoanele:

- Fribourg: 6.000
- Geneva: 10.000
- Jura: 2000
- Valais: 4.000
- Vaud: 12.000
- Berna: 15.000
- Nidwalden: 250.

Referendumul opțional

Subiectul unei referendum poate fi: adoptarea unei legi, a unui decret federal sau tratat internațional. După publicarea textului, Comitetul de Referendum are 100 de zile în care să adune 50.000 de semnături. Dacă semnăturile sunt strânse în timp util, Consiliul Federal trebuie să organizeze un vot popular. Poporul apoi acceptă sau respinge legea, decretul sau tratatul adoptate de Parlament. Este nevoie doar de o majoritate simplă a poporului. Dacă textul este acceptat, acesta intră în vigoare.

Referendumul obligatoriu

Un vot popular este organizat pentru orice modificare propusă de Parlament asupra Constituției. Apartenența la o organizație supranațională (cum este Uniunea Europeană), este de asemenea, subiectul organizării unui vot popular. E nevoie de o majoritate dublă, atât a poporului, cât și a cantoanelor, pentru ca amendamentul constituțional să fie acceptat.

Din momentul introducerii Dreptului la Inițiativă în anul 1891, un număr de 189 de inițiative au fost supuse votului poporului⁴⁷. Au fost acceptate doar 21, precum cele referitoare la: închisoare pe viață pentru delincvenții sexuali, apartenența Elveției la Organizația Națiunilor Unite, introducerea zilei de 1 August ca zi liberă legală, interzicerea construcției de minarete pe teritoriul Elveției, deportarea infractorilor străini și limitarea imigrației în masă.

Cine alege pe cine?

În Elveția poporul reprezintă autoritatea politică supremă. Potrivit Constituției Federale, poporul este alcătuit din bărbații adulți și femeile adulte care dețin cetățenia elvețiană, aproximativ 5.200.000 de cetățeni care reprezintă două treimi din populația rezidentă. Persoanele sub 18 ani și cele de altă naționalitate decât cea elvețiană nu au drepturi politice la nivel federal.

Poporul alege membrii parlamentului. **Parlamentul elvețian**, care reprezintă puterea legislativă a statului, are două camere: **Consiliul Național**, care reprezintă populația elvețiană ca întreg și **Consiliul Statelor**, care reprezintă cele 26 de cantoane. Împreună formează **Adunarea Unită Federală**.

⁴⁷ Datele sunt culese și sunt valabile până la sfârșitul lunii Februarie din anul 2014. <https://www.ch.ch/en/referendum/>, accesat la 20.03.2015

Parlamentul alege guvernul, care este puterea executivă. Guvernul federal este alcătuit din cei șapte membri ai **Consiliului Federal**, la fel ca și cancelarul federal, care sunt aleși de către Adunarea Unită Federală pentru un mandat de 4 ani.

Autoritățile supreme juridice sunt **Curtea Federală** din Lausanne și cea din Lucerna, împreună cu tribunalele de primă instanță: **Curtea Federală Penală** din Bellinzona, **Curtea Federală Administrativă** și **Curtea Federală de Brevete**, ambele în St. Gallen.

Avocatul Poporului este responsabil cu investigarea și condamnarea infracțiunilor penale care afectează substanțial interesele Confederației, cum ar fi: spionaj, crime cu explozibil sau substanțe radioactive sau abuz în serviciu comis de către angajații federali.

Sistemul electoral prin vot majoritar

Alegătorii votează pentru oameni. Mandate obțin candidații care au majoritatea voturilor. Pot fi organizate mai multe tururi de scrutin. Ca să fie ales din primul tur de scrutin, un candidat trebuie să obțină o majoritate absolută (50%+1 din voturi).

Dacă nu este ales niciun candidat din primul tur, se organizează un al doilea tur de scrutin. În turul doi de scrutin, o majoritate relativă este suficientă. Persoana cu cele mai multe voturi este aleasă, chiar dacă procentul este de sub 50%.

Alegeri în care se aplică regula majorității au loc în următoarele cazuri:

- Alegerea guvernelor cantonale (cu excepția cantoanelor Zurich, Neuchatel și Ticino);
- Alegerea membrilor Consiliului Federal de către Adunarea Federală;
- Alegerea președinților Consiliului Național, Consiliului Statelor și parlamentelor cantonale;
- Alegerea pentru Consiliul Statelor (cu excepția cantonului Jura).

Avantajul acestui tip de alegeri reflectă majorități clare. Guvernele alese pot governa eficient. Dezavantajul acestui tip de alegeri este că grupurile de minorități riscă să nu fie reprezentate potrivit influenței lor reale.

Reprezentarea proporțională

Alegătorii votează pentru liste de partid. Mandatele sunt alocate proporțional cu rezultatele listelor competitive. Este doar un singur tur de scrutin. La sfârșitul votului, fiecare partid primește numărul de mandate proporțional cu procentul de voturi obținute. Sunt situații când este nevoie de un cvorum, astfel lista trebuie să obțină un procent minim al votului cvorumului pentru a primi mandate.

Sistemul proporțional de vot se aplică la:

- Alegerea Consiliului Național;
- Alegerea parlamentelor cantonale (cu excepția cantonului Graubunden);
- Alegerea parlamentelor comunale.

Avantajul acestui sistem de reprezentare proporțională permite tuturor grupurilor politice să fie reprezentate. Dezavantajul este că parlamentul rezultat în urma alegerilor poate fi fragmentat și procesul de luare a deciziilor va fi mai dificil.

3. Cum este privită Elveția din afară

Ca urmare a unei colaborări constante, în continuare, vă redăm **testimonialul lui Ralph du Long**, în calitate de membru al Parlamentului Regional din Drenthe, Olanda și trainer în drepturile omului.

«Cu și despre elvețieni

Elveția. Studiați orice cercetare sau orice studiu legat de Elveția și sigur veți găsi această țară din centrul Europei în top 10. Fie că este vorba de corupție, poluare (absența lor), cele mai curate orașe, cea mai mică rată de criminalitate: Elveția este prezentată adesea ca un model pentru celelalte țări.

Oamenii sunt fericiți.

Conform unui studiu al UNDP (Programul de Dezvoltare al Națiunilor Unite) din anul curent, Elveția a fost clasată pe locul 1, ca fiind țara cu cei mai fericiți oameni de pe pământ. Ceea ce ridică întrebarea: ce îi face pe elvețieni să fie așa și cum reușesc? Un motiv cheie ar putea fi determinat de faptul că elvețienii au o influență directă și fundamentală asupra societății în care trăiesc și asupra propriilor vieți. Influența asupra modului în care vor să își trăiască viața, modul în care statul, cantonul și orașul în care locuiesc trebuie să arate cine poate să intre în țară și cine poate să trăiască în ea. Practic, au o influență directă asupra fiecărui nivel din societate și viață proprie.

În esență, este ceea ce se numește „democrație directă” și Elveția este exemplul principal al acesteia, una dintre puținele din lume, oricum, dacă nu singurul. Și, cu siguranță, unul dintre puținele care funcționează de o perioadă lungă de timp. Deci, există toate motivele de a explora sistemul Elveția care se bazează pe democrație directă.

Democrația directă și reprezentativă

Democrația în sine este definită în mai multe moduri, dar toate au o esență similară, oferind oamenilor dreptul de a se guverna; guvernarea de către popor. Des citată, o descriere elegantă vine de la președintele american Abraham Lincoln, care a vorbit în 1863, după bătălia de la Gettysburg despre: „(..) guvernarea poporului, de către popor, pentru popor.”

Grecia, mai precis Atena, este adesea văzută ca mamă a democrației, oferind cetățenilor drepturi egale de a lua decizii cu privire la modul în care viețile și societățile lor ar trebui să arate. Ca Elveția astăzi, statul Atena în anul 500 î.Hr. a fost o formă de democrație directă.

Democrația directă înseamnă că cetățenii înșiși sunt parlamentari sau legiuitori, contrar „democrației reprezentative”, în care reprezentanții ai cetățenilor sunt aleși de ei și devin parlamentari.

Cu toate acestea, nu fiecare cetățean din Atena avea dreptul de a vota sau de a participa la procesul democratic. De reținut: femeile au fost excluse. Și ca o chestiune de fapt, acest lucru a fost valabil și pentru Elveția până în anul 1971, când a fost ultima țară din Europa carea acordat femeilor dreptul de vot. Cu toate acestea, a durat chiar până în anul 1991 să fie pusă în aplicare pe deplin în toate cantoanele elvețiene.

Au fost mai multe grupuri excluse în societatea greacă veche: străinii, sclavii, copiii, cetățenii care nu își plăteau taxele, iar acestora nu li s-a permis participarea în procesul democratic. Dintre cetățenii de sex masculin, au avut drept de vot doar cei care și-au îndeplinit obligațiile militare. Toate acestea demonstrează că, de fapt, doar un procent de 10-20% a participat la procesul democratic. Aici identificăm o similitudine în Elveția astăzi. Și este una care pare să contrazică esența democrației directe. În conformitate cu studiile ODCE, Elveția are un scor scăzut în ceea ce privește implicarea civică și implicarea în alegerile electorale. Ultimul scor transmis de OSCE a fost de 49% pentru Elveția și a fost printre cele mai scăzute la nivelul statelor membre ale ODCE. O altă mențiune de precizat este că diferența în participarea la vot dintre bărbați și femei este de 16%.

Contextul elvețian

Totuși, chiar și cu aceste minusuri posibile, Elveția este un exemplu de democrație directă la nivel mondial. Există o serie de specificități care definesc modelul elvețian. Poate cel mai definitoriu este modul în care guvernul elvețian o descrie el însuși:

„În temeiul principiului subsidiarității, nimic din ce se poate face la un nivel politic inferior trebuie să se facă la un nivel politic superior. Dacă, de exemplu, o comună nu poate să se ocupe de o anumită situație sau problemă, următorul nivel politic superior, adică cantonul, are datoria de a-i oferi sprijin.”

Fiecare dintre nivelurile de guvernare - Federal, Cantonal, Comunal - are propriile sale puteri legiuitoare și, pentru fiecare nivel, cetățenii își pot exercita o cantitate considerabilă de putere politică, fie prin vot la alegeri, fie prin vot la referendum sau prin inițiative populare. Cetățenii au putere politică la fiecare nivel al acesteia.

Să învățăm de la Elveția și elvețieni!

Nu există niciun sistem de niciun tip care poate fi exportat de la o țară la alta sau de la un context la altul. Modelul elvețian este ceea ce este astăzi, din cauza multor influențe. Învățând de la Elveția - sau de la orice altă țară, democrația se realizează prin încercare, păstrând ceea ce funcționează și adaptând la contextul local/regional.

Iată trei exemple care pot fi interesante pentru a fi studiate și dezbătute.

Primul este referendumul. Un avertisment este potrivit aici. România în sine nu este nefamiliară cu conceptul de referendum. Au fost 6 referendumuri în total în România în ultimii 25 de ani. Cu toate acestea, nu există nici o comparație cu modul de înțelegere elvețian al unui referendum. În timp ce elvețienii pot cere un referendum asupra oricărui aspect din lege sau pentru modificarea Constituției, românii au avut referendumuri privind suspendarea președintelui țării și în legătură cu schimbări constituționale.

Elveția are ca proceduri ale democrației directe „referendumuri facultative” și „referendumuri obligatorii”. Acestea din urmă se fac de fiecare dată când constituția federală este schimbată. Primul dintre ele este un drept al oricărui cetățean elvețian cu drept de vot care poate lansa un referendum (este doar nevoie să fie strâns un număr suficient de semnături într-un anumit interval de timp) pentru a se opune unei legi parlamentare.

Apoi există, de asemenea, posibilitatea de a solicita referendumuri la nivel cantonal sau la nivelul municipiului. Modul în care un referendum poate fi solicitat variază în funcție de canton.

Dar poate mecanismul care atrage cel mai mult atenția internațională este cel al **inițiativei populare**. Au existat multe inițiative de-a lungul anilor și multe au fost controversate, cum ar fi interzicerea avortului, interzicerea construcției de minarete pe teritoriul Elveției, cota de migrație, controlul armelor și altele.

Unii susțin că subiectele reflectă (un pericol de) populism. Alții susțin că subiectele reflectă ceea ce oameni gândesc și simt și sunt opinii și sentimente care nu trebuie ignorate. Oricare ar fi argumentul pro sau contra, aceasta este forma cea mai directă de democrație cunoscută în această parte a lumii și, drept urmare, este foarte interesant de observat și studiat îndeaproape și în detaliu.

Ultimul exemplu la care vreau să fac referire este o practică care mai are loc doar în două cantoane (Glarus și Appenzell-Innerrhoden). Așa-numita **Landsgemeinde** (comunitate rurală). Parlamentul, cu ai lui membri, reprezentați prin cetățenii cantonului, se reunește în piața centrală, în aer liber. Cetățenii proclamă argumente pro sau contra, apoi votează cu DA sau NU prin ridicarea mâinilor. Simplu, direct și clar.

Prin definiție, este o practică ce se poate organiza la scală mică. Un studiu efectuat de Centrul de Cercetare privind Democrația Directă a demonstrat o prezență de 81%, indicând faptul că stimulează foarte mult participarea publicului (în afară de elementele turistice și folclorice), în procesul democratic.

Ca o bună practică, ar fi o altă formă interesantă de democrație directă de organizat într-o comunitate similară în România.

Pe lângă mențiunile și întrebările anterioare, mai există multe altele, printre care: Cine are capacitatea de a organiza un referendum, de a face campanie pentru sau împotriva lui și cu/prin ce mijloace?

Chiar și așa, există un apel puternic de a avea o influență mai directă a cetățenilor cu privire la procesul democratic într-o zonă în care mulți cetățeni din Europa privesc politica ca pe ceva care nu poate fi de încredere și care este reprezentativ și util doar pentru elită.

Închei cu un clasament. Doar 25 țări din lume sunt etichetate ca „democrații depline”, potrivit *The Economist*. Altele sunt etichetate ca „democrații viciate” sau mai rău. Noi toți preferăm să alegem să avem bune practici exportate, mai degrabă decât să continuăm unele eronate. Putem învăța de la elvețieni. Nu este nimic care să ne împiedice să devenim la fel de fericiți precum sunt ei.»

Cezara Darie, august 2015

Bibliografie

Cărți, articole:

1. Boas, M and McNeill, Multilateral Institutions, Pluto Press, 2002
2. Boas, M and McNeill, Global Institutions and Development, Routledge, 2004
3. Bull, B and McNeill, Development Issues in Global Governance, Routledge, 2007
4. George V and Wilding P, Globalization and Human Welfare, Palgrave, 2002
5. Kennet P (eds), Governance, Globalization and Public Policy Edward Elgar, 2008
6. Linder, W., Swiss Democracy, Third Ed, Revised und Updated, p.90-110, Ed.Palgrave Macmillan, 2010
7. Lijphart, Arend, „Modele ale democrației. Forme de guvernare și funcționare în treizeci și șase de state, ediția a II-a”, Editura Polirom, Iași 2006
8. Lijphart, A., Comparative Politics and the Comparative Method, , The American Political Science Review, Vol. 65, No. 3., pp. 682-693, (Sep., 1971)
9. Munck, R, Globalisation and Social Exclusion. Kumar Press, 2004
10. Mahon, R and McBride S (eds), The OECD and Trans-national Governance, UBC Press, 2008
11. Sartori, G., Teoria democrației reinterpretată, p.120, Ed. Polirom, Iași, 1999
12. Toqueville, Alexis, Despre democrație în America, p.55-57, Ed. Humanitas, 2005
13. Țuțui, Vasile, Democrația deliberativă, vol. „Concepte și teorii social-politice”, p. 9-37, Editura Institutul European, Iași, 2011
14. Williams, F., 'Race/Ethnicity, Gender and Class in Welfare States: A Framework for Comparative Analysis'. Social Politics 2, 1995
15. Constituția Elveției

Publicații online

- <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1621697>
- http://www.coe.int/t/dg4/education/edc/Charter/Charter_EN.asp
- http://eacea.ec.europa.eu/youth/tools/documents/lse_study_on_youth_participation_2013.pdf
- http://en.wikipedia.org/wiki/Sonderbund_War
- <https://www.admin.ch/gov/en/start/federal-council.html>
- <https://www.eda.admin.ch/eda/en/fdfa.html>
- <http://www.edi.admin.ch/?lang=en>
- <http://www.ejpd.admin.ch/ejpd/en/home.html>
- <http://www.vbs.admin.ch/internet/vbs/en/home.html>
- <http://www.efd.admin.ch/index.html?lang=en>
- <https://www.wbf.admin.ch/en/>
- <http://www.uvek.admin.ch/index.html?lang=en&>
- <https://www.ch.ch/en/referendum/>
- <http://www.udc.ch/parti/histoire/>
- <http://www.sp-ps.ch/fr/parti/nous-sommes-le-ps>
- <http://www.fdp.ch/partei.html>
- <http://www.pdc.ch/index.php?id=10672>
- <http://www.parlament.ch/f/wissen/parlamentswissen/Pages/parl.aspx>

Capitolul III - Sistemul de învățământ și sistemul social

1. Sistemul elvețian de învățământ

Anul 2013 a adus o schimbare administrativă la nivel de Departament Federal. Astfel, domeniul educației, al cercetării și inovației au fost transferate la Departamentul Federal al Afacerilor Economice nou numit: Departamentul Federal al Afacerilor Economice, Educație și Cercetare alături de Oficiul Federal pentru Educație Profesională și Tehnologie, formându-se Secretariatul de Stat pentru Educație, Cercetare și Inovare.⁴⁸

1.1 Școala în trecut

În secolele trecute, ca mai în toată Europa, „școala” era în mâna bisericii. Influența bisericii o avea doctrina acesteia, unde în lumea patriarhală femeia nu avea decât datoria să facă copii, să gospodărească, să îngrijească familia și să meargă regulat la biserică. Băieții erau „viitorii susținători al familiei”, ei trebuiau să apere familia și, din punct de vedere al bisericii, nu strica să știe să citească și să scrie. Preoții mai înțelepți învățau și fetele cel puțin să socotească.

În a doua jumătate a secolului 19, după revizuirea totală a Constituției elvețiene în 1874, Confederația a introdus școala primară obligatorie și gratuită. Școala fiind subordonată cantonului apar diferențe în învățământ. Diferențele constau în: durata ciclului de școală primară, materia de învățământ și nu în ultimul rând, data la care începea anul școlar. Unele cantoane începeau anul școlar în aprilie, iar altele în august. În 1882, a avut loc un Referendum⁴⁹, în care se cerea o „centralizare a școlii” la nivel național. Acest referendum a fost refuzat, iar cantoanele își păstrează competența deplină asupra învățământului primar. În cele mai multe cantoane, la sfârșitul secolului 19 și începutul secolului 20, comunitatea preia și cheltuielile necesare pentru materialul didactic. Ideea că fetele se mărită și nu au nevoie de prea multă școală a fost foarte greu de scos din mentalitatea populației, care în Elveția, era și este, destul de conservativă.

Pentru cetățenii înstăriți care își doreau ca copiii lor să aibă un comportament, dar mai ales, o educație superioară și nu în ultimul rând „să cunoască” oameni din „societatea lor”, au apărut „internatele elvețiene” a căror renume și astăzi este foarte apreciat. Aceste internate sunt o sursă de relații la un ridicat nivel social și internațional.

La începutul secolului 20 și până în anii 1960, între Confederație, Cantoane și Comune n-au existat diferențe și în Confederație nu s-a simțit nevoia creării unui Minister Federal al Învățământului.

În anul 1970 a apărut necesitatea de creare a unui sistem școlar unitar, cunoscut ca „Concordatul de coordonare școlară” în care să se răspundă la unele întrebări legate de:

- începutul anului școlar,
- vârsta la care copilul să fie școlarizat,
- durata școlii, clasele primare, clasele secundare.

1.2 Sistemul școlar în prezent - Reforma

Sistemul școlar în prezent se află într-o metamorfoză. În ultimii 20 de ani învățământul din Elveția a suferit multe schimbări sau adaptări. Să ne aducem aminte că Elveția este o Confederație și în fiecare canton învățământul **era organizat** într-un fel sau altul.

De menționat, abia după 1993 în toate cantoanele anul școlar începe în luna august.

⁴⁸ <http://www.sbf.admin.ch/org/index.html?lang=de>

⁴⁹ 26 noiembrie 1882 <http://www.sudd.ch/event.php?lang=de&id=ch031882>

Reforma sistemului școlar

În luna mai a anului 2006, 86% din numărul cetățenilor cu drept de vot, și majoritatea cantoanelor, au votat cu *Da* revizuirea sistemului de învățământ obligatoriu. Din acel moment al votului, s-au pornit dialoguri și propuneri de formulare a unui nou sistem de învățământ numit *HARMOS*. Acesta proiect nou viza armonizarea programei școlare, a orelor de predare și a perioadei obligatorii de școală și inclusiv determinarea vârstei de la care copiii trebuie să fie dați la școală.

Pentru prima dată se concretiza o (mini) centralizare a unui sistem care, până în acel moment, al votului, era autonom. În autonomia cantonală, reamintesc, intra și independența deciziilor din domeniul de învățământ. Acest vot și această încercare de centralizare a fost percepută, de unele cercuri politice, ca o intervenție nedorită în autonomia cantonală.

Ce este *HARMOS*?

Ce a adus *HARMOS* celor 15 cantoane⁵⁰ care au acceptat concordatul (reamintesc că NU toate cantoanele au preluat sistemul nou de învățământ) :

- Doi ani de grădiniță devin obligatorii începând cu vârsta de cinci ani (concret la sfârșitul vârstei de 4 ani / ziua 31, luna iulie).
- 11 ani de școală obligatorie care includ: grădinița, școala primară și nivelul secundar (2 ani grădiniță + 6 ani școală primară + 3 ani școală secundară = 11 ani obligatorii)
- O unificare a metodologiei de predare la materiile de bază: limba maternă / străină, matematică și științele naturale, științe umane, muzică/ artă / desen sau lucru manual și sport. Se dorește implementarea unui **singur** material didactic pe o regiune (germană, franceză sau italiană). Prima limbă străină se predă din clasa a III-a, a doua limbă străină din clasa a V-a (o a doua limbă a țării și engleza).
- O primă realizare a unui material unic pe zonă de limbă este proiectul *Lehrplan 21*, unificarea materiei în cele 21 de cantoane germane. Zona franceză a elaborat deja un proiect asemănător celui din zona germană, plan ce se realizează în colaborare cu cantonul Tessin, adică planul francez este adaptabil inclusiv în zona italiană, evident cu diferențele de limbă. În nota de subsol puteți accesa varianta franceză, fiecare secțiune colorată putând fi la rândul ei accesată, astfel aveți detalii complete despre proiectul din zona franceză a Elveției. Prescurtarea din franceză este *PER*⁵¹.
- *HARMOS* este modelul juridic de armonizare a standardului didactic pentru materiile predate. Aceste criterii de standardizare dau referințe asupra competențelor didactice în anii de învățământ. La fiecare patru ani se face un raport federal al rezultatelor obținute.
- Oferă structuri de zi și orar întreg (înainte orele de predare erau segmentate). Pentru orele de pauze mai mari, de exemplu pauza de prânz, părinții sunt cei care plătesc masa copiilor și supravegherea acestora, adică oferta nu este gratuită dar este la libera alegere a părinților.

Programul orelor pe săptămână diferă de la an la an. O medie și un model arată așa (cu micile diferențe cantonale sau locale aferente):

- 8.15 – 11.45 cursuri (cu pauze de 10 min la fiecare 45 min de predare, plus o pauză mai mare, de 15 min)

⁵⁰ Cantoanele care au acceptat modelul *HARMOS*: Schaffhausen, Waadt, Jura, Glarus, Wallis, Neuenburg, St.Gallen, Zürich, Genf, Tessin, Bern, Freiburg, Basel Stadt u. Landschaft și Solothurn
http://www.edudoc.ch/static/web/arbeiten/HARMOS/liste_rat_df.pdf

⁵¹ Romandie PER: <https://www.plandetudes.ch/per>

- 13.30 – 15.15 (clasele I și II) / 13.30 – 16.15 cls III, IV, V și VI. Din clasa a VII-a orarul se poate prelungi cu o oră, deci până la 17.15

În anii de grădiniță copiii merg o singură dată după amiaza la cursuri, în anii claselor I și IV se adaugă încă două sau trei după-amieze iar începând cu clasa a V-a școala este în fiecare zi după-amiaza, excepție făcând ziua de miercuri, uneori cu program până la 15.15 alteori până la 16.15. Elevii elvețieni nu au cursuri sâmbăta.

Cele șapte cantoane care nu au acceptat varianta *HARMOS* sunt: Luzern, Graubünden, Thurgau, Nidwalden, Uri, Zug și Appenzell Ausserrhoden. Faptul că acest proiect obligă copiii să intre într-un sistem de stat obligatoriu de la o vârstă atât de fragedă, sfârșitul anului patru, începutul anului cinci de viață, contravine mentalității și modului de viață tipic elvețian. Familia fiind elementul cheie în educarea copiilor, orice rupere timpurie de structura familială este considerată o intervenție nedorită în autonomia personală. Astfel nu este de mirare că exact acele cantoane care au o mentalitate conservativă au refuzat aderarea la *HARMOS*. Pierderea independenței și chinul provocat copiilor au fost argumentele aduse de unicul partid care a politizat contra *HARMOS*, respectiv de SVP (UDC)⁵²

Luzern este cantonul pe care noi l-am ales când am decis ce formă cantonală de educație și învățământ să prezentăm în acest ghid. Motivația alegerii este simplă: este cantonul în care trăim și ne desfășurăm activitatea. Cu toate că unele cantoane au refuzat categoric modelul *HARMOS*, unele dintre ele adaptează anumite structuri acestui model. Altfel spus, mai devreme sau mai târziu vor ajunge (mai) toate cantoanele să preia modelul *HARMOS*.

Cetățenii cu drept de vot ai cantonului Luzern au răspuns la referendumul referitor la *HARMOS*, în luna septembrie a anului 2008, printr-o prezență la vot de 44% și cu un procent de 61% *Nein*, adică Nu. Proiectul *HARMOS*, ca idee, nu este un proiect negativ, dimpotrivă, e posibil ca el să fie util acelor structuri familiale care au nevoie de o intrare cât mai rapidă a copiilor în sistemul de învățământ al statului. Acest proiect, prin definiția lui, nu își dorește omogenizarea perfectă, ci lasă destulă libertate în implemetarea programului de predare sau a orarului ales de cantoane. Interesant este că în majoritatea celor șapte cantoane care au refuzat sistemul *HARMOS* nu autoritățile au fost cele care au adus propunerea de NU, ci dimpotrivă, în cadrul referendumului recomandarea lor către votanți a fost DA. Totuși, cetățenii cu drept de vot, au votat contra, adică au respins atât propunerea cantonală cât și modelul *HARMOS*.

HARMOS urmează să fie implementat definitiv (implementarea s-a facut treptat din 2009) începând cu acest an școlar, adică anul de învățământ 2015/ 2016. Pentru cei care până aici au reușit să citească cu atenție descrierea despre *HARMOS*⁵³, și care poate se întrebă ce se întâmplă cu cele patru cantoane rămase nemenționate, răspunsul este următorul: cantoanele AG, SZ, AI și OW⁵⁴ nu au decis încă nici de o parte nici de alta.⁵⁵

Ce este *Lehrplan 21*?⁵⁶

Pe scurt: un alt fel de proiect care completează proiectul *HARMOS*. *Lehrplan 21* este o inițiativă a celor 21 de cantoane germanice de sincronizare a programei școlare în zona germană a Elveției. Este un proiect ce dorește să promoveze performanța, nivelul competenței elevului fiind redefinit pe linia cunoaștere și aplicare a cunoștințelor; materia sau tematica predată nu (mai) este la alegere. Un exemplu:

Revoluția Franceză este o temă obligatorie, elevii trebuie să cunoască elementele care au contribuit la declanșarea revoluției și urmările acesteia. De asemenea, o temă obligatorie este cea a celor două Războaie Mondiale, subiectul legat de sistemul fascist și de urmările acestuia în Holocaust.

⁵² <http://www.svp.ch/aktuell/medienmitteilungen/svp-tritt-gegen-HARMOS-an/>

⁵³ Raport bilanț publicat în iunie 2015: http://www.edudoc.ch/static/web/arbeiten/HARMOS/bilanz2015_bericht_d.pdf

⁵⁴ Aargau, Schwyz, Appenzell Innerrhoden și Obwalden

⁵⁵ http://www.edudoc.ch/static/web/arbeiten/HARMOS/beitritt_HARMOS_kantone_d.pdf

⁵⁶ <http://www.srf.ch/sendungen/myschool/lehrerzimmer/lehrplan-21>

Alt aspect în acest proiect este independența profesorilor. Până la implementarea modelului *Lehrplan 21* profesorii primeau de la Departamentul de Învățământ și Educație programa pe anul în curs de predare, deci altfel spus țelul ce trebuie atins pe an de predare, dar modul în care acel subiect este predat elevilor rămânea la latitudinea profesorului, astfel libertatea pedagogică îi aparținea. Și în acest nou model, *Lehrplan 21*, competența implementării programei pe anul școlar rămâne la profesor. *Lehrplan 21* va fi introdus treptat, majoritatea cantoanelor vor introduce noul sistem cel mai devreme în anul școlar 2017/2018. Unele prin adaptarea programei deja existente, altele prin înlocuirea acesteia. Fiecare Canton decide singur pe baza legislației sale data și modul în care va fi implementat, modelele de specializare pentru profesori, materialul didactic, notarea, etc.

Și ca să avem o imagine de ansamblu a modelului federalist elvețian, menționez că în cantoanele: AG, AR, BE, GL, GR, LU, NW, OW, SG, SO, TG și VS decizia implementării modelului *Lehrplan 21* o are executivul cantonal, *die Regierung*.

În cantoanele: AI, BL, BS, SH, SZ, UR, ZG și ZH decizia este luată de Consiliul de Educație. Parlamentul niciunui canton nu are putere de decizie asupra acceptării sau a refuzului acestui model de educație.

Lehrplan 21 - o parte din materiile predate:

- Limbi străine, modelul propus de *HARMOS* rămâne. Două limbi străine, una dintre ele fiind o limbă la alegere din cele vorbite în Elveția și limba engleză
- MINT este o combinație între matematică, informatică, științele naturii și tehnică.
- Geografia și istoria se predau în continuare combinate, nu pe domeniul fiecăruia ci pe domeniul de interferență pe care cele două discipline le au. În ciclul unu și doi numit NMG și în ciclul trei numit RZG. Adică natură, om și societate prima variantă și cea de a doua spațiu, timp, societate⁵⁷
- Pentru profesorii interesați de subiect linkul din notă oferă informații complete⁵⁸

Fiecare canton are o Comisie Cantonală care se ocupă exclusiv de învățământ și educație. Șefii acestor comisii se numesc Directori sau Miniștrii Cantonali ai Educației. Cei 26 de reprezentanți cantonali formează o comisie specială, numită: EDK⁵⁹ - Conferința de Stat a Miniștrilor Cantonali ai Educației și Învățământului, care activează la Berna.

Această Comisie federală formulează recomandări sub forme de propuneri juridice sau concordate. Ele pot fi acceptate sau respinse de Comisiile cantonale, sau, în funcție de legislația cantonală, de popor. Așa cum s-a văzut și în cazul celor două modele prezentate până acum *HARMOS* și *Lehrplan 21*.

Fiecare canton are un Ministru = responsabil pentru educație. La secretariatul acestei instituții se adună în cursul anului sesizările / propunerile directorilor / profesorilor din școli și mai nou și cele ale elevilor. Toate aceste propuneri / sesizări sunt discutate o dată pe an la nivel cantonal. Este în interesul cantonului ca elevii să aibă cele mai bune condiții de învățământ, fie din punct de vedere al materialului didactic necesar, fie din punctul de vedere al profesorilor săi. Metodele de predare sunt dependente de profesor și de „circularele” cantonale, bazate pe *Lehrplan 21*. Numărul de elevi care urmează școala obligatorie este în Elveția de circa 470.000 (anul 2013), dintre care 23% sunt străini.

Ce conține *Lehrplan 21* - Cu acest plan se armonizează școala în partea germanică a țării. Un plan unic de învățământ care ușurează mobilitatea familiei, a cadrelor didactice și a elevilor. Un plan comun (pentru toate cantoanele de limbă germană) de învățământ care ușurează munca profesorilor. În vremea „globalizării”, pentru cei implicați este foarte greu mai ales în cazul în care familia se mută, iar profesorii și elevii trebuie să țină pasul cu programul școlar. Prin acest plan de învățământ se pot face și comparații între elevii din diverse școli sau cantoane. Se poate „măsura” (cu aceleași unități de măsură), ce știu și ce

⁵⁷ NMG- Natur, Mensch, Gesellschaft; RZG- Raum, Zeit, Gesellschaft

⁵⁸ https://www.lehrplan.ch/sites/default/files/lp21_rahmeninformation_%202014-11-06.pdf

⁵⁹ Descrierea Instituției în limba engleză: <http://www.edk.ch/dyn/11553.php>

nu știu elevii din clasa respectivă. Mai multe informații referitoare la modul în care se desfășoară școala în Elveția puteți găsi în **anexa 2**.

Fiecare canton are un Ministru = responsabil pentru educație. La secretariatul acestei instituții se adună în cursul anului sesizările / propunerile directorilor / profesorilor din școli și mai nou și cele ale elevilor. Toate aceste propuneri / sesizări sunt discutate o dată pe an la nivel cantonal. Este în interesul cantonului ca elevii să aibă cele mai bune condiții de învățământ, fie din punct de vedere al materialului didactic necesar, fie din punctul de vedere al profesorilor săi. Metodele de predare sunt dependente de profesor și de „circularele” cantonale, bazate pe *Lehrplan 21*. Numărul de elevi care urmează școala obligatorie este în Elveția de circa 470.000 (anul 2013), dintre care 23% sunt străini.

Structura medie școlară după vârstă:

- Grădinița de la 5-7 ani - obligatorie
- Școala primară clasele 1-6 (între vârstele 7-13 ani) - obligatorie
- Școala secundară **unu** - obligatorie (între 13-16 ani)
- Școala secundară **doi** - profesională (între 16-19/20 de ani)
- Liceul (13-19 ani) clasele 1-6 de liceu (în România clasele 7-12)
- Școli superioare de specialitate / universitate (peste vârsta de 19 ani)

Grădinița

Părinții sunt obligați să-și dea/trimită copilul la grădiniță. În fiecare comună sau oraș există posibilitatea de a trimite copilul deja de la 4 ani la grădiniță. Și grădinița este dimineața și după masa. Sunt în total 4-5 ore pe zi. În cantonul Lucerna comuna hotărăște cât timp se merge la grădiniță (1 sau 2 ani).

La grădiniță copilul învață, dacă nu a învățat acasă, să aibă respect față de părinți și educatoare, și nu de frică. Aici ei învață primele elemente de respect. Respect față de colegii lor, față de adulți, față de persoanele handicapate (vizibil) și nu în ultimul rând respect față de natură. În toate cantoanele, în prima săptămână, cu ajutorul poliției, copiii au cursuri obligatorii prin care să învețe regulile de circulație. Există comune care sfătuiesc părinții să NU își aducă copii cu mașina la grădiniță. Pentru mulți copii de alte naționalități, acest obicei al elvețienilor de a-și trimite copiii singuri de acasă la grădiniță, este considerat un obicei riscant. Totuși, cadrele didactice explică mereu, atât părinților cât și copiilor, la orele de curs, avantajul unui comportament civic independent. Este unul din motivele pentru care mulți părinți nu au dorit să voteze acordul *HARMOS*. La patru ani să îți trimiți copilul singur la grădiniță necesită un efort de încredere al părinților în propriul copil, dar și în sistemul social în care aceștia trăiesc, foarte ridicat.

Cel mai târziu la începutul clasei întâi copii sunt nevoiți să meargă singuri la școală. Adusul cu mașina de către părinți nu este tolerat nici de Direcțiunea școlii. Aspectul integrării sociale este în mod deosebit promovat și încurajat în anii de grădiniță. Nu capacitatea intelectuală primează, ci adaptarea copilului la viața socială a comunității din care face parte.

În cantoanele în care s-a adoptat *Lehrplan 21* se pot face și 2 ani de grădiniță. Chiar dacă părinții și-au înscris copilul abia la 6 ani la grădiniță, dar copilul nu este încă dezvoltat pentru a intra la școală, el poate face încă un an de grădiniță, începând astfel școala la 8 ani. La copiii care au început grădinița la 5 ani și după doi ani de grădiniță nu sunt apti de a trece în clasa 1-a se intervine cu integrarea în școli speciale.

Școala primară

Învățătorii pentru clasele 1-6 sunt împărțiți în două categorii. Cei ce predau la clasele 1-2 și cei care au pregătirea și dreptul să predea la clasele 3-6. De obicei, un învățător preia pentru 2 ani o clasă. Așadar clasele 1-2, 3-4 și 5-6. Începând cu clasa 5-6 copii au mai mulți profesori pentru orele din programa de învățământ, unul din aceștia fiind și diriginte sau dirigintă. Acest profesor decide apoi, pe baza notelor obținute de eleve în clasa a 5-a și primul semestru din clasa a 6-a direcția pe care o va urma

elevul începând din clasa a 7-a. Părinții au întotdeauna drept de vot (adică să accepte sau nu decizia profesorilor). În orașele din partea germanică a Elveției limba de predare este germana literară și nu limba vorbită în dialect, „elvețiana”.

Clasele 1-2

Învățătoarele care preiau clasele 1 și 2 trebuie să aibă o pregătire pedagogică de cel puțin 4 ani. Fie Liceul Pedagogic și diploma de Bacalaureat de Pedagogie.

Fiecare clasă are o casierie. Înainte de Crăciun sau de Paște sau în cursul anului, când comuna are o aniversare, elevii acestor clase pregătesc în orele de lucru manual câte ceva: ouă de Paște, lumânări de Crăciun sau ceva în funcție de ideile elevilor / învățătoarelor. Acestea sunt vândute, iar acești bani sunt folosiți ulterior pentru copii, în zilele de sport/înot/excursie. De mici sunt învățați să respecte banul și să economisească. La sfârșitul anului, copiii nu primesc un certificat cu note ci numai unul cu calificative.

Materiile predate:

- germană / franceză / italiană (scris și citit) în funcție de zonă
- aritmetică
- *Mensch und umwelt* - omul și natura
- religie
- desen / sport / muzică
- lucru manual

Clasele 3-4

În clasa a 3-a, în baza aceluiași *Lehrplan 21*, elevii sunt pentru prima oară confrunțați cu o limbă străină, engleza. De la clasa a 3-a în sus, cei ce vor pot merge în cursul verii în tabere. Și în aceste clase elevii trebuie să adune prin munca lor bani pentru casieria clasei.

Începând cu clasa a 3-a elevii primesc semestrial un certificat cu notele pe materii. Aceste certificate le primesc până la terminarea studiului, fie școala obligatorie fie liceu.

Clasele 5-6

Pentru elevi, părinți și profesori acești doi ani au o mare influență pentru viitorul copilului. În al 2-lea semestru din clasa a 5-a și în clasa a 6-a contează foarte mult ce note are elevul. Este cea mai dificilă perioadă. La sfârșitul anului (clasa a 6-a) se hotărăște de comun acord (elevul, învățătorii și părinții) dacă copilul merge la liceu sau nu. Pentru a fi admis la liceu, media notelor trebuie să fie de 5,2 sau 5,3 (nota 9 în România) în funcție de reglementările fiecărui canton.

Să nu uităm că în clasa a 5-a elevii învață o a doua limbă națională. Cei din partea franceză învață germana. Cei din partea germană pot alege între italiană și franceză (de obicei este limba franceză).

Începând cu clasa a 5-a, elevii care locuiesc mai departe pot veni cu bicicleta la școală. Fiecare școală are un loc de parcare pentru biciclete. Pentru aceasta, în prima săptămână a anului școlar (clasa a 5-a) **ȚOTI** elevii învață, împreună cu poliția, câte ceva despre legile de circulație, cum să se comporte ca bicicliști, pe stradă, în trafic.

Se studiază materiile din anii trecuți plus:

- a doua limbă națională
- geografie
- biologie

După clasa a 6-a, la o vârstă încă fragedă (13 ani), elevii au făcut prin munca lor primul pas pentru viitor. Circa 8-10% dintre elevi merg la liceu, care durează 6 ani. Majoritatea elevilor continuă școala obligatorie (de 9 ani sau nou definit 11 ani). Clasele 7-9 se numesc *Sekundar-Schule*.

Sekundarschule - Școala secundară (clasele 7-9/10)

Școala secundară (1) urmează după școala primară și circa 90-92% din elevi frecventează această școală. Sunt anii cei mai grei și decisivi în viața unui elev/tânăr. Nu numai că sunt anii pubertății, dar sunt și anii în care se hotărăște viitorul fiecăruia. În acești trei (la nevoie 4) ani, elevii sunt împărțiți după capacitatea lor intelectuală și rezultatele școlare din acel moment și după aprecierea profesorilor, în trei categorii de clase, A, B și C. Elevii din clasele de tip A sunt elevii cu notele cele mai bune, cu o capacitate de înțelegere și înregistrare mai ridicată, iar în clasele de tip C sunt elevii care până la acel moment nu au arătat prea mare interes școlar. În primul semestru sau în următoarele semestre, mulți dintre tineri se trezesc la realitate, devin conștienți cât de importantă este învățătura și în decurs de unul sau doi ani devin din elevi mediocri sau chiar slabi, elevi buni până foarte buni. Elevii din clasele de tip A cu note corespunzătoare (medie peste 5,2) pot urma liceul „scurt” de 4 ani.

Pe lângă materiile obișnuite regăsite și în anii anteriori, în acești ani se mai predau:

- *Berufslehre* - orientare în carieră și pregătire în domeniul unei meserii - alegerea meseriei după aptitudinile fiecăruia, cu ajutorul profesorului.
- *Informatik* - materii interdisciplinare, care se pot folosi în mai multe domenii, cum ar fi noțiuni din informatică și din tehnologia comunicativă (Word, Excell)
- economie, contabilitate
- artă - muzică, desen, desen tehnic (proiectare)
- educație fizică și sănătate, sport
- gospodărie, ceva tâmplărie, prelucrare metal etc., gătit, croșetat etc. - băieți și fete.

Elevii școlii secundare, în majoritatea cantoanelor, au și câte o convorbire cu psihologul școlii. De multe ori acestea au loc ca urmare a sesizărilor făcute pe profesori. Mulți elevi au, la această vârstă, cu sau fără să-și dea seama, nevoie de un mic sprijin psihologic. Un profesor atent simte repede când un elev are nevoie de acest sprijin și recomandă familiei sprijinul oferit de școală. Unii elevi au greutăți în a-și alege o meserie, e vârsta când „au fluturași” în stomac sau greutăți acasă (ex. părinții divorțează).

Sistemul de notare este același. În acești trei ani este posibil ca la una din materii nota să fie insuficientă. Acest lucru nu atrage după sine o repetare, dar se face trecerea de la categoria A la B sau de la B la C. Mare atenție - în acești trei ani se pune accent pe înclinația tânărului, pe orientarea lui profesională, de aceea unele materii nu sunt neapărat de absolvit cu un suficient (nota 4). Exemplu: dacă elevul vrea să devină dulgher nu-i trebuie o notă bună la franceză. Ce este important pentru el este biologia (să cunoască pomii/lemnurile) și matematica.

În diverse cantoane unele materii nu sunt obligatorii ci numai facultative, acest lucru depinzând de orientarea tânărului. În unele cantoane, la încheierea școlii secundare se dau examene de terminare a școlii și notele la aceste examene sunt și ele trecute separat în diploma de absolvire. În tendința de a ușura trecerea de la școala secundară la școala profesională, în unele cantoane se testează obținerea unui certificat / adeverință de absolvire a ciclului 1 secundar. În aceste cantoane, cantonul eliberează o diplomă de absolvire.

După clasa a 9-a, elevii elvețieni care nu au intrat la liceu trebuie să își găsească un loc de practică/ucenicie. Cei care după clasa a 9-a nu și-au găsit o *Praktikumstelle* pot face un an în plus, numit și „an punte”. În acest an elevii sunt ajutați de anturaj, de profesori și nu în ultimul rând de secretariatul școlar cantonal să caute un loc potrivit pentru a învăța meseria pe care și-au ales-o. Scopul acestui ajutor cantonal este ca și ei să se poată integra în mediul de lucru și în piața muncii.

Școala profesională - Sistemul dual

Sistemul dual elvețian este în felul lui unic în lume. Meseria pe care și-o alege fiecare se învață în paralel cu școala, adică, teorie și practică la un loc de muncă.

De la sfârșitul clasei a 2-a secundară (clasa a 8-a) și tot anul 3 secundar (a 9-a) elevii trebuie să-și caute un loc de practică/muncă (*Praktikumstelle*) în domeniul în care vor să profeseze. Bucătarii trebuie să înceapă chiar cu 2 sau 3 semestre înainte. Au nevoie de acest *Praktikumstelle* pentru că altfel nu pot începe școala profesională. Meseria se învață teoretic, la școală, și practic, la locul de muncă, ca ucenic. În primul an de ucenicie elevii fac o zi sau 2 zile școală și 3-4 zile practică. În ultimul an (anul 3/4) nu mai au decât o zi de școală și 4 zile (practică) lucrătoare. Înainte de examene au (în funcție de meserie) una sau două săptămâni de școală (intensiv), pentru a pregăti examenul de diplomă. În cele mai multe cazuri, la firma la care ai fost ucenic ai șansa cea mai mare de a fi angajat. În cazul în care întreprinderea la care ai făcut practica nu te poate prelua ca angajat, este obligată să anunțe din timp ucenicul și, de obicei, aceasta îl și ajută la căutarea unui nou loc de muncă. Examenul final este practic și teoretic.

În Elveția există peste 200 de meserii. Cea mai căutată și dorită de elevi este școala comercială (KV-ul). În anul 2013, peste 14 300 de tineri au început această meserie. Au putut ajunge aici doar cei care în școala secundară erau elevi în clasele de tip A - deci și aici notele din școală contează. Această școlarizare oferă absolvenților o mare paletă de posibilități în căutarea și schimbarea locului de muncă.

Pentru școlile profesionale responsabilitatea o are parțial cantonul și parțial Confederația, și prin concordanță, înțelegerea cu cantoanele riverane. Cantonul este responsabil pentru școlarizare și Confederația pentru recunoașterea federală. Exemplu: Nu în fiecare canton există o școală profesională de tâmplari, măcelari, strungari, bucătari etc. Aici, mai ales micile cantoane au o înțelegere regională, care depinde de necesitățile economice și de cerințele societății locale. Diploma profesională este o diplomă la nivel federal, recunoscută în toată Elveția și foarte apreciată în țările vecine.

Ceea nu trebuie uitat, pentru că e vorba de Elveția, este partea economică. În primul an de școală profesională elevii au un venit între 600-900 CHF, în funcție de meserie. În ultimul an lucrează 4 zile pe săptămână, pentru un venit de circa 1.000 - 1.400 CHF. Copiii învață de foarte timpuriu să își gestioneze singuri banii pe care îi primesc ca salariu. Cheltuielile obligatorii pe care le au părinții lunar sunt și cheltuieli pe care, după pregătirea profesională, tânărul va fi obligat să le acopere singur, din propriul venit.

După școala profesională, un tânăr care vrea să-și dezvolte cariera are posibilitatea să mai meargă un an la școală pentru a își lua diploma de Bacalaureat în domeniul respectiv. Ultima reclamă la nivel de Confederație în domeniul pregătirii profesionale făcea referire la modelul profesional deosebit de flexibil pe care-l are Elveția, așa încât azi poți să te califici ca frizer și mâine (evident după cursurile necesare) să devii un bun biolog.

Școli speciale

Pentru copiii cu anumite dizabilități există școli speciale. Frecventarea unor astfel de școli este decisă de către un serviciu specializat în asemenea probleme, împreună cu serviciul psihologic școlar. Această redirecționare are loc doar în momentul în care Comisia Directorală a Școlii decide că este spre binele aceluși tânăr elev să urmeze o școală specială. Trimiterea către Școala Specială se face abia după ce s-au depus eforturi deosebite și constante de integrare a acestor copii în clasele obișnuite.

Profesorii care predau la aceste școli au pe lângă meseria lor de profesor și școlarizări speciale. Acești elevi, într-un fel sau altul trebuie și ei integrați în viața de zi cu zi. Fiind elevi cu care este mai dificil de lucrat pentru că au nevoie de o atenție mai mare, clasele sunt formate din 6-10 elevi. De obicei acești copii învață câte o meserie pe care o pot exercita și din a cărui venit pot trăi normal.

Elveția este recunoscută pentru gradul de integrare în societate a persoanelor cu probleme de sănătate. A fi altfel nu înseamnă că trebuie să fii izolat de grupa majoritară.

Școli private și școlarizarea acasă

În Elveția sunt oferite la toate nivelurile de învățământ școlar, fie în școli particulare sau internate particulare. Circa 4% din elevi frecventează o asemenea școală. Aceste școli costă pe un an de școlarizare între 35.000 - 80.000 euro. La multe din aceste școli / internate sunt elevi din toată lumea. Internatele au un renume mondial, și nu pe nedrept. Cei ce au bani își trimit copiii în aceste internate, nu numai pentru că au un nivel bun de învățământ, dar și pentru că aceste internate oferă tinerilor o vastă rețea de relații internaționale. De menționat, învățământul în aceste internate, din punctul de vedere al materiei, NU diferă de cel normal, public, elvețian. Ba mai mult, în urma unui studiu la nivel european s-a constatat că elevii liceelor elvețiene obișnuite au un bagaj de cunoștințe mai bun decât al elevilor din aceste internate internaționale (este vorba numai de Elveția).

În Elveția este permis ca părinții să-și școlarizeze copiii acasă.

Sunt peste 200 de familii în Elveția care folosesc această libertate și își școlarizează copiii acasă. Pentru a putea face aceasta, acești circa 500 de elevi trebuie să aibă un orar ca la o școală normală. Prin testele pe care le dau, copiii trebuie să dovedească că au același nivel ca elevii de aceeași vârstă. Sunt cantoane care pentru școlarizare acasă cer ca unul dintre părinți să fi absolvit Pedagogia. Acești tineri pot frecventa și universitățile oferite de stat.

Liceul

După cum am menționat, după clasa a 6-a elevii (circa 8-10%) trec la liceu în baza notelor avute în ultimele 18 luni ale claselor 5-6. Liceul durează timp de 6 ani, până la examenul de Bacalaureat. Orarul este destul de încărcat (28-30 de ore pe săptămână). Materiile obligatorii studiate în primii trei ani sunt:

- germană / engleză / franceză / latină /
- istorie / geografie / matematică / fizică /
- chimie / biologie / filozofie / economie /
- drept / informatică / religie /
- muzică / desen / sport

După primii trei ani, începând cu clasa a 4-a de liceu (clasa a 10-a în România), elevii sunt împărțiți în funcție de note și de dorințele lor pentru viitor în clase în care se studiază diferite discipline. Materiile făcute în primii trei ani se vor face și în următorii trei – materiile în sine rămân aceleași, dar apar și unele noi:

- pedagogie / psihologie
- o combinație de fizică și matematică aplicată (ca materie nouă)
- religie și etică / economie și drept.

În timpul liceului elevii sunt implicați, voluntar, în diverse „cercuri”. Exemple: „cercul literar”, „cercul cercetătorilor”, „cercul matematicienilor” etc. În aceste cercuri elevii propun teme pe care le vor dezbate ulterior. Fiecare cerc are un mentor care la nevoie îi ajută pe participanți. Există și „cercul politic”. Dintre elevii care participă la acest cerc apar și viitorii parlamentari. Sunt cantoane care au și un parlament al tineretului, din al cărui rânduri fac parte și liceeni de la 16 ani în sus.

Liceul de 4 ani

De asemenea există și un liceu de 4 ani. Aici acced elevii care după școala secundară (clasele 7-9) au media necesară (>5.2). Acești elevi au un orar școlar de 30-32 de ore pe săptămână. Materiile de studiu sunt aceleași ca la liceul normal. Liceele de patru ani sunt licee cu o specializare anume, care pot permite elevilor să intre la o facultate de specialitate cu diploma obținută aici.

Bacalaureat = *Matura*

În Elveția există trei feluri de diplome de Bacalaureat:

- *Matura*, pe care o au elevii care au făcut liceul obișnuit (*Gymnasium*)
- *Fachmatura*, bacalaureatul într-un anumit domeniu, pentru cei cu liceul de 4 ani sau cei care după diploma de meserie au mai făcut un an intensiv pentru a-și lua bacalaureatul. Așadar, un bacalaureat specialitate.
- *Berufsmatura*, pentru cei care fac cei 3 - 4 ani de ucenicie/meserie - bacalaureatul profesional

Cu aceste diplome tinerii absolvenți se pot înscrie la facultate (școlile superioare).

Universitate și Facultăți - Hochschule / Fachhochschulen

În Elveția sunt universități în următoarele orașe: Basel, Bern, Fribourg/Freiburg, Geneva, Lausanne, Lugano, Lucerna, Neuchâtel /Neuenburg, St. Gallen și Zürich. Deși Cantoanele se comportă ca mici state, nu toate au universități. Unele au doar facultăți în diverse ramuri, subordonate marilor universități, precum în orașele Aarau, Chur, Schaffhausen, Schwyz, Sion și Zug.

Instituțiile de învățământ superior din Confederația Elvețiană sunt împărțite după cum urmează:

- 12 universități (10 universități cantonale și 2 institute tehnologice federale) ce oferă diplome universitare de tip Bachelor, Master și PhD
- 8 universități de științe aplicate (Fachhochschulen/Hautes écoles spécialités) ce oferă studii cu orientare profesională (gen școli de meserii ... dar mai evolute)
- 14 universități pedagogice (Pädagogische Hochschulen/Hautes écoles pédagogiques)

(cf. http://wiki.lsr.ro/index.php/Infostud/Confedera%C8%9Bia_Elve%C8%9Bian%C4%83)

Elveția a semnat în 1999 declarația de la Bologna. La Conferința Elvețiană a Universităților (SUK) aceasta a adaptat și pentru Elveția directivele și introducerea proceselor (de învățământ) universitare de la Bologna. În 2010, împreună cu toți miniștrii europeni ai învățământului, Elveția a semnat și declarat „deschis” spațiul european universitar. Prin deschiderea acestui spațiu în care recunoașterea reciprocă a studiului este europeană, tinerii studenți își pot continua studiile (în materie) începute în Elveția în orice alt oraș european fără a avea dificultăți.

La toate cele 34 de universități este implementat tratatul de la Bologna. Scopul principal al universităților este însușirea conceptelor și basic research, în timp ce universitățile de științe aplicate și cele pedagogice pun accent pe studiile cu orientare practică. În cadrul universităților de științe aplicate sunt integrate și studiile de teatru, muzică și arte plastice.

(cf. http://wiki.lsr.ro/index.php/Infostud/Confedera%C8%9Bia_Elve%C8%9Bian%C4%83)

La orice universitate sau facultate pot fi admiși tinerii care obținut diploma de bacalaureat obișnuită (*Matura* - după cei 6 ani de liceu). Cei care au diploma de bacalaureat specializat, fie pe meserie fie pe domeniu, nu se pot înscrie decât la facultățile în care se studiază specialitatea lor. În Elveția, în ultimii ani, *Fachhochschulen* - școlile superioare specializate pe domenii de studiu - au luat o mare amploare. Acestea sunt facultăți în care studenții studiază și au și zile sau chiar săptămâni în care fac practică (în domeniul respectiv). Aceste școli superioare în domeniu sunt ca o punte între studenți și întreprinderi. Exemplu: Școala Superioară de Pedagogie. Studenții absolvă în decursul unui semestru un număr de săptămâni de practică la o școală (locul în care se face practica este organizat de secretariatul facultății).

Universitățile sunt susținute financiar de Confederație și de Canton. Școlile superioare de profil sunt susținute financiar de cantoane și de către diverse firme interesate - în funcție de profil.

Mai multe informații referitoare la modul în care se desfășoară școala în Elveția puteți găsi în **anexa 2**.

Am notat la început un citat din Horațiu „Dimidium facti, qui coepit habet; sapere aude, incipe[...].” Noi am îndrăznit, adică am avut curajul să încercăm dezlegarea misterului elvețian,

misterul unei societăți unice. Acum vă invităm și pe voi să aprofundați alături de specialiștii în domeniu, de profesorii români și de toți aceia care vă sunt alături în acest an, modele de bune practici, pe model elvețian, ce ar putea prinde rădăcini și în România, chiar dacă sistemul politic și social românesc este mult diferit de cel elvețian.

2. PATRIOTISMUL

2.1 Cetățeanul Elvețian

Baza societății elvețiene este familia, apoi comuna, cantonul și pe urmă statul. Fiecare nou născut primește automat cetățenia tatălui (sau a mamei). Elvețianul este întâi cetățeanul unei comune/oraș, al unui canton care se află pe teritoriul Elveției - numai așa poți fi ELVEȚIAN.

Comuna - principiul și răspunderea față de cetățean. Retrospectivă

Fiecare comună era constituită din mai multe familii. Pământurile/pădurile comunei aparțineau familiilor care locuiau de generații în această localitate/comună. Prin prelucrarea pământului, aceștia își asigurau un venit. Pentru orice venit se plătesc impozite (venitul comunei). În fiecare comună existau și terenuri/păduri care nu aparțineau nici unei familii (dar făceau parte din comună). Aceste pământuri erau și sunt sub administrarea comunității. Comunitatea le putea închiria, dar nu avea voie să le vândă. Pădurile comunei, care nu aparțin nici unei familii, erau administrate de un pădurar angajat de *Gnossen*. O parte din lemnele pădurii o primeau aceștia, o parte o cumpărau sătenii care nu erau în comunitate, și restul se vindea în afară. Bani câștigați prin vânzare intrau în avutul comunității. Acești *Gnossen* își alegeau (și astăzi este la fel) un președinte, care avea/are datoria să controleze ca totul să corespundă statutului lor.

Și în secolele trecute veneau din țările vecine refugiați și puteau să rămână în Elveția - de exemplu protestanții francezi, care erau urmăriți de catolicii francezi (secolele 16 și mai târziu). Așadar nu toți elvețienii care trăiesc „doar” de câteva secole în aceeași comună sunt *Gnossen*.

Allmenden = *Gnossen* = Se numesc elvețienii care trăiesc de generații în aceeași comună. Cuvântul *Gnosse* se poate traduce ca cooperativă sau tovărășie.

ONU declarase anul 2012 ca *Jahr der Genossenschaften* = Anul cooperativelor, un principiu care în Elveția are o veche tradiție și este de mare încredere. În evul mediu, aceste cooperatii aveau scopul ca toți membrii acestor asociații să profite optimal și în părți egale, de avantajele comunității. Istoricul Adolf Gasser (1903-1985)⁶⁰, scria în lucrarea sa „Libertatea comunității ca salvarea Europei” apărută în 1943: „Contradicția între stăpânitor - comunitate, este poate cea mai mare contradicție, pe care o cunoaște istoria socială”.

Exemplu - avutul comunal. Un document din februarie 1483 al comunei Törbel, atestază înființarea unei *Korporation* = corporații, pentru a hotărâ ce să se întâmple cu proprietățile comunale: pădurea comunei, drumurile/potecile comunei, pământurile neprelucrate (care nu aparțin nici unei familii), cum să se facă irigarea comunei. Toate acestea pentru o administrare corectă și pentru creșterea venitului acestei corporații.

De îndată ce un *Gnosse* nu mai locuia în comuna părintească, nu mai primea nimic din „partea” comunei. Dacă, după ani de zile, el/ea se întoarcea (oricând), își intra iar în „drepturi” (ale comunității). Prin acest sistem, în secolele trecute, elvețienii încercau să-și țină copiii acasă, pentru a nu pleca din sat (mai ales ca lefegii în străinătate). Elveția este de la natură o țară frumoasă dar săracă.

⁶⁰ www.forum-ordnungspolitik.de/zum-forum-ordnungspolitik/-und-ihre-ahnen/599-adolf-gasser-1943-gemeindefreiheit-als-rettung-europas-kommunalismus

Astăzi comunitatea *Gnossen* mai are aceleași drepturi ca și în trecut, numai că, în raport cu populația comunei, acești *Gnossen* sunt în comunele lor strămoșești doar o minoritate.

„Câștigul” însă este în unele comune respectabil. De exemplu: gândiți-vă că pe pământurile „comunelor” se construiește ceva. Cei ce construiesc plătesc chirie, pentru că pământul este închiriat (de obicei pe 99 de ani) și nu vândut. Sunt țărani care închiriază chiar câteva hectare (și de aici vin bani!).

Comuna - astăzi

În cazul în care un cetățean (elvețian) nu are nici un venit, Comuna este obligată prin lege să-i asigure o locuință, să-i facă o asigurare de sănătate, să-i pună la dispoziție bani cu care să se poată hrăni și îmbrăca. Totuși, nimic nu este gratis. Dacă comuna are nevoie de mână de lucru apelează la acest cetățean și el poate depune sau nu o muncă care să-i corespundă. De obicei munca oferită este de scurtă durată iar persoana respectivă o și acceptă.

Elvețianul are dreptul să-și aleagă singur meseria. În fața legii toți cetățenii au aceleași îndatoriri și aceleași drepturi conform constituției și a codurilor juridice.

Structura comunală îți asigură tot ce ai nevoie pentru a putea trăi liber. Cei ce au venituri sub existența minimă pot și trebuie să apeleze la comună. De exemplu: într-o familie tatăl lucrează (cu câștig mediu sub 4 000 CHF). Familia este compusă din mamă, tată și 5 sau mai mulți copii. Oricât de mare ar fi salariul, acesta nu ar fi suficient unei familii cu mulți copii, mai ales când aceștia merg la școală. Cu siguranță acești copii beneficiază vara de tabere. Atâta timp cât copiii sunt la școală, familia poate primi subvenții pentru cele necesare copiilor la școală. Este adevărat că în ultima vreme nu se mai întâlnesc familii atât de mari. Media copiilor născuți vii era în anul 2013 doar de 1.52 pe familie⁶¹.

Obligații cetățenești (îndatoriri)

Prima datorie pe care o are fiecare cetățean este aceea de a-și plăti impozitul, cel pe venit și cel pe avere/i. Orice bărbat trebuie să-și facă stagiul militar. În cazuri politice critice, armata elvețiană, fiind o armată de „milițieni” (forță armată semi-profesională), se mobilizează cât mai repede și fiecare bărbat trebuie să se prezinte sub arme.

Termenul „miliție” - *Miliz* este folosit în limbajul Elveției pentru Armată, pentru Parlament și pentru implicarea în serviciile administrative locale. Altfel spus, atât angajații Primăriei, cât și cei ai Parlamentului Cantonal sau Național lucrează în sistem part-time, de voluntariat (*Milizsystem*). Totuși nu este absolut gratis, ci li se plătesc anumite diurne: pe ședințe, pe rapoartele întocmite, pe deplasări, etc. Astfel, pentru cei implicați se strânge o sumă anuală destul de frumoasă; de exemplu, pentru un membru în Parlamentul Național aceasta poate fi între 60 000 și 120 000 CHF pe an. Totuși meseria de bază a acestor oameni politici este cu totul alta, ei practicând-o în perioada în care nu au sesiuni parlamentare. Așa se menține legătura constantă între realitate și teoria politică din Parlament.

Drepturi

Fiecare elvețian are dreptul la muncă, are acces la tot ce este în legătură cu sănătatea lui, are dreptul de a fi respectat de autorități. Statul/cantonul/comuna garantează fiecărui cetățean „buna lui stare”. Fiecare cetățean care iubește democrația merge și la vot. Votul se poate face și prin corespondență. Cu circa 2 săptămâni înainte de vot fiecare cetățean primește un plic care conține buletinele de vot, fie că este vorba de alegeri comunale, fie de un referendum sau de o inițiativă. Până în vinerea dinaintea duminicii de vot, el poate depune plicul său în cutia de vot a comunei în care locuiește.

Elvețienii sunt oameni liberi.

Fiecare cetățean elvețian aflat în străinătate, care, din vina lui sau nu, a ajuns într-o necesitate vitală (arest / spitalizare etc), se poate adresa statului (canton/comună) ca să fie ajutat. Dacă este arestat în străinătate pentru un lucru care în Elveția nu este pedepsit, statul trebuie să intervină (și statul intervine)

⁶¹ <http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/de/index/themen/01/06/blank/key/02/05.html>

ca să-l aducă acasă. Exemplu: în Iran un elvețian umblă beat pe stradă și este arestat - el va fi ajutat să ajungă în siguranță acasă. Pentru spitalizări există asigurări. Dacă cetățeanul elvețian nu poate plăti spitalizarea în străinătate intervine statul (cantonul/comuna) prin ambasadă.

2.2 Armata

În 1647 Confederația hotărăște „înarmarea neutrală” a fiecărui cetățean de sex masculin elvețian, care a fost confirmată un an mai târziu de marile puteri europene în tratatul de pace cunoscut sub numele de *Westfälischen Frieden* - pacea din Westfalen.

Toți elvețienii de sex masculin trebuie să facă stagiul militar. Stagiul militar începe de obicei la 19/20 de ani, în funcție de studiul sau practica care mai trebuie terminate. Armata se poate amâna pentru unul-doi ani numai dacă ai început o meserie și după un an sau doi ani o întrerupi din motive de sănătate și începi o a doua meserie. Exemplu: vrei să devii zugrav sau vopsitor; după un anumit timp constăți că ești alergic la vopsele, constatare certificată de medic; fiind justificată întreruperea uceniciei]n prima meserie, o poți începe pe a doua. Astfel începerea armatei se amână pe baza certificatului medical primit și a documentelor care atestă continuarea școlii, cu diferența că acel atestat medical este verificat de un medic militar. De îndată ce ai terminat calificarea profesională, ești recrutat.

Dacă un tânăr de 19 ani s-a înscris la facultate, el începe stagiul militar la terminarea studiului superior. Cei cu studii superioare (facultate, universitate) fac școala de recruți ca fiecare tânăr, dar pot participa și la cursuri militare de specialitate, cu posibilitatea de a deveni ulterior ofițer.

Formarea militară de bază, numită și școală de recruți, durează 17 săptămâni. După școala de recruți, până la vârsta de 30 de ani, elvețianul face în fiecare an, timp de 3 săptămâni *WK* = *Wiederholungskurs* = curs de repetare a formării militare. Între 30 și 40 de ani, soldatul face câte 2 săptămâni de *WK*. Pe durata *WK* primește 90% din salariu. Firma la care lucrează este obligată să-l plătească și să-l lase „sub arme”; banii pe care firma îi plătește acestuia îi va recupera la sfârșit de an, din bugetul militar. Aceste *WK*-uri se numesc în limbajul popular „concediul verde”. Un lucru pozitiv în acești 20 de ani este că *WK*-ul are mereu loc în altă zonă a țării. Astfel, cetățeanul elvețian își cunoaște, vrând nevrând, țara și învață să respecte posibilitățile pe care i le oferă statul. El devine conștient că avantajele pe care le are în această țară nu le-ar avea în altă parte.

După Rusia, Elveția ocupă locul doi în Europa ca număr de soldați sub arme, elvețienii fiind timp de 20 de ani „soldați”. Cine a făcut armata în Elveția, NU ARE VOIE să facă armata și în altă țară (referitor la cei cu dublă cetățenie) și nici nu are voie să se înroleze într-o armată străină, excepție făcând doar Garda papală de la Vatican. Pentru fiecare elvețian este o înaltă onoare să se poată angaja în Garda papală, iar pentru familia acestuia este o mare satisfacție.

Până în anii '90 armata era obligatorie. Cei care, astăzi, nu vor să facă armata, trebuie să facă un serviciu civil care durează dublu, comparativ cu armata - circa 32 săptămâni. Mai au și posibilitatea să se angajeze în comună, pentru 20 de ani, ca pompieri voluntari, chiar dacă schimbă localitatea. Tot în anii '90 s-a introdus și armata voluntară pentru femeile care doresc să facă armata. Cetățeanul elvețian își are echipamentul militar acasă. De la uniformă până la arma personală. Arma pe care o primești în primele zile la școala de recruți devine „personală”, până la ieșirea din armată.

Armata mai ajută la un lucru în viață, mai ales celor care sunt subofițeri și ofițeri. Multe relații de serviciu sau de colaborare se fac și prin colegii din armată. Este o rețea foarte răspândită și uzuală în Elveția.

Ceva ar mai trebui menționat. După ce a terminat stagiul militar (20 de ani), fiecare elvețian/elvețiancă își poate cumpăra la un preț derizoriu arma pe care a avut-o. Până la 31.12.1999 puteai cumpăra, fără a trebui să declari: pușcă mitralieră, grenade, tunuri, tancuri și tot ce este militar fără a avea nevoie de o autorizație. Singurele arme care trebuiau să fie declarate erau revolverele și pistoalele numite *Handfeuerwaffe* = arme de foc de mână. Motivul pentru care trebuia declarată era: „că

sunt ușor de ascuns”. După data sus menționată, elvețienii pot cumpăra în continuare orice armă, dar trebuie să o înregistreze. Singura restricție o reprezintă a nu fi „bolnav mintal/de nervi”.

Cum ia naștere patriotismul ?

Politicienii elvețieni nu se gândesc că elvețianul n-ar fi patriot. O societate care are grijă de cetățenii ei nu are nevoie să se îndoiască de patriotismul acestora. Gândirea cetățeanului elvețian și educația sa încă din anii copilăriei sunt de așa natură încât acest cetățean să fie mereu mândru de țara lui. Organizarea comunală (grija față de cetățean), constituția și legile țării sunt respectate de fiecare cetățean (mulțumit). Armata, ca peste tot de altfel, îți explică cât de bine este în țara ta, și asta în Elveția, timp de 20 de ani.

3. Elveția în context internațional

Integrarea imigranților

Implicarea socială a unui membru al comunității se reflectă în modul de implicare în viața activă a societății în care acesta locuiește. Fiecare cetățean elvețian are cetățenia comunei, a cantonului și a orașului de origine pe linia tatălui. Pentru străini, orașul de origine este primul oraș unde acel străin a primit cetățenia elvețiană. Localitatea decide acceptarea sau nu a cererii de încetățenire a unui străin, în funcție de gradul de implicare și integrare pe care acesta îl demonstrează în cursul anilor pe care i-a petrecut în localitatea respectivă. În unele comune străinul care a depus cerere de încetățenire este analizat de către membrii comunității. În alte localități, cetățeanul străin se va confrunta cu un interviu și cu decizia de încetățenire prin Comisia de Încetățenire a localității, în germană numită *Einbürgerungskommission* - pentru orașul Luzern adresa este în link.⁶²

În localitățile cu o Comisie de Încetățenire, informațiile despre persoanele care au depus cerere de încetățenire sunt afișate la panoul primăriei timp de o lună de zile. Cu o poză și o scurtă descriere a persoanei, se informează cetățenii localității că persoana X a depus cerere de încetățenire. Dacă cineva are un motiv concret de plângere împotriva acestei încetățeniri poate depune o scrisoare argumentată Comisiei. În cazul în care argumentarea este conformă legii, este posibil ca încetățenirea să fie refuzată. În cazul în care Comuna refuză încetățenirea, cantonul nu poate prelua mai departe cererea. Deci procesul se amână.

Mai multe detalii despre încetățenire puteți citi în materialul informativ „Obținerea cetățeniei elvețiene”, publicat în primăvara acestui an pe platforma românilor din Elveția www.casa-romanilor.ch⁶³. De la această procedură fac excepție persoanele căsătorite cu cetățeni elvețieni.

Un alt model administrativ este cel al obținerii permisului de rezidență. O prezentare a acestui proces, util pentru persoanele interesate de schimbările politice din Elveția, a fost publicat pe site-ul www.casa-romanilor.ch în anul 2013 de către Comitetul AREI⁶⁴. Am preluat pentru acest ghid materialul publicat deoarece îl consider încă deosebit de util, reprezentând un model de bună practică la nivel instituțional.

„În martie 2013 Consiliul Federal a definit clar principiile pe baza cărora străinii vor primi sau li se va prelunge un permis de ședere în Elveția. Modificările menționate se adresează inclusiv cetățenilor străini căsătoriți cu cetățeni elvețieni.

Formulat într-o manieră generală, străinii vor primi permis de rezidență (C-ul) **doar dacă vor putea demonstra că sunt suficient de bine integrați**. Această restricție se aplică în mod egal tuturor străinilor, inclusiv celor din spațiul UE-EFTA și celor cu soț (soție) elvețian.

⁶² http://www.stadt Luzern.ch/de/politik/weiterebehoerden/?amt_id=8197

⁶³ <http://casa-romanilor.ch/despre-integrare-si-procesul-obtinerii-cetateniei-elvetiene-3862>

⁶⁴ <http://www.casa-romanilor.ch/permise-de-sedere-doar-pentru-strainii-integrati-3315>

Schimbarea concretă care are loc din 2013:

- În forma veche a legii, străinii stabiliți de 10 ani în Elveția, bine integrați, puteau depune cerere pentru permis de ședere definitiv, rezidență. În cazul unui refuz nu exista însă bază legală pentru recurs.
- Nou: s-a creat baza legală așa încât refuzurile pot fi atacate prin recurs, dacă străinul poate dovedi că este bine integrat în societatea elvețiană. Prin această modificare s-a dorit încurajarea migrațiilor în procesul integrării.
- Cantoanele își vor păstra în continuare dreptul de a reduce perioada necesară eliberării unui permis de rezidență de la 10 ani la 5 ani în cazul în care persoana care depune cerere este bine integrată. Criteriile unei integrări reușite sunt definite de OIE –*Ordonanța asupra integrării străinilor*⁶⁵ (*Ordonnance sur l'intégration des étrangers*)

Măsuri consecvente de ameliorare a deficitului de integrare al străinilor:

- Străinii trebuie să respecte ordinea și siguranța civilă.
- Să respecte valorile Constituției elvețiene.
- Să vorbească una din limbile țării, în speță a cantonului în care locuiesc.
- Să participe activ la viața economică a țării sau/și să fie dispuși să continue pregătirea profesională/educațională.
- Dacă se constată deficite în procesul de integrare, atunci autoritățile au dreptul de a obliga persoana în cauză (sau familia) să participe la cursuri de sprijinire a integrării.
- Toate autoritățile implicate în procesul social de integrare al străinilor vor fi nevoite să facă raport către Biroul de Imigrări în cazul în care se constată deficite.
- Dacă străinii nu vor ține cont de recomandările venite de la autorități, pot risca retragerea permisului de ședere.
- Începând cu anul 2014, se derulează diverse proiecte de susținere a integrării. Acestea sunt susținute financiar de Cantoane și de Confederație.
- Aceste măsuri prevăd informarea și consilierea în diferite domenii, precum cel al educației, al muncii și al integrării sociale.
- Se va continua susținerea unei integrări la școală, muncă și în cartierul în care străinul locuiește, rezultatele obținute raportându-se către Biroul de Imigrări.”

Criteriile pe baza cărora se definește gradul de integrare al unui străin sunt diferite de la canton la canton, excepție făcând, din nou, gradul de cunoaștere a limbii, definit prin testul de limbă nivel B1. Teste privind cunoașterea istoriei, a politicii cantonului, a localității sau a Confederației se regăsesc la diferite nivele în fiecare canton. Înțelegerea mentalității elvețiene este un alt factor de succes în prelungirea sau eliberarea unui permis de ședere, mai ales pentru eliberarea pașaportului elvețian. Termenul de integrare este un termen generalizat, care face încă obiectul multor dezbateri politice.⁶⁶

Cetățenii români, ca cetățeni ai Comunității Europene cu drepturi depline, pot primi următoarele permise de ședere:

- Permis L, valabil până la 12 luni (permis ședere scurtă),
- Permis B, valabil 5 ani (permis de ședere),
- Permis C, este permisul de rezidență care teoretic se dă cetățenilor EU-2 (România și Bulgaria) după o perioadă de 10 ani, practic însă dacă criteriile *Ordonanței pentru integrare a străinilor (OIE)* din 2007 revizuit 2014, sunt împlinite, permisul de reședință C poate fi primit și după o ședere minimă de 5 ani în Elveția, din care 3 ani în aceeași localitate,

⁶⁵ Varianta franceză OIE: <https://www.admin.ch/opc/fr/classified-compilation/20070995/index.html>

⁶⁶ Publicația măsurilor administrative, 2013: <http://www.ejpd.admin.ch/ejpd/de/home/aktuell/news/2013/2013-03-08.html>

- Permis G, se acordă frontalierilor, valabil 5 ani,
- Mai există câteva modele de permise care nu sunt relevante pentru acest material.

Cetățenii români care doresc să studieze în Elveția vor primi un permis de ședere L (valabil pe un an) ce poate fi prelungit. Condițiile de înscriere la studiu în Elveția, sunt menționate în nota de subsol.⁶⁷

În luna februarie a anului 2014 Elveția a votat pentru reducerea migrației. Rezultatul acestui vot a fost foarte strâns: 50,3% *Ja* (Da) vs. 49,7% *Nein* (Nu), cu o participare la vot de 56,57%. Acest vot, respectiv rezultatul obținut, a declanșat în Elveția un proces politic ce va avea urmări clare în toamna acestui an, 2015, cu ocazia alegerilor parlamentare ce vor avea loc în luna octombrie. Chiar dacă până în acest moment situația politică a fost destul de echilibrată, din momentul votului din februarie 2014, Elveția s-a văzut confruntată cu un paradox: democrație directă versus acorduri bilaterale cu Uniunea Europeană. Altfel spus, Elveția are de ales între a respecta voința poporului, exprimată democratic, prin vot, și obligațiile respectării acordurilor semnate la nivel de instituții de stat.

Reducerea migrației prin propunerea făcută de SVP (UDC) ar urma să se realizeze prin introducerea de contingente, măsură ce contravine acordurilor semnate de Elveția cu UE pe linia liberei circulații a persoanelor între țările părților semnatare. Impasul juridic, politic și administrativ în care se află momentan Elveția în relația cu UE, referitor la migrație, pare să fie o poveste fără sfârșit și fără soluții concrete. O nouă încercare de ieșire din această fundătură politică este o nouă inițiativă numită generic: *Raus aus der Sackgasse* (RASA) (rom. „Ieșire din impas”), impas creat de propunerea de lege din februarie 2014 care blochează relația Elveției cu Uniunea Europeană pe linia Acordurilor Bilaterale. La 1 august promotorii acestei noi inițiative mai aveau încă de strâns un număr de 40 000 de semnături până la sfârșitul anului 2015.

Interesantă este reacția partidelor de centru dreapta care, în ciuda respingerii deciziei din februarie 2014, nu acceptă nici varianta a doua de inițiativă, care ar urma să anuleze decizia electoratului, chiar dacă foarte la limită, de reducere a migrației. Christophe Darbellay, președintele Partidului Creștin – Democrat Elvețian declara în luna martie a acestui an (2015) că „...are o altă concepție despre democrație” decât cea a inițiatorilor RASA (*Raus aus der Sackgasse*).⁶⁸

Procentul străinilor ce se aflau în Elveția în anul 2013 era de peste 23%.⁶⁹ În această valoare procentuală sunt cuprinse persoanele care au un permis de ședere de la 12 luni în sus.

Elveția va fi nevoită să găsească cel mai inteligent și pragmatic compromis, cât de curând posibil, altfel electoratul va decide singur, prin vot, prin alegerea reprezentanților lor în parlament, direcția pe care o doresc ca politicienii să o urmeze în legislatura ce bate la ușă. Tendința este deja vizibilă, aripa stângă a politicii dorește o apropiere mai mare de UE, aripa dreaptă formulează deja planuri de noi inițiative care să țină Elveția departe de o prea mare dependență instituțională de Uniunea Europeană. Chiar dacă subiectul aderării Elveției la Comunitate nu pare să fie încă adus pe agenda politică totuși rezultatul din toamnă poate reactiva noi eforturi de aderare.

Tot în acest an, după alegerile parlamentare, va avea loc și alegerea Consiliului Federal, care ar putea să-și schimbe structura politică în cazul în care SVP (UDC) sau CVP vor recupera încă un loc în Consiliu. Oricare ar fi schimbările, anul 2015 a adus cu el câteva aniversări istorice, anul 1315, 1415, 1515 și anul 1815, plus surprizele politice ce pot urma după alegerile parlamentare.⁷⁰

Contactele cu lumea exterioară

Pe lângă tratatele bilaterale și multilaterale pe care Elveția le semnează cu alte state sau grupuri de state, există și alte resurse care îi consolidează politica externă. Acestea sunt: misiunile diplomatice și

⁶⁷ <http://casa-romanilor.ch/procedura-pentru-obtinerea-permiselor-de-studiu-elvetia-incepand-din-1-iunie-2009-1915>

⁶⁸ <http://www.blick.ch/news/politik/anti-zuwanderungs-initiative-bereits-ueber-10000-unterschriften-fuer-rasa-id3534340.html>

⁶⁹ <http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/de/index/themen/01/07/blank/data/01.html>

⁷⁰ Detalii despre aceste aniversări în cuvântul de încheiere.

consulare, ajutorul umanitar, organizațiile internaționale precum: EFTA, Consiliul Europei, OSCE, OCDE, Banca Mondială, Fondul Monetar Internațional și Organizația Mondială a Comerțului.

Crucea Roșie a apărut ca o inițiativă elvețiană în anul 1863. A reprezentat debutul implicării Elveției la nivel internațional; astăzi, multe organizații internaționale își au sediile în Elveția, în special, în Geneva. Datorită lui Henry Dunant, care a fondat Crucea Roșie, Elveția are una dintre cele mai importante și active implicări la nivel mondial, mai ales în ceea ce privește dezastrese globale și ajutoarele de dezvoltare.

Elveția și UE

În anul 1992, Consiliul Federal a elaborat un document prin care a propus intrarea Elveției în Uniunea Europeană. La data de 6 decembrie această propunere a fost respinsă de către 50.3% dintre alegători și de către cantoane (raportul a fost de 16 la 7). Acest fapt a dus la o dezbateră publică intensă și la separarea dintre vorbitorii de limbă franceză din Elveția (majoritatea pro-europeni) și vorbitorii de limbă germană (majoritatea oponenți ai intrării în Uniunea Europeană). De asemenea, a existat o opoziție puternică între mediile urban și rural. Izolată, Elveția nu a avut încotro și a fost forțată să negocieze acorduri bilaterale cu Uniunea Europeană privind libera circulație a persoanelor, recunoașterea reciprocă a diplomelor, liberalizarea traficului greu. Aceasta a fost singura cale prin care Elveția a putut obține anumite avantaje fără să adere la Uniunea Europeană. Acordurile au intrat în vigoare în anii 2002/2004.

Capitolul IV - Modele de bune practici

1. Modele de bune practici la nivel instituțional

În afară de modele de bune practici descrise deja în contextul istoric, politic și social din primele trei capitole, pentru acest subiect am ales să vă prezentăm următoarele modele: Pro-Patria și, în partea a doua a acestui capitol, câteva inițiative private din diferite domenii.

Orice model de bune practici, fie că este realizat la nivel instituțional sau individual, nu ar putea lua ființă fără implicarea voluntară a cel puțin două sau mai multe persoane. Modelele complexe, care au ca țintă comunitatea, au nevoie mai devreme sau mai târziu de acordul, implicarea și susținerea unor structuri administrative locale sau cantonale. Fie datorită necesității financiare în implementarea proiectelor, fie datorită necesității juridice. Construirea unui loc de joacă pentru copii într-o anumită localitate, vopsitul unei zebre (trecere de pietoni), implementarea unui proiect social etc, sunt acțiuni ce au nevoie de sprijinul administrativ al statului. În prima parte a acestui capitol vă prezentăm câteva inițiative reușite de implicare în comunitate care s-au realizat cu sprijinul administrativ al comunei, cantonului sau al Confederației.

1.1 Palate de democrație⁷¹

În Elveția, școlile sunt adesea descrise ca „palate de democrație”. Fie că este o școală dintr-un sat de munte sau dintr-unul din frumoasele orașe, „templul educației” este la fel de vizibil prin frumusețea lui impunătoare ca și „templul de cult” care inspiră arhitectura ei nobilă. Mândria unei comunități locale este clădirea școlii în care tinerii învață să își iubească și să își cunoască țara-mamă.

Sursa: http://althistory.wikia.com/wiki/File:Swiss_flag_Flying.jpg

1.2 Educația prin călătorii (*Travel education*)

Multe dintre școlile intermediare ale orașelor mari organizează vara excursii cu durata de la trei la șapte zile, timp în care se așteaptă ca elevii să ajungă să se cunoască mai bine pe sine; elevii cu posibilități reduse nu sunt lăsați niciodată în urmă. Aceste excursii, prin care elevii elvețieni ajung în cele mai frumoase locuri din țară cunoscute pentru trecutul istoric, frumusețea naturală și multe alte

⁷¹ Widmer, Marie, *Schools and school life in Switzerland*, The journal of Education, vol. 93, no. 16 (2326) (april 21, 1921), pp. 423-425 publicate

caracteristici, reprezintă un mijloc indubitabil de înrădăcinare în sufletul și inima elevilor a dragostei, admirației și înțelegerii față de pământul țării natale, sentimente care rămân neschimbate pe parcursul întregii lor vieți. Aceasta este, fără îndoială, cel mai bun fundament pentru un patriotism 100% în anii care urmează.

1.3 Foraus – SWISS FORUM ON FOREIGN POLICY- exemplu de bună practică din sfera comunităților locale

Foraus este un *think-tank* care elaborează recomandări independente de înaltă calitate pentru deciziile referitoare la politica externă elvețiană și creează o punte de legătură între mediul academic și cel politic. Nu sunt afiliați politic și promovează un dialog deschis și informat cu privire la procesul de luare a deciziilor în politica externă elvețiană.

Foraus este o organizație la nivel local. Succesul lor ca *think-tank* se datorează membrilor care activează voluntar. Membrii Foraus sunt, în primul rând, tineri absolvenți și profesioniști, activi în diverse rețele naționale și internaționale de cercetare, precum și pasionați de politică externă.

Misiunea Foraus

- Influențarea politicii externe elvețiene, oferind o bază solidă pentru luarea deciziilor;
- Stabilirea unui dialog informat cu privire la toate aspectele legate de politica externă elvețiană, pe baza cercetărilor științifice;
- Militarea pentru o politică externă elvețiană deschisă și constructivă;
- Accesul membrilor Foraus la dezbaterea politicii externe elvețiene în afara cadrului tradițional și deseori constructiv al politicii și mediului academic.

Activități

- Publicarea de documente detaliate de dezbatere cu privire la toate aspectele legate de politica externă elvețiană, precum pacea și securitatea, dezvoltarea și migrația, relațiile bilaterale cu UE;
- Organizarea în mod regulat de prelegeri și evenimente de politică externă, cu lectori de top și invitați, cum ar fi: membri ai Consiliului Federal Elvețian, politicieni naționali și experți cunoscuți din mediul academic, mass-media și diplomație;
- Menținerea unei rețele active de tineri experți în domeniul politicii externe, pe tematici diferite, cum ar fi: drepturile omului, dreptul internațional, finanțe și economie, organizații internaționale;
- Comunicare extinsă și constantă cu mass-media și autoritățile publice, prin prezentarea rezultatelor către publicul larg.

Activitățile au loc într-un cadru constructiv care este deschis și democratic, în care experții își aleg liber subiectele de cercetare/dezbatere.

Finanțare

Finanțarea este dobândită prin cotizațiile membrilor și subvenții independente, în primul rând de la fundații și donatori privați.

Organizare

- Foraus a fost înființată în anul 2009, în orașele universitare din Zurich, Berna și Geneva și numără acum un total de peste 850 de membri;
- Activitatea se desfășoară în diverse grupuri de lucru regionale și locale, care acoperă toate marile orașe elvețiene, pentru a organiza dezbateri, publica lucrări și a organiza evenimente de politică externă elvețiană
- Cele două birouri principale cu patru poziții full-time sunt situate în Zurich și Geneva.

1.4 Freie demokratische Schule

Încă un exemplu de bună practică îl reprezintă **Școala de Democrație Directă FOKUS**⁷² (*Freie demokratische Schule*), după modelul Sudbury, care se află în Bottmingen, cantonul Basel-Land.

Conceptul educațional al școlii FOCUS este bazat pe modelul Sudbury de învățare auto-dirijată în comunitate într-o școală organizată democratic. Modul de organizare a școlii este o formă de manifestare a democrației directe. Acest model datează din momentul fondării Valley School Sudbury, din Framingham (Massachusetts) în anul 1968. Există acum peste 35 de școli Sudbury și numeroase școli democratice gratuite în toată lumea.

Activitatea școlii se bazează pe următoarele principii:

- Libertate: Elevii învață prin proprie inițiativă, în funcție de preferințele și interesele lor individuale.
- Democrație: Comitetul de conducere a școlii este format din elevi, studenți și angajați. Toți au drept egal de vot.
- Responsabilitate: Elevii sunt responsabili pentru ei înșiși, își organizează modul de învățare și implicare în comunitatea școlară din care fac parte.
- Viața școlară aici are ca actori principali de la copii de 4 ani până la tineri de 16 ani.

Filosofia principală a acestei școli este credința că, în mod natural, copiii sunt curioși și învață cel mai bine atunci când își pot crea o oază de divertisment. Aici, de asemenea, experiența practică a zonelor de învățare este importantă. Nu există niciun plan de învățare, nici note. Prin faptul că vârsta e atât de variată (de la 4 până la 16 ani), elevii mai mari trebuie să învețe de la cei mai mici și viceversa.

Școala de democrație directă este o alternativă la sistemul educațional de stat.

1.5 Parlamente ale tineretului

Das Jugendparlament este **Parlamentul tineretului**. Ideologia pe care o promovează este: *Von der Jugend für die Jugend* - De la tineri pentru tineri.⁷³

Ideea de a organiza parlamente ale tinerilor din diversele zone într-o organizație relativ unitară a luat naștere la a doua Conferință (*Jugendparlamentskonferenz JPK* - Conferința tinerilor parlamentari) din Wienach (cantonul AR) în 1994. După un an de pregătiri, în 1995, în Sarnem (OW) a fost înființată și înregistrată ca organizație DSL - *Dachverband Schweizer Jugendparlamente* (Organizația de conducere a tinerilor parlamentari Elvețieni). Din 1996 această organizație susține și promovează tinerii politicieni.

DSL-ul susține diverse proiecte, cu scopul de a trezi interesul mai multor tineri către participarea activă în politica Elveției. În anul 2010 și-au adaptat statutul în așa fel încât pot participa și tineri din Principatul Liechtenstein. Dintre cele mai cunoscute proiecte (realizate) al DSL-ului sunt:

- Easyvote
- Scoop-it 2.0
- JPK (*JugendParlamentsKonferenz* - conferința parlamentară a tineretului)

Easyvote⁷⁴ - Prin acest proiect DSL încearcă să stimuleze cât mai mulți tineri să participe activ la votări și la alegeri. Prin informațiile simple, care sunt propagate în și prin acest proiect, se sensibilizează mai mult tineret în legătură cu procedurile de vot, cu importanța acestuia, ușurând înțelegerea actului electoral. Explicațiile date din punct de vedere politic sunt neutre.

⁷² <https://www.youtube.com/watch?v=4Ud7SX7ZHdc>

⁷³ <http://www.jugendparlamente.ch/>

⁷⁴ <https://www.easyvote.ch/de/home/>

Scoop-it 2.0 - Tinerii trebuie să se implice într-un mod simplu și cu încredere în procesul de luare a deciziilor în ceea ce privește viitorul lor. Prin platforma online **scoop-it 2.0** se dă tinerilor posibilitatea, prin medile lor sociale bine cunoscute, să se facă auziți. Proiectul subliniază relevanța participării tinerilor la actul democratic.

JPK. Conferința tinerilor parlamentari este, ca importanță, pe arena politică a tineretului elvețian, pe locul doi după sesiunea federală a tineretului.

Parlamentul federal al tineretului își dorește ca, până la sfârșitul lui 2015, în fiecare canton să existe sau cel puțin să fie planificat un parlament al tineretului. Nu toate cantoanele au așa ceva. Trei cantoane, NW, OW și GR, nu au *Jugendparlament*. În Elveția și Principatul Liechtenstein există circa 60 de parlamente locale și/sau cantonale ale tineretului. Membrii din parlamentul tineretului nu sunt influențați de partide, concepțiile lor sunt ne-birocrate și astfel pot atrage mai mult tineret.

Ce urmăresc și ce oferă în general aceste parlamente ale tinerilor:

- sunt o platformă de acțiune independentă pentru tinerii activi și angajați;
- se implică pentru interesele tineretului și sunt conduse de tineri;
- creează proiecte și susțin derularea lor;
- sunt independente politic și fac o politică concretă;
- oferă tinerilor posibilitatea să-și asume răspunderi, sunt deschise pentru toți tinerii, indiferent de naționalitate și au membri cu vârste între 12 și 30 de ani;
- acționează la nivel, comunal, regional și cantonal;
- au diverse direcții, structuri, competențe politice și financiare.

1.6 Pro Juventute

Numele acestei fundații provine din limba latină și înseamnă „pentru tineri”. Scopul ei este de a implementa proiecte în beneficiul copiilor, tinerilor și a familiilor acestora, prin concretizarea și promovarea politicilor familiale cantonale și federale. Misiunea acestei fundații este de a promova o societate în care familiile, sub toate formele lor, sunt sprijinite echitabil în eforturile lor de educare a tinerei generații.

Această fundație a fost înființată în anul 1912 cu scopul de a ajuta la combaterea tuberculozei la copii. Zece ani mai târziu această fundație a înființat Cooperarea Sanatoriului pentru copii - **Pro Juventute**.

Din 1999 Pro Juventute are un număr de telefon scurt - 147, la care pot apela copiii, zi și noapte, pentru a fi ajutați în caz de nevoie. În 2009, fundația, cu cele 187 de centre ale sale, s-a reorganizat pe cantoane.

Pro Juventute susține multe activități pentru copii și tineret, pentru educarea acestora ca oameni cu răspundere socială. Pro Juventute se angajează în proiecte ca: Timp liber & Sănătate, Medii & Consum, Meserie & Educație. Ca orice organizație de ajutorare și Pro Juventute are nevoie de sponsori. O parte din venitul organizației se bazează pe produse proprii. Timbrele acestei organizații se regăsesc în colecțiile oricărui filatelist elvețian. Organizația are insigne proprii, cărți pentru copii și altele.⁷⁵ Astăzi peste 30 de personalități elvețiene din viața politică, economică, culturală și din sport sunt ambasadori Pro Juventute. În 2012, asociația cantonală Lucerna Pro Juventute organizează pentru prima dată un Festival cultural al copiilor în Lucerna.

⁷⁵ <https://shop.projuventute.ch/de/2~220~1/Kinder-Erwachsene/Stimmungsartikel>

1.7 Pro-Patria⁷⁶

Pro Patria este o fundație. Susținerea financiară nu este asigurată din venituri publice ci din vânzarea de timbre cu tematică generală, peisaje, monumente și alte aspecte ale patrimoniului elvețian precum și din vânzarea emblemelor dedicate sărbătoririi Zilei Naționale. În fiecare an, cu ocazia Zilei Naționale, 1 august, Pro-Patria realizează o insignă cu un anume simbol pe care o pune la vânzare.

Membrii ei lucrează benevol. Scopul acestei fundații este de-a păstra și îngriji bunurile culturale ale Elveției, menținerea patrimoniului natural și geografic, participarea activă la susținerea proiectelor cu scop social și cultural și, nu în ultimul rând, a acelor proiecte care au ca scop trezirea în conștiința tinerei generații a valorii culturii elvețiene.

Pro Patria este unul din proiectele de interes general sau, altfel spus, de interes comun, susținut prin bunăvoința și devotamentul unor oameni care-și iubesc patria, fiind dispuși la o implicare voluntară. Din descrierea Fundației Pro-Patria publicată pe site-ul acesteia:

„**Fapte mici- Rezultate mari.** Elveția are multe fațete – monumente istorice, castele, poduri vechi, case cu valoare istorică, biserici, mici construcții unice, ambarcațiuni cu aburi și multe altele. Dacă toate acestea au putut fi păstrate se datorează, nu în ultimul rând, copiilor, tinerilor și adulților care ajută benevol, în fiecare an la strângerea de fonduri, fonduri care apoi sunt investite în menținerea și restaurarea acestor monumente istorice și moștenirii culturale care conservă identitatea națională a țării.”

Astfel aflăm că elvețienii nu așteaptă ca statul să vină să le conserve monumentele istorice căci oamenii, prin diferite inițiative, caută soluții pentru aplicarea proiectelor pe care și le-au propus. Co-finanțările sunt un model larg răspândit în Elveția. Produci ceva, vinzi acel ceva și din banii câștigați susții proiectul pe care l-ai inițiat, fie ca persoană privată, fie sub forma unui Comitet, care apoi se poate transforma în Asociație sau mai târziu în Fundație.

Dacă unul din Cluburile de Democrație care vor activa pe parcursul celor 18 luni de proiect dorește să aprofundeze tema acestui model de bună practică pe care se bazează Fundația Pro-Patria, există materiale didactice ce pot fi luate ca model de implicare și de interacțiune școală – comunitate.

Un posibil exemplu este elaborarea unui proiect de lucru manual, realizarea unui mic simbol național, pe care elevii să-l realizeze până la sfârșitul proiectului, apoi cu ajutorul AREI să poată fi vândut aici în Elveția, iar cu banii obținuți grupa care a realizat proiectul să organizeze o festivitate mai aparte în anul ce vine cu ocazia Zilei Naționale a României.

Orice model de bune practici elvețian implică o auto-determinare economică! Nu aștepta bani de la alții, învață să-ți creezi propriile resurse financiare. Cine stăpânește acest model de acțiune va stăpâni și implementarea modelului de succes helvet în societate. Co-finanțările apar ca sprijin la o bază economică deja creată.

2. Modele de bune practici - inițiative la nivel de cetățean

2.1 Un testimonial semnat Giorgia Seeholzer.

Cel mai reușit model de integrare într-o societate, indiferent dacă ești străin sau originar al acelei societăți, este modelul implicării personale în binele comunității. Modelele descrise în prima parte a acestui capitol sunt și ele la rândul lor modele care la început au avut nevoie de o inițiativă individuală. Au existat oameni care au identificat probleme în comunitatea lor, au căutat conexiuni cu persoane interesate de acel subiect, respectiv de soluționarea problemelor depistate, și, cu perseverență și mult devotament au reușit să transforme o idee într-un proiect ce poate avea ca piloni de susținere o formă de asociație, fundație sau ONG. În capitolul doi a fost menționat **Henry Dunant**, fondatorul Crucii Roșii.⁷⁷

⁷⁶ http://www.propatria.ch/index.php?option=com_content&view=article&id=79&Itemid=106&lang=de

⁷⁷ Pag. 38

Exemplul acestui om este o oglindire perfectă a sistemului care poate funcționa prin inițiativă personală. În călătoriile sale, Henry Dunant a fost martor la atrocitățile provocate de bătălia de la Solferino (nume predestinat suferinței). Chiar dacă nu a fost implicat direct în acel eveniment, el a fost marcat de urmările acestei bătălii, de lipsa de îngrijire a răniților și de inexistența unui sistem neutru de sprijinire a celor care zăceau răniți pe câmp. În anul 1862 publică, prin resurse financiare proprii, o carte cu titlul original: „*Un souvenir de Solferino*”⁷⁸.

În anul 1864 înființează Comitetul Internațional pentru sprijinirea răniților de război, comitet ce va fi cunoscut începând din anul 1876 sub numele de Crucea Roșie. Henry Dunant a primit premiul Nobel în anul 1901. Pe baza ideilor sale a fost realizată și Convenția de la Geneva din 1864, semnată la acea dată fiind deja 12 state.⁷⁹ Tradiția umanitară a Elveției își are rădăcina într-o cultură de sprijin reciproc menționată chiar în ultimele rânduri ale acordului pecetluit de cele trei cantoane - Uri, Schwyz și Unterwalden - în anul 1291.⁸⁰

Tot în această categorie a implicării voluntare la nivel individual intră și contribuția acelor români care de ani de zile susțin comunitatea românilor din Elveția printr-o implicare constantă, cu și din resurse proprii.

Pe lângă persoanele pe care AREI le are în Comitet, Decebal Apostol sau Carmen Balaș ori membrii obișnuiți precum Alin Gehrig, Franziska Juber și mulți alții care sprijină constant eforturile noastre, un alt model de implicare voluntară la nivel individual este oferit chiar de inițiatorul și administratorul platformei online www.casa-romanilor.ch, Cosmin Păun. Mereu alături de persoanele cu inițiativă, Cosmin susține, coordonează și inițiază proiecte de mai bine de 10 ani pentru românii din Elveția. Lui, și celor ca el, nimeni nu le va ridica statuie pentru orele investite zilnic în promovarea, administrarea și organizarea informațiilor și a evenimentelor românești din Elveția dar munca depusă de el dă roade. Și asta este ceea ce definește cu adevărat un model de bune practici elvețian. A fi elvețian nu înseamnă a deține un pașaport roșu cu o cruce pe el. Înseamnă să te poți indentifica cu mentalitatea acestui popor, să poți contribui cu propriile resurse la binele comunității și să încerci să transmiți acest model de implicare și altor persoane care poate doar apreciază și beneficiază de serviciile oferite de Elveția dar nu contribuie, la final, cu mai nimic.

Argumentele aduse de mulți străini, în dezbaterile publice referitoare la contribuția acestora în societate, de tipul: „Noi muncim aici și plătim impozite” sunt argumente ale omului mediocru care uită că toți cetățenii acestei țări, indiferent de naționalitate și origine, etnie sau sex, plătesc taxe și impozite.

În continuare prezentăm un interviu realizat cu Alexandru Vaida care se implică la nivel individual în activitățile și viața politică elvețiană, implicare în sistem *miliz*, adică voluntar.

2.2 Interviul cu Alexandru Vaida

Secțiunea politică a **Casei Românilor din Elveția** a prezentat, cu puțin timp în urmă, profilul celui mai nou candidat româno-elvețian la alegerile parlamentare din toamna acestui an, Alexandru Vaida. Mai multe detalii în interviul de mai jos:

Giorgia Seeholzer: Alexandru, într-un interviu acordat ziarului *Aargauer Zeitung* ai spus că ai ajuns în Elveția cu statut de azilant, mențiunea aceasta marcând de altfel și titlul articolului despre tine. Cum a avut loc plecarea ta și a familiei tale din România, în ce context, și cum s-a realizat acel proces de stabilire în Elveția, ținând cont de situația politică a anilor în care familia Vaida a decis să părăsească România?

Alexandru Vaida: Decizia plecării a fost luată în contextul unei dictaturi naționalist-comuniste și părinții mei și-au dorit ca fiul lor să crească într-o țară liberă, Elveția.

⁷⁸ https://de.wikipedia.org/wiki/Eine_Erinnerung_an_Solferino

⁷⁹ https://de.wikipedia.org/wiki/Genfer_Konventionen

⁸⁰ <https://www.admin.ch/gov/de/start/bundesrat/geschichte-des-bundesrats/bundesbrief-von-1291.html>

Giorgia Seeholzer: Contrastul dintre cele două țări, mai ales în perioada acelor ani, era foarte mare. Ce te-a impresionat în mod deosebit pozitiv la primul contact pe care l-ai avut cu Elveția, care a fost primul oraș unde ai ajuns? A existat și vreun aspect negativ care ți-a atras atenția în acea perioadă de nou venit?

Alexandru Vaida: Perfecțiunea infrastructurii, lipsa agresiunii din școli și viața cotidiană și abundența produselor din magazine care contrasta enorm cu lipsurile din țară. La acel moment, a fost un adevărat șoc cultural. Aveai într-adevăr sentimentul că te afli într-o țară sigură, unde chiar și aspectele negative se discută public. Am ajuns în Aarau, capitala cantonului Aargau, unde ne-am stabilit, și, ulterior, încetățenit.

Giorgia Seeholzer: În prezentarea despre tine, publicată pe pagina online a partidului CVP - Würenlingen, faci parte din conducerea acestui partid local și activezi în Comisia pentru Integrare și Migrație. Ce înseamnă pentru tine integrare?

Alexandru Vaida: Înseamnă în primul rând învățarea limbii locale, pentru a putea comunica și a intra în contact cu autohtonii, deși mulți dintre ei cunosc engleza, franceza sau italiana, limbi care-ți pot facilita primul pas. Respectul legilor și al regulamentelor ar trebui să fie de la sine înțeles, dar și înțelegerea obiceiurilor și tradițiilor te ajută foarte mult. Semnul „suprem” în procesul de integrare este când te angajezi pentru bunăstarea compatrioților, prin implicarea în asociații sau cluburi, cu funcții de cele mai multe ori benevole.

Giorgia Seeholzer: Ce a determinat decizia implicării tale în politica locală și acum cantonală prin nominalizarea recentă? A existat un așa zis „punct zero” care te-a determinat să pornești la acțiune politică?

Alexandru Vaida: Din momentul în care devii cetățean elvețian, votul tău contează la toate nivelele de alegeri comunale, cantonale sau naționale. În plus, ai dreptul să-ți spui opinia directă asupra legilor prin inițiative și referendumuri. Primești plicul de vot de patru ori pe an, ceea ce reprezintă adevărata democrație directă. În timp interesul pentru istorie și politică avut deja din tinerețe s-a transformat în dorința de a mă implica direct în interesul societății în cadrul unui partid.

Giorgia Seeholzer: Poți descrie pe scurt, te rog, care au fost pașii necesari pentru a fi ales în conducerea partidului CVP local și pentru a ajunge candidat al parlamentului din Berna?

Alexandru Vaida: La început am fost simplu membru, participând la diverse adunări și comisii, unde mi-am spus opinia și am participat la organizarea unor evenimente în diferite ocazii. Apoi am lansat o petiție în comuna unde locuiesc în prezent, pentru îmbunătățirea situației rutiere spre siguranța pietonilor, inițiativă care a fost susținută de un mare număr de locuitori. În momentul când s-a eliberat un post în conducerea locală am fost contactat, propus și ales. Nominalizarea pentru parlamentul național a fost pentru mine o enormă surpriză. Am acceptat, realizând marele sprijin din interiorul conducerii și al membrilor partidului meu, în plus și din rândul prietenilor.

Giorgia Seeholzer: Ce reprezintă exact poziția a 14-a care ți-a fost atribuită pe lista electorală a celor 16 candidați CVP ai cantonului Aargau?

Alexandru Vaida: Este normal ca primele cinci locuri de pe listă să fie atribuite celor mai cunoscuți candidați, cotați cu cele mai mari șanse. Celelalte locuri se împart candidaților mai noi și mai puțin cunoscuți.

Giorgia Seeholzer: Ce șanse vezi tu, din postura de candidat, pentru alegerile din octombrie?

Alexandru Vaida: Participând pentru prima oară la acest nivel, șansele reale sunt mici sau cel mult medii. Dar este o șansă unică, fiind primul cetățean elvețian de origine română nominalizat pe listele naționale ale unui partid de centru. Și aici în politică progresul se face „pas cu pas”.

Giorgia Seeholzer: Elvețienii, atât membrii societății civile cât și politicienii, sunt oameni meticuloși care plănuiesc din timp acțiunile pe care le întreprind, mai ales când este vorba de implicare

politică. Alexandru, tu ce profil politic ai? Ce puncte politice vei susține și care sunt schimbările politice pe care ar urma să le întreprinzi, alături de colegii parlamentari, în cazul în care vei fi ales?

Alexandru Vaida: Punctele cheie sunt domeniile migrației, sănătății și energiei. Toate acestea sunt legate una de alta, iar deciziile de bază și direcția principală sunt stabilite în parlamentul național.

Giorgia Seeholzer: Revenind la subiectul integrării, cum îți desfășori activitatea de susținere a integrării migranților în cantonul Aargau? Care sunt grupele de migranți pe care le susții și de când te implici activ în susținerea acestora?

Alexandru Vaida: Personal susțin integrarea tuturor migranților, indiferent de contextul cultural sau social din care provin. Desigur că prin originile și cunoștințele mele sunt predestinat românilor și migranților din estul și chiar sudul Europei. Sunt mulți migranți din a doua sau chiar a treia generație care, deși crescuți și unii chiar născuți aici, totuși încă nu s-au decis sau interesat pentru a se încetățeni.

Giorgia Seeholzer: Presa elvețiană publică din când în când articole despre acei români care nu au înțeles că legea există pentru a fi respectată. Pe lângă aceste articole de presă, anual este făcută public și acea statistică criminalistică la nivel federal. Anul acesta, chiar dacă românii încă conduc lista în categoria „criminalitate turistică” (n.r. cetățeni români cu permise de ședere L/G sau turiști) cifra începe să fie în scădere. Dacă în 2013 era menționată o cifră de 2.941 persoane, în acest an cifra publicată este de 2 800 persoane acuzate de încălcarea dreptului penal elvețian.

Cum gestionezi tu, ca om politic, informațiile negative despre românii din Elveția, fie ei și din categoria celor care au permise de ședere sub 12 luni și ce crezi că ar putea fi făcut la nivel federal pentru ca imaginea românilor să fie îmbunătățită, ținând cont de faptul real că românii stabiliți aici sunt nu doar integrați dar contribuie concret la dezvoltarea sistemului social și economic al Elveției? Acum românii din Elveția contribuie, prin tine și prin alți oameni cu interese comune, chiar și la dezvoltarea sistemului politic elvețian.

Alexandru Vaida: Practic toți oamenii de aici cu care am discutat despre români de-a lungul anilor au un discernământ foarte clar. Românii ce trăiesc aici sunt considerați cinstiți, muncitori, onești, integrați exemplar. Faptele negative despre România, cum ar fi corupția, nepotismul, criminalitatea sunt percepute doar de la distanță. Extrem de important rămâne dialogul la nivel înalt, al conducerilor și ministerelor de externe ale celor două state, dar și contactele sociale dintre oamenii care trăiesc aici. Românii cu drept de ședere să nu-și ascundă originea, ba dimpotrivă să abordeze o ușoară doză de mândrie că provin dintr-o țară cu o istorie zbuciumată, dar cu o cultură competitivă la nivel internațional.

Giorgia Seeholzer: România a aflat deja de tine, drept dovadă știrile preluate de la un ziar la altul cu același subiect titrat „Un român candidează...” Dacă un partid din România te-ar solicita să te implici politic în România, ai accepta? Dacă da, care partid actual al României te reprezintă, dacă nu, de ce?

Alexandru Vaida: Nu, clar nu doresc să mă implic activ în politica din țară și nu este o prioritate pentru mine. Deși rămân interesat de ceea ce se întâmplă acolo, deși am de gând să-mi folosesc dreptul de vot pentru viitoarele alegeri, la fel cum am făcut și în toamna trecută, totuși politica din România rămâne foarte departe de mine. Iar pentru a participa direct trebuie să fii prezent acolo în centrul deciziilor. Oricum, consider că schimbările politice de anul trecut oferă șansele unei adevărate schimbări spre o democrație normală.

Giorgia Seeholzer: Cum se va desfășura activitatea ta electorală în următoarele șase luni până la alegerile din octombrie?

Alexandru Vaida: Ședințe, meetinguri, scrisori, prezență în public și mass-media, apeluri în social media. Cel mai important rămâne însă contactul fizic direct cu alegătorii. Aici cetățenii nu aleg doar un nume ci o persoană pe care o cunosc față-n-față. Personal trebuie să mă fac cunoscut și în rândul membrilor secțiunilor regionale ale partidului, dar și unui cât mai mare număr de alegători publici, ca și în rândul acelor cetățeni mai noi, așa ziii *Eingebürgerte*. Clar, nu o să fie ușor, dar este palpitant.

Giorgia Seeholzer: Și o ultimă întrebare - de fapt poate cea mai importantă în sistemul politic elvețian, ținând cont de forma specială de guvernământ pe care această țară o are - ce înseamnă pentru tine consensul politic și cum îl vei aplica în acțiunile tale politice viitoare? Există partide cu care sub nici o formă nu vei colabora? Pentru alegerile din toamna aceasta, de curând FDP (liberalii), CVP (creștin-democrații) și SVP (partidul poporului) au încheiat o alianță care tinde să demonteze cel de al doilea loc în Consiliul Federal al Partidului Socialist Elvețian, SP.

Alexandru Vaida: Această alianță menționată a fost întocmită din punct de vedere economic, întrucât punctele comune la acest capitol sunt mult mai numeroase decât diferențele. În plus, tratatul a fost semnat doar la nivelul prezidențial al partidelor. După cum se știe, în Elveția, ultimul cuvânt îl are poporul, respectiv baza alegătorilor din partidele menționate. Până în octombrie „va mai curge încă multă apă pe Aare de la Berna până în Aargau”.

Giorgia Seeholzer: În încheiere, ce mesaj dorești să transmiți cititorilor români din Elveția?

Alexandru Vaida: Să nu se mulțumească doar cu **merge și așa**, ci să-l înlocuiască cu **se poate și mai bine!** Să se implice în viața locală, să participe în asociații, cluburi și activități benevole, să preia inițiativa. Să se bucure chiar și de cea mai mică realizare, după principiul „drumul cel mai lung se începe cu primul pas”.⁸¹

În imagine, de la stânga la dreapta: Alexandru Vaida, candidat parlamentar 2015, Christophe Darbellay, președintele Partidului Creștin Democrat Elvețian și Giorgia Seeholzer.⁸²

⁸¹ Interviu a fost realizat în luna mai, 2015: <http://www.casa-romanilor.ch/dialog-cu-alexandru-vaيدا-candidat-la-parlamentul-elvetiei-3899>

⁸² Imaginea a fost realizată la Adunarea Generală a Delegațiilor CVP (PDC) care a avut loc în cantonul AG în luna aprilie 2015.

Cuvânt de încheiere

Ne-au sprijinit în demersul nostru câțiva membri ai AREI – RSI Integrationsverein Zentralschweiz – Decebal Apostol, Giorgia Seeholzer, Carmen Balaș, Ana-Maria Chițu – , cărora li s-au alăturat Cezara Darie și câțiva voluntari ai portalului www.casa-romanilor.ch precum Cosmin Păun.

Mulțumim tuturor persoanelor care au contribuit la realizarea acestui Ghid de bune practici!

Câteva concluzii

1. Nucleul Elveției s-a format sus pe munți. Departele de lumea dezlănțuită, așezările montane din cele trei regiuni, Uri, Schwyz și Unterwalden au beneficiat de o izolare geografică care a influențat pozitiv atât dezvoltarea comunității cât și rapoartele cu așezămintele din jurul lor. Cu o dezvoltare economică axată preponderent pe creșterea de vaci, capre și alte animale ce puteau fi crescute în zona montană, și pe producerea de piei, lână, blană și produse prelucrate din laptele obținut de la animale, acești munteni, strămoși ai micuței Heidi, au beneficiat de la bun început de o anumită independență nu atât datorită documentelor juridice cât inaccesibilității zonei în care locuiau. Dependența locuitorilor acestor regiuni de sprijin reciproc este foarte mare. Întrajutorarea și încrederea reciprocă fiind elemente de bază în supraviețuirea socială și economică a acelor societăți.

Cum s-a menționat deja în capitolul III, Adolf Gasser (1903 -1985) a publicat în anul 1943 o lucrare cu titlul *Gemeindefreiheit als Rettung Europas*⁸³. Lucrarea argumentează succesul Națiunii helvete prin metoda de organizare comunală pe model cooperatist. Pentru istoricul Gasser, aceasta este cheia cu care atât Elveția cât și Europa pot supraviețui conflictelor interne și externe, presiunilor politice și sociale, dar și schimbărilor de paradigmă care au avut loc la începutul secolului al XIX-lea.

Citez: *„Așa este: Meritul supraviețuirii Confederației elvețiene se datorează în primul rând spiritului moderat și de încredere ce stăpânește poporul de la începuturi și până în prezent. Pe axa istoriei elvețiene se poate constata o trăsătură comună marcată de echilibru și disponibilitate spre compromis. Confederația a supraviețuit conflictelor numai datorită spiritului și eticii de comunitate, conflicte iscate prin contrastele dintre: țărani și intelectuali, protestanți și catolici, germani și francofoni, stat și individ, instituțiile federale și cele cantonale, între piața de capital și piața muncii.”*⁸⁴

Rădăcinile unui stat sănătos, democratic și liber, sunt structurile sociale stabile.

2. Poate pare bizar dar nu doar America sau Europa caută soluții și modele în sistemul politic și social elvețian, ci chiar Mongolia. În anul 2013 o echipă guvernamentală a Republicii Mongole⁸⁵ a vizitat Elveția pentru a învăța mai multe despre sistemul elvețian al democrației directe. Această vizită a fost urmarea unei alte vizite care a avut loc în Elveția în anul 2011, respectiv a președintelui Mongoliei, domnul **Tsachiagiin Elbegdorsch**, președintele în funcție al Republicii Populare Mongole, care a afirmat: „Doresc să ofer poporului mai multă putere directă”. Modelul democrației elvețiene nu va putea fi preluat de această Republică așa cum este el aplicat în Elveția, dar cu siguranță cele mai importante aspecte ale unei implicări directe a cetățenilor vor putea fi implementate chiar și în acea depărtată zonă geografică, tocmai pentru că oamenii au, în principiu, peste tot în lume, aceleași nevoi: pace, dezvoltare și o structură socială solidă care să mențină sănătoși cetățenii unei societăți.

⁸³ Verlag „Bücherfreunde“ Basel, 1943

⁸⁴ Idem. P.75 (Adolf Gasser, 1943)

⁸⁵ <http://www.zeit.de/2013/18/mongolen-schweiz-demokratie>

3. O minte sănătoasă într-un corp sănătos

În acest ghid nu s-a aprofundat una din cele mai importante teme: sănătatea, sportul și hrana. Elveția are cei mai fericiți oameni, așa este, dar acest lucru se datorează politicilor de prevenție și promovării unui stil de viață sănătos. O hrană echilibrată, promovată prin proiecte la nivel federal, cantonal și comunal, o implicare activă și permanentă a organizațiilor de Sănătate din Elveția și a actorilor politici au ca rezultat o conștientizare puternică în rândul cetățenilor a riscurilor de îmbolnăvire, riscuri ce aduc cu ele, pe lângă boli, costuri ridicate pentru structurile sociale de sănătate. Elvețienii sunt cei mai „sportivi” oameni. Merg în drumeții, merg cu bicicletele, au tabieturi fixe sâmbăta și duminica de a face excursii, copiii lor, ai mei inclusiv, învață de timpuriu, de foarte timpuriu înotul, schiatul, mersul pe bicicletă și mersul cât mai mult pe jos sau cu transportul în comun.

Respectul față de natură, implicarea în proiecte ecologice, respectul față de banul public, față de cheltuielile, acest mod de gândire, această atitudine conștientă, este rezultatul unei educații ce se primește, așa cum s-a mai menționat, în familie, apoi este argumentată și întărită de școli, asociații și anturaj. Proiecte precum **Promovarea Sănătății**⁸⁶ sau programele implementate de Oficiul Federal de Sport⁸⁷ sunt instrumente, doar o parte din ele, prin care statul prin partenerii săi din societatea civilă și parteneri instituționali promovează la nivel federal conștientizarea beneficiilor unui mod de viață sănătos.

Când vezi că statului în care locuiești îi pasă de tine, ca individ, ca cetățean, cum să nu serbezi cu mândrie Ziua Națională a acestei țări?

⁸⁶ <http://promotionsante.ch/qui-sommes-nous/manifestations/agenda.html>

⁸⁷ <http://www.baspo.admin.ch/internet/baspo/fr/home/themen/foerderung/breitensport/gesundheit.html>

Notă despre AREI - Elveția Centrală

Ce este AREI - Asociația Româno-Elvețiană pentru Integrare?

Activând, neoficial, începând cu mai mulți ani în urmă, membrii asociației s-au ocupat de intermedierea contactelor româno-elvețiene. Astfel, persoanele implicate activ în astfel de activități au susținut diverse inițiative umanitare de sine stătătoare. Ulterior și-au unit forțele în cadrul AREI pentru a crește impactul acestor inițiative. Interacțiunea dintre români și elvețieni nu s-a limitat niciodată la cele două naționalități. Românii stabiliți în Elveția au fost întotdeauna un exemplu pozitiv de integrare astfel încât, nu de puține ori, și alți străini stabiliți în Țara Cantoanelor, prieteni ai românilor, au putut profita de experiența acestora.

În urma campaniei politice din 2009 privind libera circulație pentru români și bulgari, AREI și-a redirecționat activitatea. Activitățile umanitare au continuat să existe într-un cadru mai restrâns, fără publicitate, fără scoaterea în mod deosebit în evidență a lipsurilor acelor oameni nevoiași din România. Motivul este evident: România are și oameni care prin puterea lor intelectuală sprijină sau pot sprijini societatea helvetă. Deoarece în Elveția există deja suficiente asociații care au ca scop promovarea culturii și a tradiției românești, AREI și-a propus, începând de la 1 August 2013 (Ziua Națională a Elveției, n.red.), lansarea proiectului de sprijinire și asistare a românilor posesori ai unui permis de ședere L, B sau C, oferindu-le acestora informațiile necesare în procesul de stabilire definitivă în Elveția. Experiența coordonatorilor acestui proiect este cartea de vizită a AREI.

Asociația Româno-Elvețiană pentru Integrare AREI a fost înființată la data de 1 august 2013. **La data de 15 ianuarie 2014 a fost înființată Asociația Româno-Elvețiană pentru Integrare din Elveția Centrală (AREI-EC).** Reorganizarea pe zone a AREI a fost o necesitate datorată implicării Asociației în promovarea concretă a sistemului politic elvețian în zona Elveția Centrală.

Imaginea de mai jos a fost realizată cu ocazia lansării Asociației, 1 august 2013:

Notă despre realizatorii acestui *Ghid de bune practici*

Responsabilitatea conținutului publicat aparține autorilor.

Giorgia Seeholzer, stabilită definitiv în Elveția din anul 2001, după căsătoria cu un cetățean elvețian, are contacte cu Țara Cantoanelor încă din anul 1991. După prima calificare profesională pe care a primit-o începând cu vârsta de 15 ani în Elveția, în domeniul hotelier, și-a continuat formarea profesională prin metoda clasică elvețiană - în sistem dual, combinând munca și continuarea studiilor atât în Elveția cât și în România, unde a obținut și diploma de Bacalaureat. În Elveția a urmat cursurile Școlii de Nutriție și Sport, devenind antrenor și nutriționist. În anul 2014 a demarat proiectul „Politica în Elveția” cu sprijinul platformei media www.casa-romanilor.ch. Giorgia este co-fondator AREI și vice-președinte al asociației AREI-EC.

Interesul pentru cultura, istoria și politica statului elvețian au determinat-o în anul 2010 să se înscrie la cursurile Facultății de Științe Culturale (*Kulturwissenschaften - Cultural Studies*) domeniile de studiu fiind: sociologie, politică și istorie. Facultatea este în cadrul Universității Luzern. A pus bazele comunicării politice între românii stabiliți în Elveția și factori de decizie politică elvețieni. Practică voluntariatul activ din anul 2004, atât în structuri elvțiene cât și în comunitatea de români din Elveția.

Pentru acest ghid Giorgia a preluat formularea introducerii, a capitolului I, a unei părți din capitolul IV și a cuvântului de încheiere.

Cezara Darie este licențiată în Științe Politice și dublu masterand în Managementul Organizațiilor Politice și Politici Publice și Integrare Europeană. Are o experiență vastă în proiecte Tineret în Acțiune și Erasmus Plus și, de asemenea, în proiecte finanțate de Comisia Europeană pentru instituții publice. Cezara a mai scris lucrări pe tematica imunității parlamentare, a securității sociale a tinerilor din Europa, precum și pe tematica globalizării și a identității naționale a statelor.

Cezara locuiește în Elveția din anul 2013. A realizat cel de-al doilea capitol al ghidului și o parte din capitolul IV, descriind sistemul politic elvețian prin prisma specialistului în domeniu.

Decebal Apostol are experiență în proiecte cu și pentru comunitatea din care face parte și, de asemenea, în proiecte de integrare adresate românilor din Elveția. Activitatea lui continuă în cadrul unor asociații și organizații de integrare și într-ajutorare a dovedit, de-a lungul timpului, că Decebal posedă competențe de adaptabilitate, integrare rapidă și experiență socială într-un mediu multicultural, dar și abilități de comunicare și negociere cu partenerii de dialog.

Decebal este co-fondator și președinte al asociației AREI-EC. Locuiește în Elveția din anul 1981. Pentru acest ghid a preluat descrierea sistemului de învățământ elvețian, formulând capitolul III, deoarece este direct implicat și cunoaște sistemul educational elvețian. De asemenea a contribuit și la realizarea unei părți din capitolul IV.

Anexa 1 - Informații generale asupra celor 26 cantoane

Nr. crt.	Cantonul	Capitala	Populație	Suprafață	Limba cantonului
1.	Aargau (AG)	Aarau	581.600	1404 km ²	Germană
2.	Appenzell Ausserrhoden (AR)- ½ canton	Herisau	52.600	243 km ²	Germană
3.	Appenzell Innerrhoden (AI)- ½ canton	Appenzell	15.500	173 km ²	Germană
4.	Basel-Land (BL)- ½ canton	Liestal	269.100	517 km ²	Germană
5.	Basel-City (BS)- ½ canton	Basel	185.200	37 km ²	Germană
6.	Bern (BE)	Berna	963.000	5959 km ²	Germană/ Franceză
7.	Fribourg (FR)	Fribourg	263.200	1671 km ²	Franceză/ Germană
8.	Geneva (GE)	Geneva	438.200	282 km ²	Franceză
9.	Glarus (GL)	Glarus	38.200	685 km ²	Germană
10.	Graubünden	Chur	188.800	7105 km ²	Germană/ Retoromană/ Italiană
11.	Jura (JU)	Delemont	69.600	839 km ²	Franceză
12.	Lucerna (LU)	Lucerna	363.500	1493 km ²	Germană
13.	Neuchatel (NE)	Neuchatel	169.800	803 km ²	Franceză
14.	Nidwalden (NW) - ½ canton	Stans	40.300	276 km ²	Germană
15.	Obwalden (OW) - ½ canton	Sarnen	34.000	491 km ²	Germană
16.	St.Gallen (SG)	St.Gallen	466.000	2026 km ²	Germană
17.	Schaffhausen (SH)	Schaffhausen	74.500	299 km ²	Germană
18.	Schwyz (SZ)	Schwyz	141.000	908 km ²	Germană
19.	Solothurn (SO)	Solothurn	250.200	791 km ²	Germană
20.	Thurgau (TG)	Frauenfeld	238.300	991 km ²	Germană
21.	Ticino (TI)	Bellinzona	328.600	2812 km ²	Italiană
22.	Uri (UR)	Altdorf	35.000	1077 km ²	Germană
23.	Valais (VS)	Sion	298.600	5225 km ²	Franceză/Germană
24.	Vaud (VD)	Lausanne	672.000	3212 km ²	Franceză
25.	Zug (ZG)	Zug	109.100	239 km ²	Germană
26.	Zürich (ZH)	Zürich	1.307.600	1729 km ²	Germană

Anexa 2 - Generalități referitoare la școală⁸⁸

Profesorii sunt angajați de Directorul școlii sau de Consiliul școlar. Fiecare școală are un Consiliu Școlar (*Schulrat*), format din Sfatul părinților (*Elternrat*) și Sfatul elevilor (*Schülerrat* - elevi de la clasa a 5-a în sus). Aceste consilii, se întrunesc de circa 2-4 ori pe an și sunt subordonate Comisiei Școlare Comunale (*Bildungskommision der Gemeinde*), care la rândul lor sunt subordonate comisiei cantonale (*Kantonale Bildungskommision*). Din Comisia Cantonală fac parte profesori, politicieni și personalități din viața economică cantonală. Șeful acestei comisii cantonale este „Ministrul” de învățământ al cantonului.

Din structura Comisiei Cantonale se poate vedea, cât de importantă și cât de împletită este viața economică și politică cu cea școlară.

Sistemul de notare - 1-6

Nota 6 este echivalentă cu nota 10 din România. Deci 6=foarte bine, 5=bine, nota 4 este suficient și notele sub 4 sunt insuficiente. Trebuie menționat că notele sunt suplimentate cu un + sau minus. Ex: 4+ sau 5-.

Copiii merg dimineața și după masa la grădiniță/școală, programul de dimineață începe la ora 8.15 și se încheie între 11.30 și /sau 11.45. Între orele 11.45 și 13.30 (comuna stabilește) este masa de prânz (acasă - dacă nu sunt la internate). Miercuri după masă toți elevii din ciclul obligatoriu de școală au liber.

Ședința cu părinții. Învățătoarea sau dirigintele organizează la începutul anului școlar o ședință. În cursul anului școlar, întâlnirea cu părinții se repetă de 2-3 ori. Elevul, părinții și profesorul au o convorbire informativă, în care se discută despre părțile bune și slabe (dacă sunt) ale elevului. În funcție de necesități, atât cadrul didactic cât și părinții cad de acord asupra unui plan de promovare al copilului. În germană se numesc: *Förderungsmaßnahmen*⁸⁹, măsuri de promovare și sprijin a elevului.

Clasa (ca încăpere) o gestionează învățătorul/profesorul. În timpul pauzei elevii circulă la „clasa” profesorului, nu ca în România, unde profesorul merge la „clasa elevilor” (cel puțin pe modelul cunoscut de mine din trecut). Astfel, aceste „clase” sunt dotate din punct de vedere al materialului didactic după necesitatea materiei.

Exemplu: În dotarea unei clase de istorie se găsesc hărți din care se poate vedea (ca dimensiune teritorială) clar care erau dimensiunile imperiului austriac în secolul 19, sau întiderea imperiului roman în secolul 3, sau întinderea imperiului otoman în secolul 17.

Clasa (ca formațiune/echipă de elevi) este formată din 16-25 de elevi.

Exemplu: dacă în anul școlar 2000 în comuna respectivă sunt 27 de copii de aceeași vârstă, nu se înghesuie acești elevi într-o singură clasă, ci se fac două clase paralele a 13-14 elevi fiecare; dacă ar fi 50 de elevi se fac trei clase paralele a 16-17 elevi, etc.

Toate școlile au în cursul unui an câte o zi de:

SPORT. Minte sănătoasă într-un corp sănătos.

În funcție de nivelul școlar se organizează jocuri (clasele mici) sau concursuri sportive (alergare 100m, aruncarea "bolovanului", etc.). Iarna, în program există o zi pentru **SCHI**. Această zi de schi se organizează nu numai în zone muntoase. Fiecare școală ia legătura cu o pârtie de schi (apropiată) unde să se poată schia. Școlile se aranjează între ele. **ÎNOT**-ul se face în cursul orelor de sport. Fiecare a 2-a sau

⁸⁸ https://volksschulbildung.lu.ch/syst_schulen/ss_schulsystem

⁸⁹ https://volksschulbildung.lu.ch/unterricht_organisation/uo_foerderangebote/uo_fa_if

a treia comună are un bazin. Și aici orele de înot trebuie programate din timp de către profesorul de sport. Primăvara se organizează o excursie cu **bicicleta** începând cu clasa a 6-a (în funcție de canton).

La organizarea acestor întâlniri, școala, părinții și comuna contribuie după cum poate și cu ce poate fiecare, pentru buna desfășurare a activității respective. De obicei, la aceste „evenimente” comuna preia cheltuiala de transport prin cumpărarea unui bilet de grup în comun. În timpul anului se organizează tabere de vară intercantonale. Acestea sunt parțial subvenționate de cantoane și de Confederație.

În comune/orașe copiii (care vor) sunt organizați în *Pfadi* - Cercetași, purtând uniforme. Fetițele se înscriu la *Blauring* = cercul albastru și băieții la *Wölfi* = Lupșorii, (cei mici până la 12 ani) și *Pfadfinder* = (găsitorii de drumuri) cercetașii, cei mari (12-16 ani).

Tabere

După clasa a 3-a, copii pot merge în tabere. În anii '50 s-a introdus sistemul de tabere la nivel național. La început acestea erau mai mult gândite pentru copii țăranilor. Cine a crescut la țară știe că vara copiii ajută la munca de la câmp. Țăranii nu-și permit să aibă concediu.

Taberele sunt organizate la nivel comunal. Copii pot fi înscriși de către părinți, dacă aceștia vor să meargă în cursul verii în tabere. Parlamentul Federal hotărăște anual, ce buget să aloce pentru aceste tabere. Suma alocată este împărțită între cantoane, după „cheia de împărțire”. Fiecare canton este indirect, într-un fel sau altul și beneficiar al acestor subvenții federale. Prin aceste tabere copii cunosc și alte „meleaguri” ale țării. În aceste tabere copii au și „lecții” de făcut. (În vacanță lecții? Da.) Una din „sarcinile” elevilor este de a afla cât mai multe despre comuna în care se află, fie ceva despre istoricul acesteia, fie despre vegetația locului, fie ceva ce este „mai deosebit” despre această comună.

Caracterul acestor tabere are de obicei și o nuanță de „patriotism”. Dacă la școală copiii învață despre scriitori, poeți, literați, în tabere învață cântece „populare”. Cei ce încă nu cunosc imnul țării, cel târziu aici îl pot învăța, chiar dacă nu toți participanții la tabere sunt elvețieni.

În tabere, alături de copii și învățători participă și unii părinți, fie ca organizatori ai bunei desfășurări, fie ca ajutor la gospodărire - este vorba de muncă voluntară.

Vacanțele. Plan vacanțe 2015/2016 - cantonul Lucerna⁹⁰

În decursul unui an școlar, elevii au, în afara vacanței de vară (în acest an 06.07.2015-16.08.2015), încă 4 vacanțe, după cum urmează:

- vacanța de toamnă 28.09.-11.10.2015
- vacanța de iarnă 21.12. 2015 - 03.01.2016
- vacanța de schi 01.02.-14.02.2016
- vacanța de Paște 25.03.-10.04.2016 și pe urmă iar
- vacanța de vară 11.07.-20.08.2016.

Vacanțele pot varia cu +/- 2 săptămâni de la canton la canton.

⁹⁰ https://volksschulbildung.lu.ch/syst_schulen/ss_schulsystem/ss_syst_ferien